

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİLBİLİM ANABİLİM DALI

BAĞIMLILIK TEMALİ KARİKATÜRLERDE
ÇOK DÜZLEMLİ METAFORLARIN VE METONİMİLERİN
GÖRÜNÜMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BERNA AÇIKYILDIZ

Ankara-2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİLBİLİM ANABİLİM DALI

BAĞIMLILIK TEMALİ KARİKATÜRLERDE
ÇOK DÜZLEMLİ METAFORLARIN VE METONİMİLERİN
GÖRÜNÜMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BERNA AÇIKYILDIZ

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. ELİF ARICA AKKÖK

Ankara-2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DİLBİLİM ANABİLİM DALI

BAĞIMLILIK TEMALİ KARİKATÜRLERDE ÇOK DÜZLEMLİ
METAFOR VE METONİMİLERİN GÖRÜNÜMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Elif Arıca Akkök

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Gülsün Leyla UZUN

Doç. Dr. Elif ARICA AKKÖK

Doç. Dr. Melike BAŞ

Tez Savunması Tarihi

09.06.2022

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Elif Arıca Akkök danışmanlığında hazırladığım “Bağımlılık Temalı Karikatürlerde Çok Düzlemli Metafor Ve Metonimilerin Görünümleri (Ankara.2022) ” adlı yüksek lisans ■ - doktora/bütünleşik doktora □ tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih: 21. 06. 2022
Adı-Soyadı ve İmza
Berna Açıkyıldız

ÖNSÖZ

Bilişsel dilbilim bakış açısına göre metafor ve metonimi insan bilişsel sistemine ilişkin izler taşımakta ve bu iki kavram arasındaki etkileşim imgesel anlam üretiminde önemli bir rol oynamaktadır. Metafor ve metoniminin temelini oluşturan sistem, zihinde dilden bağımsız olarak bulunmakta, dolayısıyla dilsel düzlem dışında diğer düzlemlerde (görsel, dilsel, çok-düzlemler vb.) de ortaya çıkmaktadır. Metafor ve metonimler hem ortaya çıktığı düzlem hem de ait olduğu tür (reklam, karikatür, sinema vb.) göre farklı anlam oluşumlarına neden olabilmektedir. Bu nedenle imgesel anlam araştırmalarının metafor ve metonimi etkileşimi, düzlem ve tür özellikleri kapsamında yapılması önem taşımaktadır.

Alanyazında bilişsel temelli çalışmalarda görsel ve çok-düzlemler metafor ve metonimlere ilişkin kısıtlı çalışma bulunmaktadır. Alandaki bu eksiklikten yola çıkan bu çalışmada bağımlılık temasını işleyen karikatürlerin düzlem, tür ve metafor-metonimi etkileşimi çerçevesinde incelenmesi hedeflenmektedir.

TEŞEKKÜR

Tez yazmak uzun ve yorucu bir yolculuktu. Bu yolculukta bana rehberlik eden, yol gösteren çok değerli tez danıőmanım Doç.Dr. Elif Arıca Akkök'e; yüksek lisans ders dönemim boyunca beni bu yolculuğa hazırlayan, her zaman destek olan hocalarım, Prof. Dr. İclal Ergenę, Prof. Dr. Gülsün Leyla Uzun, Prof. Dr. Özgür Aydın, Prof. Dr. Selçuk İősever ve Dr. Pınar Bekar Uzun'a; her zaman yanımda olan yol arkadaşlarım Yasemin Güçlütürk ve Cihan Baőoęlu'na ve son olarak yolumu aydınlatan aileme sonsuz teşekkür ederim.

Berna Açıkyıldız

Ankara, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	2
TEŞEKKÜR	3
İÇİNDEKİLER	4
ŞEKİLLER	7
TABLolar	9
RESİMLER	12
KARİKATÜRLER	13
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Adı	1
1.2 Tezin Konusu	1
1.3 Tezin Önemi	1
1.4 Tezin Amacı	4
1.5 Araştırma Soruları	4
1.6 Tezin Sınırlılıkları	4
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1 Metafor	6
2.1.1 Bedenleştirme ve İmge Şemaları	7
2.1.2 Kavramsal Metafor Kuramı	9
2.1.3 Kavramsal Metaforların Sınıflandırılması	11
2.1.4 Metaforun Düzeyleri	13
2.2 Metonimi	14
2.3 Düzlem	16
2.3.1 Görsel Metaforlar	17
2.3.1.1 Bağlamsal Metafor (Contextual Metaphor)	20
2.3.1.2 Hibrit Metafor (Hybrid Metaphor)	21
2.3.1.3 Resimsel Benzetme (Pictorial simile)	22
2.3.2 Çok-Düzlemlı Metaforlar	23
2.3.2.1 Çok-düzlemlı Gömülü Metaforlar (Embedded Metaphors)	27
2.3.3 Karikatürlerde Görsel ve Çok-Düzlemlı Metaforlar	28
2.3.4 Görsel ve Çok-Düzlemlı Metonimi	32
3. YÖNTEM	36
3.1 Veri Tabanı ve Örneklem	36
3.2 Veri Çözümleme Yöntemi	36
4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	38

4.1 Yeşilay Bağımlılık Kavramına İlişkin Karikatürlerin Çözümlemesi	38
4.1.1. Karikatür 1	38
4.1.2. Karikatür 2	43
4.1.3. Karikatür 3	47
4.1.4. Karikatür 4	50
4.1.5. Karikatür 5	54
4.1.6. Karikatür 6	58
4.1.7. Karikatür 7	61
4.1.8. Karikatür 8	65
4.1.9. Karikatür 9	68
4.1.10. Karikatür 10	72
4.1.11. Karikatür 11	76
4.1.12. Karikatür 12	80
4.1.13. Karikatür 13	84
4.1.14. Karikatür 14	88
4.1.15. Karikatür 15	93
4.1.16. Karikatür 16	96
4.1.17. Karikatür 17	100
4.1.18. Karikatür 18	104
4.1.19. Karikatür 19	107
4.1.21. Karikatür 21	114
4.1.22. Karikatür 22	117
4.1.23. Karikatür 23	120
4.1.24. Karikatür 24	124
4.1.25. Karikatür 25	128
4.2 DEĞERLENDİRME	132
4.2.1 Veri Tabanında Yer Alan Kavramsal Gömülü Metaforlar	133
4.2.2 Bağımlılık Kavramına İlişkin Hedef Alana Sahip Metaforlar	136
4.2.2.1 “Aşağı” Yönelim Olarak Bağımlılık Kavramı	138
4.2.2.2 Bir “Engel” Olarak Bağımlılık Kavramı	139
4.2.2.3 Bir “Felaket” Olarak Bağımlılık Kavramı	140
4.2.3 Bağımlılık Kavramı ile Karşıtlık İlişkisi Oluşturan Metaforlar	141
4.2.4 Veri Tabanında Yer Alan Metonimler	143
4.3. Metaforun düzeylerine göre bağımlılık teması	146
5. SONUÇ	148
6. TARTIŞMA VE ÖNERİLER	152

KAYNAKÇA	154
ÖZET	162
ABSTRACT	163

ŞEKİLLER

Şekil 1: Resim 12'ye Ait Kavramsal İlişki

Şekil 2: Karikatür 1'e ait kavramsal ilişki

Şekil 3: Karikatür 2'ye ait kavramsal ilişki

Şekil 4: Karikatür 3'e ait kavramsal ilişki

Şekil 5: Karikatür 4'e ait kavramsal ilişki

Şekil 6: Karikatür 5'e ait kavramsal ilişki

Şekil 7: Karikatür 6'ya ait kavramsal ilişki

Şekil 8: Karikatür 7'ye ait kavramsal ilişki

Şekil 9: Karikatür 8'e ait kavramsal ilişki

Şekil 10: Karikatür 9'a ait kavramsal ilişki

Şekil 11: Karikatür 10'a ait kavramsal ilişki

Şekil 12: Karikatür 11'e ait kavramsal ilişki

Şekil 13: Karikatür 12'ye ait kavramsal ilişki

Şekil 14: Karikatür 13'e ait kavramsal ilişki

Şekil 15: Karikatür 14'e ait kavramsal ilişki

Şekil 16: Karikatür 15'e ait kavramsal ilişki

Şekil 17: Karikatür 16'ya ait kavramsal ilişki

Şekil 18: Karikatür 17'ye ait kavramsal ilişki

Şekil 19: Karikatür 18'e ait kavramsal ilişki

Şekil 20: Karikatür 19'a ait kavramsal ilişki

Şekil 21: Karikatür 20'ye ait kavramsal ilişki

Şekil 22: Karikatür 21'e ait kavramsal ilişki

Şekil 23: Karikatür 22'ye ait kavramsal ilişki

Şekil 24: Karikatür 23'e ait kavramsal ilişki

Şekil 25: Karikatür 24'e ait kavramsal ilişki

Şekil 26: Karikatür 25'e ait kavramsal ilişki

TABLULAR

Tablo 1: AŞK YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 2: Karikatür 1’de yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 3: İNSAN BEDENİ KAPTIR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 4: AİLE BAĞDIR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 5: Karikatür 2’de yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 6: YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 7: Karikatür 3’te yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 8: BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TUFANDIR) metaforuna ait eşlemeler

Tablo 9: Karikatür 4’te yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 10: YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 11: Karikatür 5’te yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 12: YAŞAM OYUNDUR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 13: Karikatür 6’da yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 14: BAĞIMLILIK ÇÖPTÜR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 15: Karikatür 7’de yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 16: BAĞIMLILIK ÖLÜMDÜR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 17: Karikatür 8’de yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 18: Karikatür 9’da yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 19: BAĞIMLILIK FELAKETTİR (GİRDAPTIR) metaforuna ait eşlemeler

Tablo 20: Karikatür 10'da yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 21: İNSAN MAKİNE DİR metaforuna ilişkin eşlemeler

Tablo 22: Karikatür 11'de yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 23: YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ilişkin eşlemeler

Tablo 24: Karikatür 12'de yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 25: İNSAN PATLAYICIDIR metaforuna ilişkin eşlemeler

Tablo 26: Karikatür 13'te yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 27: BAĞIMLILIK YIKICI-DAĞITICI GÜÇTÜR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 28: AİLE BAĞDIR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 29: Karikatür 14'te yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 30: YAŞAM KAĞIDA YAZI YAZMAKTIR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 31: Karikatür 15'te yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 32: BAĞIMLILIK TESLİM OLMAKTIR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 33: Karikatür 16'da yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 34: YAŞAM OYUNDUR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 35: Karikatür 17'de yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 36: YAŞAM YARIŞMADIR (MARATONDUR) metaforuna ait eşlemeler

Tablo 37: Karikatür 18'de yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 38: Karikatür 19'da yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 39: YAŞAM AKROBASİDİR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 40: Karikatür 20’de yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 41: YAŞAM YOLCULUKTUR (KAYAK YARIŞI YAPMAKTIR) metaforuna ait eşlemeler

Tablo 42: Karikatür 21’de yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 43: BAĞIMLILIK KAPTIR metaforuna ilişkin eşlemeler

Tablo 44: Karikatür 22’de yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 45: YAŞAM OYUNDUR (KÖRLİNG OYUNUDUR) metaforuna ait eşlemeleri

Tablo 46: Karikatür 23’te yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 47: YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 48: Karikatür 24’te yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 49: YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler

Tablo 50: Karikatür 25’te yer alan kavramlaştırmalar

Tablo 51: İNSAN MAKİNE DİR (ŞARJ CİHAZIDIR-POWERBANKTİR) metaforuna ait eşlemeler

Tablo 52: Veri Tabanında Yer Alan Kavramsal Gömülü Metaforların Dağılımları

Tablo 53: Bağımlılık Kavramına İlişkin Hedef Alana Sahip Metaforların Dağılımları

Tablo 54: Bağımlılık Kavramı ile Karşıtlık İlişkisi Oluşturan Metaforların Dağılımları

Tablo 55: Veri Tabanında Yer Alan Metonimilerin Dağılımları

RESİMLER

Resim 1: Görsel Runik: Koku için yükselen dalgalı çizgiler, gürültü için yatay yayılan çizgiler

Resim 2: Görsel Metafor örneği: KAHVE MAKİNESİ UŞAKTIR (HİZMETÇİDİR)

Resim 3: Bağlamsal Metafor Örneği: SAÇ KREMİ DONDURMADIR

Resim 4: Hibrit Metafor Örneği: TAKUNYA KOŞU AYAKKABISIDIR

Resim 5: Resimsel Benzetme Örneği: MOBİL TELEFON KIBRİT ÇÖPÜDÜR

Resim 6: Çok-düzlemlî Metafor Örneği: ORTA DOĞU'DA BARIŞ TEHLİKELİ BİR TÜR DÜR

Resim 7: Çok-düzlemlî Gömülü Metafor Örneği: HAYAT BİR YOLCULUKTUR

Resim 8: Karikatürlerde Görsel ve Çok-düzlemlî Metafor Örneği: GÜÇ BÜYÜKTÜR

Resim 9. Karikatürlerde Görsel ve Çok-düzlemlî Metafor Örneği (2): GÖÇ İŞGALDİR

Resim 10: Karikatürlerde Görsel ve Çok-düzlemlî Metafor Örneği (3): AMERİKAN HABERLERİ KORKU ROMANIDIR

Resim 11: Görsel ve Çok-düzlemlî Metonimi Örneği: ÜRÜN İÇİN MARKA

Resim 12: Görsel ve Çok-düzlemlî Metonimi Örneği (2): GÖÇMEN İNSANLAR İÇİN İNSAN

KARİKATÜRLER

Karikatür 1: Fethi Gürcan Mermertaş Karikatürü

Karikatür 2: Faruk Düz Karikatürü

Karikatür 3: Hakkı Uslu Karikatürü

Karikatür 4: Ahmet Öztürklevent Karikatürü

Karikatür 5: Cenk Alparslan Karikatürü

Karikatür 6: Serkan Utlu Karikatürü

Karikatür 7: Erkin Ergin Karikatürü

Karikatür 8: Fahriye Çıtaklı Karikatürü

Karikatür 9: Fahriye Çıtaklı Karikatürü (2)

Karikatür 10: Faruk Karaçay- Karikatürü

Karikatür 11: Hasan Ceylan Karikatürü

Karikatür 12: Hikmet Çil Karikatürü

Karikatür 13: Hikmet Çil Karikatürü (2)

Karikatür 14: Mehmet Atamer Karikatürü

Karikatür 15: Mehmet Zeber Karikatürü

Karikatür 16: Musa Keklik Karikatürü

Karikatür 17: Nurullah Şimşek Karikatürü

Karikatür 18: Ömer Çam Karikatürü

Karikatür 19: Orhan Kazanoğlu Karikatürü

Karikatür 20: Sadık Pala Karikatürü

Karikatür 21: Hayrettin Oturgan Karikatürü

Karikatür 22: Bünyamin Başlar Karikatürü

Karikatür 23: Tanju Özkan Karikatürü

Karikatür 24: Cemalettin Güzeloğlu Karikatürü

Karikatür 25: Onur Alev Karikatürü

1. GİRİŞ

1.1 Tezin Adı

Bağımlılık Temalı Karikatürlerde Çok Düzlemlî Metaforların ve Metonimilerin Görünümleri

1.2 Tezin Konusu

Bu tezin konusunu, Yeşilay-Bağımlılık teması üzerine çizilen karikatürlerde yer alan çok-düzlemlî metonimi ve metaforların belirlenmesi; "bağımlılık" kavramının bu karikatürler çerçevesinde nasıl kavramlaştırıldığına ortaya konması oluşturmaktadır.

1.3 Tezin Önemi

Bilişsel temelli çalışmalarda, metafor ve metonimi yalnızca dilin değil düşünce sisteminin bir parçası olarak görülmektedir (Lakoff ve Johnson, 1980). Metafor ve metoniminin temelini oluşturan sistemin, zihinde dilden bağımsız olarak bulunduğu düşünülmekte, dolayısıyla metaforun dil sisteminin yanı sıra diğer düzlemlerde de (resimli işaretler, yazılı işaretler, jestler, ses, müzik, tat, dokunma, koku gibi) ortaya çıkması beklenmektedir. Buna karşın, dilsel ifadeleri temel alan metafor ve metonimi araştırmalarına karşın (Barcelona, 2003; Deignan, 2005; Gibbs, 1994; Knowles ve Moon, 2004; Kövecses, 1986, 2005, 2010; Lakoff, 1987; Low vd, 2010; Turner ve Lakoff, 1989; Yu, 1998) diğer düzlemler (görsel, ses, müzik, jest vb.) üzerine yapılan çalışmaların (Forceville, 1996, 2002a, 2002b, 2007, 2008, 2009, 2012, 2015, 2017; Müller, 2018; Sobrino, 2017) dilsel çalışmalar ile karşılaştırıldığında daha kısıtlı olduğu görülmektedir.

Hem metaforlar hem de metonimler insan bilişsel sistemine ve kültüre ilişkin izler taşıması dolayısıyla imgesel anlam çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle metafor ve metonimi arasındaki etkileşim anlam üretiminde önemli bir rol oynamaktadır. Metonimi ve metaforun etkileşimi, birbirinden farklı iki zıt kutup değil imgesel anlam oluşumuna uzanan sürekliliğin üzerinde yer alan kavramlaştırmalar olarak görülmektedir (Radden, 2002). Bu noktada imgesel anlam çalışmalarında her ikisinin de yer alması önemlidir.

Metafor ve metonimler hem ortaya çıktığı düzleme (görsel, dilsel, çok-düzlemlili vb.) hem de ait olduğu türe (reklam, karikatür, sinema vb.) göre farklı anlamlar açığa çıkarabilmektedir (Forceville, 2009). Buna dayanarak metafor ve metonimi çözümlemelerinin tür ve düzlem özellikleri göz önünde bulundurularak yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra metafor ve metonimler üretildiği toplumun kültüründen izler taşıdığı için farklı kültürlere ait görsel ve çok-düzlemlili metaforların incelenmesi önem taşımaktadır.

Görsel ve çok-düzlemlili metafor çalışmaları göz önünde bulundurulduğunda, bu alandaki (Forceville, 2007; 2009; 2012; 2015; 2017) çalışmaların sıklıkla metafor çözümlemesi, yorumlaması konusunda önemli bir bakış açısı sunduğu görülmektedir. Bu çalışmalar metaforların farklı düzlemlerde nasıl ortaya çıktığını, tür (reklam, film, müzik vb.) özellikleri çerçevesinde anlamın nasıl oluştuğunu ortaya koyması ve bunu kültürel çerçevede incelemesi açısından önem taşımaktadır. Teng (2002, 2009) ve Forceville (1996, 2008) metaforların belirlenmesi ve görsel metafor okuması üzerine araştırmalar yapmıştır. Bu araştırmalar hangi görsel unsurların metafor olarak kabul edileceği ve bu görsel unsurların nasıl yorumlanacağı konusunda bilgi sunmaktadır. Karikatürler üzerine yapılan çalışmalar; metafor araştırmalarının tür özellikleri çerçevesinde yapılması gerektiğini ve bu çalışmaların kültürel arka plana ve araştırmacının dünya bilgisine

dayandığını, çözümler sırasında bu bilgilerin göz ardı edilemeyeceğini öne sürmektedir (Refaie, 2003,2009,2010; Alousque 2014; Šorm, E., & Steen, G. 2018). Bu araştırmalar politik karikatür örnekleri üzerinden metafor incelemeleri sunarak bu metaforların nasıl belirleneceğini ve yorumlanacağını ortaya koymaktadır. Ancak alanyazında görsel ve çok düzlemliliği incelemelerinde metafor ve metonimi etkileşimi üzerine yapılan çalışmalar oldukça az sayıdadır. Metonimi çalışmalarının çok düzlemliliği araştırmalarda daha az üzerinde durulan bir konu olduğu görülmektedir. Bu konuda Mittelberg ve Waugh (2009), Urios-Aparisi (2009), Qiu (2013) ve Sobrino (2016, 2017) çalışmaları önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bu araştırmalar imgesel anlam üzerine yapılan çalışmalarda hem metaforun hem de metoniminin anlam oluşumundaki önemini ortaya koymaktadır. Bu iki kavramın etkileşimi çözümler ve yorumlamada temel rol oynamaktadır.

Türkçe alanyazın taramasında ise dilsel düzlem üzerine yapılan metafor ve metonimi çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır (Aksan & Kantar, 2008; Aksan, Y., & Aksan, M., 2009, Akkök. & Uzun.,2017; Akkök, 2017, 2019; Efeoğlu & Işık-Güler 2017a, 2017b ; Özer, 2017; Baş, 2018, 2021; Çelik, 2021; Özavşar, 2021). Türkçe dilsel metaforlar üzerine yapılan çalışmalar hem metaforların belirlenmesi hem de yorumlanması ve açıklanması konusunda önemli kaynaklar oluşturmakta ve kültürel çözümler yapmaktadır. Alanyazında görsel metafor çalışmaları ise oldukça kısıtlıdır. Buna karşın, türkçe alanyazında bilişsel dilbilim bakış açısıyla çözümler sunan bir görsel metafor ve metonimi çalışmasına rastlanmamıştır..

Metafor ve metonimi çözümlerlerinin bilişsel temellere ve kuramsal art alana dayandırılmadan açıklanması oldukça güçtür. Bu çalışma bu temel çerçevede bağımlılık kavramına ilişkin karikatürlerin belirli bir çözümler yöntemi dahilinde ve tür özellikleri çerçevesinde incelenmesini, metafor ve metonimilerin görsel ve çok-düzlemliliği

temsillerde nasıl bir görünüm sergilediğinin belirlemesini hedeflemektedir. Bu yönüyle Türkiyede yapılmış olan diğer çalışmalardan ayrıldığını söylemek mümkündür.

1.4 Tezin Amacı

Bu çalışmanın amacı, öncelikle Yeşilay-Bağımlılık teması üzerine çizilen karikatürlerde görsel ve çok-düzlemli metaforların ve metonimilerin belirlenmesi; ardından söz konusu metaforik ve metonimik görünümlerin görsel ve çok- düzlemli temsillerde nasıl kavramlaştırıldığını ortaya koymaktır.

1.5 Araştırma Soruları

Çalışmanın amacı doğrultusunda aşağıda yer alan araştırma sorularına yanıt aranmaktadır:

1. Yeşilay-Bağımlılık teması üzerine çizilen karikatürlerde yer alan görsel ve çok-düzlemli metonimilerin ve metaforların dağılımı nasıldır?
2. Yeşilay-Bağımlılık teması üzerine çizilen karikatürlerde yer alan görsel ve çok-düzlemli metonimler ve metaforlar bağımlılık kavramına ilişkin anlam üretiminde nasıl bir rol oynamaktadır?

1.6 Tezin Sınırlılıkları

Görsel veri tabanı üzerinden metonimi ve metaforların görsel ve çok- düzlemli örneklerini inceleyen bu araştırmanın sınırlılıklarını; 4. Uluslararası Yeşilay Karikatür Yarışması Sanal Sergisi arşivinden seçilerek, “bağımlılık” probleminin farklı boyutlarına dikkat çekmek amacıyla hazırlanan ve Yeşilay Karikatür Yarışmasına katılan 23 farklı Türkiye katılımcısı sanatçıya ait olan, toplam 25 adet karikatür oluşturmaktadır.

Araştırma Türkiyede yayınlanan ve Türk çizerler tarafından oluşturulan karikatürlerle sınırlıdır. Araştırmada karikatür çözümlenmeleri metafor ve metonimi incelemeleri ile sınırlı tutulmaktadır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Metafor

Metafor; köken olarak Yunanca “öte” anlamına gelen “meta” ve “taşımak” anlamındaki “pherein” sözcükleri ile oluşmakta ve “başka bir yere taşıma” anlamını ifade etmektedir (Schenck, 2013). Farklı disiplinlere araştırma konusu olan metafor, ilk olarak 2.000 seneyi aşkın süre önce “retorik” olarak bilinen disiplin içinde incelenmiştir. Antik Yunanistan’da temelleri oluşturulan bu disiplin, retorik araçlarla insanları belirli bir bakış açısı etrafında toplamaya, onları ikna etmeye dair pratik talimatlara odaklanmıştır. Bu retorik cihazlardan biri olarak görülen metafor, Aristotle tarafından dil ile kurduğu ilişki ve iletişimdeki rolü üzerine incelenmiş ve süslü bir dil özelliği olarak görülmüştür. Metafor bu dönemdeki çalışmalarda çoğunlukla örtük bir karşılaştırma olarak tanımlanmış, bir diğer deyişle iki farklı kategorinin birbiri ile karşılaştırılması olarak ifade edilmiştir (Evans, 2006:293).

Temellerine Richards (1936)’da rastlanan, ancak ilk olarak Black (1962) tarafından ayrıntılı olarak dile getirilen bir kuram olan Metafor Etkileşim Kuramı ile metaforu dili süsleyen bir özellik ve örtük bir karşılaştırma olarak ele alan bakış açısına karşıt bir görüş oluşturulmuştur. Böylece metafor çalışmaları analitik felsefe disiplinine konu olmuştur. Black (1962)’ye göre metaforlar kimi zaman bilişsel araçlar (cognitive instruments) olarak görülmekte ve kendilerinin kurduğu gerçeklik görünümünün dinleyiciler tarafından alınmasına izin vermektedir. Bu bakış açısına göre; metaforlar anlamlandırıldığında yeni bir düşünce ortaya çıkmakta ve metaforlar dünyaya farklı bir bakış açısı sunmaktadır (Ortony,1993:3-5).

Lakoff ve Johnson (1980) ise metaforun yalnızca dilin bir özelliği olmadığını; biliş (cognition) çalışmalarının temelinde bulunduğunu Kavramsal Metafor Kuramı

olarak adlandırılan bir kuram ile ortaya koymuştur. Lakoff ve Johnson (1980)'e göre; metafor yalnızca dilde değil, düşünce ve eylemlerde, günlük hayatın içinde yaygın olarak bulunmaktadır. Düşünce sistemi çoğunlukla metaforiktir ve insanların dünyayı algılayışı kavramlar ile yapılandırılmaktadır. Kavramsal Metafor Kuramı bilişsel dilbilim disiplini içinde yer almaktadır ve bu yaklaşımın temel özelliklerini ortaya koymaktadır. Bedenleştirme ve duyuşsal-algısal deneyimler kavramsal metaforların temel yapıları olarak kabul edilmektedir (Johnson, 1987).

2.1.1 Bedenleştirme ve İmge Şemaları

Modern dilbilimde Chomsky (1981, 1995) tarafından geliştirilen Üretici Dilbilgisi ve Richard Montague (1970a, 1970b, 1973), Van Fraassen, B. C. ve Fraassen, V. (1971), Spivey, J. M. (1988), Cann, R. (1993) gibi araştırmacılar tarafından geliştirilen formal anlambilim yaklaşımları, dili insan bedeninin doğasını veya insan deneyimini dikkate almadan formal veya hesaplamalı bir sistem olarak incelemenin mümkün olduğunu savunmaktadır. Bu yaklaşımın aksine bilişsel dilbilim, temeline insan bedeninin merkeziliğini ve insana özgü bilişsel yapıyı almaktadır. Gerçeklik yorumunun büyük ölçüde insanların kavrayabildiği ve algılayabildiği somut deneyimlerden türediği görüşünü benimseyen bilişsel dilbilim yaklaşımına göre dil, insan bedeninden ayrı düşünülerek araştırılmaz. Bu açıdan insan zihni bedenleştirmenin (embodiment) izlerini taşımaktadır (Evans, 2006:44-46).

Johnson (1987)'ye göre bedenleştirmenin kendini bilişsel düzeyde görünür kılmasının bir yolu imge şemalarıdır (image schemas). İmge-şematik kavramlar bedensel soyutlamalar değildir ve duyuşsal-algısal deneyimlerden türetilmektedir. Bedensel hareketler ve algısal etkileşimler düzeyinde anlamlı yapılar olarak ortaya çıkan imge şemaları, uzamsal yapıyı kavramsal yapıya eşlemek amacıyla algısal deneyimin yeniden

tanımlanması olarak görülmektedir. Örneğin; insan bedeninin dik duruşu, başın yukarıda ayakların ise aşağıda bulunması ve yer çekimi göz önünde bulundurulduğunda, insan bedeninin dikey ekseninde işlevsel olarak asimetric olduğu görülmektedir. Bu durum dikey eksenin yukarı-aşağı ile karakterize edildiği anlamına gelmektedir. İnsan bedeninin üst ve alt bölümleri birbirinden farklıdır ve bu farklılık insanların çevresiyle girdiği etkileşim dolayısıyla bilişsel anlambilim araştırmacıları için anlam ifade etmektedir. İnsan bedeninin dikey eksenindeki asimetrisi ve yer çekimi düşünüldüğünde, düşen bir nesneyi almak belli bir yöne (aşağı doğru) hareket gerçekleştirilmektedir. Yüksekte bulunan nesnelere almak için ise yine belli bir yöne doğru (yukarı doğru) yönelimde bulunmaktadır. Bu deneyim ile AŞAĞI-YUKARI şemasının oluştuğu düşünülmektedir (Evans,2006:178).

Bedenleştirilmiş kavramların, daha soyut kavramlar ve kavramsal alanları yapılandırmak için sistematik olarak genişletilebileceğini belirten Johnson (1987:126) sık rastlanan imge şemalarını şu şekilde listelemiştir: KAP, DENGE, GÜÇ, TIKANMA, DESTEKLEME, TUTMA-BIRAKMA, ETKİNLEŞTİRME, ÇEKİM, KÜMELEME-SAYMA, YOL, BAĞ, MERKEZ-ÇEVRE, DEVİR, YAKIN-UZAK, PARÇA-BÜTÜN, BİRLEŞME, BÖLME, DOLU-BOŞ, EŞLEŞTİRME, ÜST ÜSTE GETİRME, TEKRARLAMA, BAĞLANTI, İLERLEME, YÜZEYE ÇIKMA, TOPLAMA. Johnson'a göre KAP, DENGE gibi imge şemaları duyuşsal deneyimle ilişkilidir ve bu yolla üretilen imge şemaları kavram-öncesi (pre-conceptual) olarak adlandırılmaktadır. Mandler (2004) kavram-öncesi imge şemalarının insan gelişiminin erken aşamalarında, kavramlar oluşmadan önce duyuşsal deneyimlerden kaynaklandığını belirtmektedir ve bu imge şemalarının doğrudan bedenleştirme deneyimine dayandığını belirtmektedir.

Kimi imge şemaları farklı şekillerde analiz edilebilen çok yönlü karmaşık yapılardır. Örneğin; KAP şeması, iç, sınır ve dış elemanlardan oluşmaktadır. Bir başka

örnek ise YOL şemasıdır. YOL şeması bir süreci belirtmektedir ve bir başlangıç noktası (KAYNAK) bir de bitiş noktası (HEDEF) içermektedir.

İmge şemalarının bir diğer özelliği ise farklı düzlemlerdeki deneyimlerden ortaya çıkmaları gerekçesi ile çok-düzlemliliktir (multimodality). Evans (2006) imge şemalarının çeşitli algısal deneyimlerden kaynaklanan soyut kalıplar olmak üzere bilişsel sistem içinde gömülü olduğunu ve bilinçli içgözlem olarak ortaya çıkmadığını belirtmektedir.

2.1.2 Kavramsal Metafor Kuramı

Temelde metaforun düşünce sisteminin ürünü olmasına dayanan ve insanların dünyayı nasıl kavramlaştırdığını örnekleyen Kavramsal Metafor Kuramı ilk olarak Lakoff ve Johnson (1980) tarafından bilişsel dilbilim alanında araştırılmış ve bu kuram pek çok araştırmacı tarafından detaylandırılarak geliştirilmiştir (Barcelona, 2003; Deignan, 2005; Kövecses, 2005, 2010, 2012, 2016; Yu, 2008; Gibbs ve Ortony, 2008; Gibbs, 1999, 2011, 2014).

Bilişsel dilbilim bakış açısına göre, metafor bir kavramsal alanın bir başka kavramsal alan ile anlamlandırılması olarak tanımlanmaktadır. Genellikle kavramsal alanlardan biri somut diğeri ise soyut kavramlardır. KAVRAMSAL ALAN A KAVRAMSAL ALAN B'DİR şeklinde ifade edilen kavramsal metaforlar, hedef alan ve kaynak alan olmak üzere iki bileşenden oluşmaktadır. Soyut kavramsal alan *hedef alan* (target domain), somut kavramsal alan ise *kaynak alan* (source domain) olarak adlandırılmaktadır ve hedef alan kaynak alan aracılığıyla anlamlandırılmaktadır. Bu durum kaynak ve hedef arasında, B'nin kurucu kavramsal unsurlarının A'nın kurucu unsurlarına karşılık gelmesi anlamında bir dizi sistematik uyuma ile gerçekleşmektedir ve bu uyuma *eşleşme* (mapping) olarak adlandırılmaktadır. Bir metaforun yorumlanması, kaynağa ait özelliklerin hedefe uygun

özellikler ile eşleşmesi ile gerçekleşmektedir, eşleşme uzun süreli bellek yoluyla veya tarihsel-kültürel bir sürecin sonucu olarak fiziksel ve somut bir alandan daha soyut olan alana doğru, kendiliğinden çabasız bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu duruma örnek olarak AŞK YOLCULUKTUR kavramsal metaforu hedef alan ve kaynak alan eşlemelerini gösterebiliriz.

Tablo 1: AŞK YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak: YOLCULUK	Hedef: AŞK
yolculuk yapan kişiler	Aşıklar
araç	İlişki
kat edilen mesafe	ilişkideki gelişmeler
karşılaşılan engeller	ilişkide yaşanan zorluklar
dönüm noktaları	ilişkide yapılan seçimler
yolculuğun amacı	ilişkideki amaç

Geleneksel metaforların aksine Kavramsal Metaforlarda alanlar arasında herhangi bir benzerlik bulunmamaktadır. Kaynak alan ve hedef alan kurucu unsurları birbiri ile eşleşmektedir ancak bu özellikler AŞK kavramının içsel özellikleri değildir ve YOLCULUK kavramı ile benzerlik kurmamakta, bu kavram tarafından yapılandırılmaktadır (Kövecses, 2010:9).

Kavramsal metaforlarda hedef alan ve kaynak alan arasında geri dönüşüm ilişkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla KAVRAMSAL A KAVRAMSAL ALAN B'DİR şeklinde ifade edilebilirken, KAVRAMSAL ALAN B KAVRAMSAL ALAN A'DIR ifadesi kullanılamamaktadır.

Lakoff ve Johnson (1980-2008) gündelik hayatta çok sık karşılaşılan kavramsal metaforlar üzerine yaptıkları araştırmada metaforların dilsel görünümünü incelemiştir. Lakoff ve Johnson TARTIŞMA SAVAŞTIR (ARGUMENT IS WAR) kavramsal metaforunun dildeki görünümünü şu şekilde örneklemiştir:

(1) TARTIŞMA SAVAŞTIR

İddialarınız savunulamaz.

İddialarımdaki zayıf noktalara saldırdı.

Savunmasını yıktım.

Katılmıyor musun? Tamam, ateş et!

Eğer bu stratejiyi kullanırsanız, sizi yok edecektir.

Bütün savlarımı düşürdü.

Dilsel verilerde görüldüğü üzere, tartışma içinde bulunan kişiler birbirlerini rakip ya da karşı taraf olarak görmektedir, tartışma kazanılabilir ya da kaybedilebilir. Kişiler birbirlerinin iddialarına saldırabilir ve kendi iddialarını savunabilir. Fiziksel bir savaş bulunmamasına karşın sözlü bir savaş bulunmakta ve tartışmanın yapısı savaş kavramı ile yapılandırılmaktadır.

2.1.3 Kavramsal Metaforların Sınıflandırılması

Kavramsal metaforlarda sınıflandırma metaforların uzlaşım-sallık (conventionality) derecelerine ve bilişsel işlevlerine göre yapılmaktadır (Kövecses, 2010; Lakoff ve Johnson, 1980). *Uzlaşım-sallık* bir kavramsal metaforun belli bir toplumda ne sıklıkla kullanıldığı ile ilişkilidir. Gündelik yaşamda kullanımına çok sık rastlanan metaforlar uzlaşım-sallık derecesi yüksek, bir diğer deyişle *yerleşik* metaforlardır. Kövecses (2010); TARTIŞMA SAVAŞTIR, AŞK BİR YOLCULUKTUR, TEORİLER YAPIDIR,

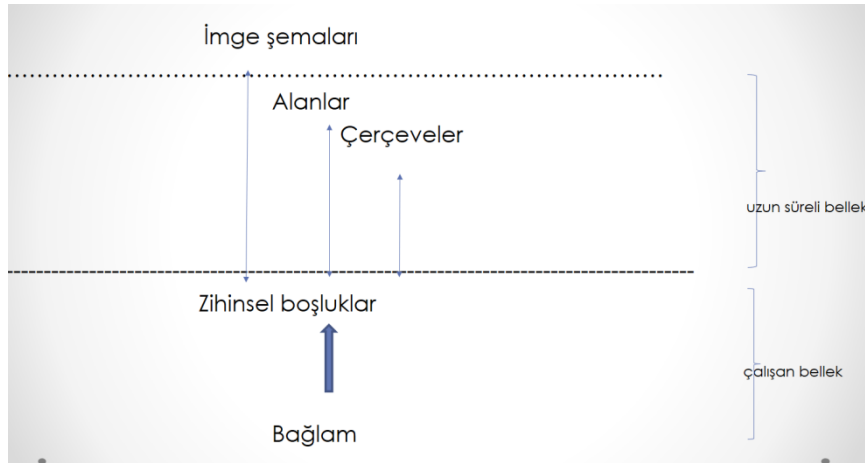
DÜŞÜNCE YEMEKTİR, HAYAT BİR YOLCULUKTUR kavramsal metaforlarının yerleşik olduğunu ve sıklıkla kullanıldığını belirtmektedir.

Kavramsal metaforlar bilişsel işlevlerine göre; yapısal metaforlar, yönelim metaforları ve ontolojik (varlıksal) metaforlar olmak üzere 3 grupta sınıflandırılmaktadır (Lakoff ve Johnson, 1980). Yapısal metaforlarda, kaynak alan, hedef alan için zengin bir bilgi yapısı sunmaktadır, hedef alan kaynak alan aracılığı ile anlaşılmakta ve bu işlem eşleşme yoluyla yapılmaktadır (AŞK YOLCULUKTUR kavramsal metafor örneğinde görüldüğü gibi). Ontolojik metaforlar, fiziksel nesne ve maddelere ilişkin insan deneyimleri ile ortaya çıkmaktadır. Bu metaforların bilişsel görevlerinin, soyut hedef kavramların genel kategorilerine yeni bir varlıksal konum vermek olduğu düşünülmektedir. Ontolojik metaforların yapısal metaforlara oranla daha az bilişsel yapılanma gösterdiği belirtilmektedir. Örneğin; “Bu aralar zihnim çok dolu.” gibi bir dilsel metaforunda, zihnin bir kap olarak kavramlaştırıldığı iddia edilebilir. Bir diğer örnek olarak “Hayat beni aldattı.” dilsel metaforunda hayatın, insan olarak kavramlaştırıldığı düşünülebilir. Kişileştirme çoğunlukla ontolojik metaforlara örnek olarak gösterilmektedir (Kövecses, 2010). Bilişsel sınıflandırma içerisinde bir diğer metafor grubu ise yönelim metaforlarıdır. Yönelim metaforları, fiziksel ve kültürel deneyim ile ortaya çıkan aşağı-yukarı, merkez-çevre, içeri-dışarı gibi uzamsal yön belirten metaforlardır. Pek çok kültür açısından ortak kabul edilen MUTLULUK YUKARIDIR (HAPPINESS IS UP) metaforu yönelim metaforlarına örnek gösterilebilir (Lakoff ve Johnson, 1980; Kövecses,1991; Yu, 1995; Li, 2010; Sarı, 2016).

2.1.4 Metaforun Düzeyleri

Rosch (1978) Lakoff (1987) ve Langacker (1987)'e göre insanların dünya hakkındaki bilgileri çeşitli düzeylerde hiyerarşik bir yapılanma ile ve eşzamanlı olarak ortaya çıkmaktadır. Kövecses (2017) ise kavramsal metaforların da çeşitli düzeylerde ortaya çıktığını belirtmekte ve metaforların kavramsal yapılarını incelemektedir. Kövecses (2017)'ye göre kavramsal metaforlar 4 düzey içermekte ve çok katmanlı bir yapı göstermektedir. Bu düzeyler; İmge şemaları (Image schemas), Alanlar (Domains), Çerçeveseler (Frames) ve Zihinsel boşluklar (Mental spaces) olarak ortaya çıkmaktadır. Bu şematik hiyerarşiler içindeki seviyeler katı sınırlara sahip değildir ve şematikliklerine göre derecelendirilmektedir. Hiyerarşiler göz önüne alındığında, her biri dört terimle belirlenen dört farklı şematiklik düzeyini oluşturmaktadır, düzeyler arasında en şematik yapı imge şemalarıdır. Düzeylere ait hiyerarşi aşağıda gösterilmektedir.

Şekil 1: Metaforun düzeyleri

İmge şemaları, deneyime anlamlandıran temel kavramsal yapılardır (Johnson 1987; Lakoff 1987). İmge şemaları oldukça şematik yapıları nedeniyle, çok çeşitli kavramları ve deneyimleri anlamlı hale getiren tüm kavramsal sistem boyunca uzanmaktadır. Örneğin, BİNA kavramı, FİZİKSEL BİR NESNE şemasını içermektedir.

Alanlar, imge şemalarını detaylandırmaktadırlar. İmge şemalarından farklı olarak doğaları gereği şematik bir yapı içermektedir. Örneğin, BİNA kavramı fiziksel bir nesne olarak boyuta, büyüklüğe belli bir konuma sahiptir, insan yapımıdır ve bölümlere ayrılabilir.

Çerçeveler alanlardan daha az şematik kavramsal yapılardır. Çerçeveler, bir alanın belirli yönlerini detaylandırmaktadır. Çerçeveler, alanlardan kavramsal olarak daha spesifik bilgiler içermektedir. Örneğin, BİNA kavramı birçok çerçeve içermektedir. Binanın odalarının, duvarlarının bulunması; binayı kimin yaptığı, ne amaçla yaptığı; binanın işlevleri gibi ayrıntılı bilgiyi içermektedir.

Zihinsel boşluklar daha spesifik bilgiler içermektedir. Yapılarını çerçevelerden almakta ancak çerçevelerden gelen genel yapılar bağlamla daha da detaylandırılmaktadır. Örneğin BİNA çerçevesi göz önünde bulundurulduğunda bu çerçeve detaylandırılmakta ve bu binayı yapan kişinin daha spesifik özellikleri belirtilmektedir. Zihinsel boşluklar bir veya birkaç farklı çerçeve ile yapılandırılabilir. Zihinsel boşluklar, çalışan bellekte deneyim anlayışının temsilleridir, çerçeveler ve alanlar ise uzun süreli bellekteki gelenekselleştirilmiş bilgi yapılarıdır. (Kövecses, 2017)

2.2 Metonimi

Lakoff ve Johnson (1980), metaforun yanı sıra metoniminin de, insan düşünce ve dil sisteminin merkezinde bulunan bir kavramsal mekanizma olduğunu iddia etmektedir. Metafor gibi metonimi de kavramsal bir yapılanma olmasına karşın her ikisinin de farklı

temellere dayandığı belirtilmektedir ve Lakoff ve Johnson (1980) bu durumu aşağıdaki örneklerle açıklamaktadır.

(1) *Jambonlu sandviç* hesabımı bekliyor.

Örnek (2)'de "jambonlu sandviç" ifadesi, jambonlu sandviç sipariş eden bir insana gönderimde bulunmaktadır. Bu durumun kişileştirmeden farklı olduğu, çünkü jambonlu sandviçe insan özelliklerinin yüklenmediği belirtilmektedir. Bunun yerine, bir varlığa, kendisiyle ilişkili bir başka varlık üzerinden gönderimde bulunulmakta ve bu durum metonimi olarak adlandırılmaktadır. Aşağıda kimi metonimi örnekleri sıralanmaktadır:

(2) *Marquis de Sade* okumayı sever. (Marquis de Sade yazarına ait kitapları)

(3) *Akrilik* sanat dünyasını ele geçirdi. (akrilik boya kullanımı)

(4) *Times* henüz basın toplantısına ulaşmadı. (Times gazetesi muhabiri)

(5) *Yeni ön cam silecekleri* onu tatmin edecek. (yeni sileceklere sahip olma durumu)

(Lakoff ve Johnson, 1980)

Kövecses ve Radden (1998:39) ise metonimi; bir kavramsal varlığın (araç), başka bir kavramsal varlığa (hedef) aynı kavramsal etki alanı veya İdealleştirilmiş Bilişsel Model içinde (İBM)¹, zihinsel bir erişim sağlaması olarak tanımlamaktadır. Kövecses ve Radden eşleme sözcüğü yerine *erişim* sözcüğünü kullanmaktadır ve metonimi tek bir etki alanındaki belirli bir hedef için 'erişim yolu' sağlamaktadır.

Metonimi “A İÇİN B” şeklinde gösterilmekte ve B araç, A ise hedef olarak belirtilmektedir. Metaforda A,B açısından anlamlandırılırken, metonimide A, B’yi temsil etmektedir.

¹ Lakoff (1987) bilişsel düzeyde bir ulamlama sistemi geliştirmiş ve bunu İBM olarak adlandırmıştır. Lakoff'a göre İBM; imge şematik, önermesel, metaforik, metonimik ve sembolik İBM olmak üzere 5 farklı şekilde yapılanmaktadır.

Örneğin;

KURUM İÇİN YER

(6) *Buckingh Sarayı*, söylentileri reddetti. (Birleşik Krallık yönetimi)

ÜRÜN İÇİN ÜRETİCİ

(7) Üst raftaki *Shakespeare'i* bana ver.

OLAY İÇİN YER

(8) Amerikan kamuoyu başka bir *Vietnam'dan* korkuyor.

PARÇA İÇİN BÜTÜN

(9) *Arabamda* mekanik bir arıza oluştu.

NEDEN İÇİN SONUÇ

(10) Kızın *yüzü parlıyor*.

2.3 Düzlem

Lakoff ve Johnson (1980) tarafından geliştirilen Kavramsal Metafor Kuramının önemli dayanak noktalarından biri; metaforun bir dil özelliği olmaması, düşünce sisteminin temelinde bulunmasıdır. Dolayısıyla metaforların yalnızca dil ile değil, aynı zamanda resim, müzik, ses ve jest gibi diğer iletişim düzlemleri aracılığıyla ortaya çıkması beklenmektedir. Tam ve eksiksiz bir tanımlama yapmanın güç olduğunu belirten Forceville (2006)'ya göre düzlem; belirli bir algılama süreci sonucu yorumlanabilen bir işaret sistemi olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım düzlemleri her bir duyuya bağlamaktadır (görme, işitme, koku alma, tatma ve dokunma); ancak Forceville (2006) bunun son derece genel bir sınıflandırma olduğunu; sözlü dil, müzik ve dil dışı seslerin *işitme* düzlemi altında birleştiği örneği ile belirtmekte ve düzlemleri ulamlara ayırmak zor olsa; bunların en azından (1) resimli işaretler; (2) yazılı işaretler; (3) sözlü işaretler;

(4) jestler; (5) sesler; (6) müzik (7) koku (8) tat (9) dokunma gibi düzlemleri içerdiğini belirtmektedir.

Metaforlar tek-düzlemlili (monomodal) ve çok-düzlemlili (multimodal) olarak görülmektedir. Tek-düzlemlili metaforlar, hedef alanı ve kaynak alanı yalnızca veya baskın olarak tek bir düzlemde gösterilen metaforlar olarak tanımlanmaktadır. Çok-düzlemlili metaforlar ise görsel ve sözel veya görsel ve akustik gibi farklı düzlemlerden etki alanlarının eşlenmesi veya harmanlanması ile oluşturulmaktadır.

2.3.1 Görsel Metaforlar

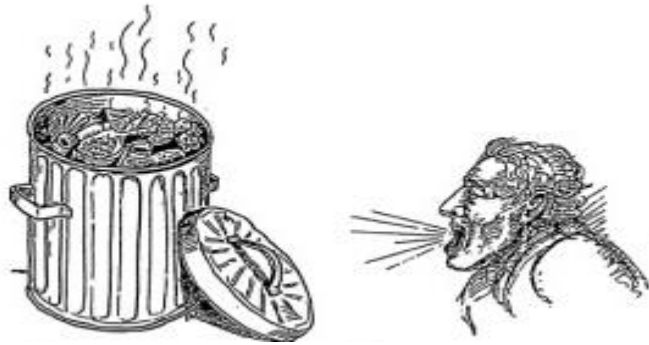
Görsel metafor çalışmaları dilsel metafor araştırmalarına oranla daha az araştırma konusu olsa da, bilişsel temelli çalışmalarda görsel metaforlar önemli bir yer tutmaktadır. Görsel metaforlarda, hem hedef hem de kaynak alan görsel olarak sunulmaktadır, dolayısıyla görsel metaforlar tek-düzlemlili metaforlardır.

Son yıllarda, görsel düzlemin oynadığı önemli rol konusunda farkındalık artmıŐ ve görsel metaforun doğasına karşı oluşan merak doğrultusunda; resim (Kennedy, 1982, 1993, 2008; Wolheim, 1993) reklamlar (Forceville, 1994; Gkiouzepas ve Hogg, 2011; Kaplan, 2005; McQuarrie ve Philips, 2004; Philips, 2003), filmler (Carrol, 1994, 1996; Whittock, 1990) ve karikatürler (Negro,2017; Refaie, 2003, 2009; Schilperoord ve Maes, 2009; Teng, 2009; Őorm ve Steen, 2018) için çeşitli türlerde görsel metafor araştırmaları yapılmıştır. Farklı türler üzerine yapılan araştırmalar doğrultusunda görsel metafor tanımlamalarında da farklılıklar görülmektedir.

Resimler zerine ilk metafor tartıŐmaları Algısal Psikoloji zerine alıŐan Kennedy (1982) tarafından baŐlatılmıŐtır ve Kennedy (1982) yazınsal çalışmalarda

kullanılan *imgesel* ve *dil figürü* olarak adlandırılan her yapıyı ve içinde metoniminin de bulunduğu yaklaşık 25 farklı kavramı, metafor olarak adlandırmaktadır. Kennedy görsel metafor çalışmaları için de önemli olan birkaç noktaya değinmektedir. Kennedy (1982)'ye göre bir olgunun görsel metafor olarak kabul edilmesi için o olgunun dikkatsizlik veya hatadan kaynaklanmaması, amaçlanan temsil kodlarının ihlali olarak anlaşılması gerekmektedir. Dilsel metaforlarda olduğu gibi görsel metaforların da hedef ve kaynak alanlarda geri dönüşüm ilişkisi bulunmamaktadır. Bir diğer önemli nokta ise Kennedy'nin çoğunlukla karikatüristlerin kullandığı *runik* (runes) kavramını ileri sürmesidir. Runikler düz ya da dalgalı çizgiler, kabarcıklar gibi işaretler kullanılarak hız, acı, öfke, koku vb. kavramları anlatmak için çizgi filmlerde ya da karikatürlerde kullanılmaktadır ve runiklere görsel metafor çalışmalarında da rastlanmaktadır. Resim 1'de görüldüğü üzere çöp kovasının üzerinde çizilen dalgalı ve dikey çizgiler kokuyu, düz ve yatay çizgiler ise sesin şiddetini belirtmektedir.

Resim 1: Görsel Runik: Koku için yükselen dalgalı çizgiler, gürültü için yatay yayılan çizgiler

Whittock (1990) ise sinematografik metaforu tanımlamakta ve metoniminin de içinde bulunduğu birçok örneği 10 alt tip altında toplamaktadır. Whittock, görsel ve sinematografik metaforlar için tipik bir örnek oluşturan görsel hibritleri dikkate almadığı için Carroll (1996) tarafından eleştirilmiştir. Carroll (1994)'e göre metaforlar her türlü görüntüde ortaya çıkabilmektedir; ancak araştırmacının temel iddiası bir görüntünün

metafor olarak adlandırılabilmesi için fiziksel olarak uygun olmayan iki unsurun bir arada bulundurulması gerektiğidir. Carroll görsel metaforlarda kaynak alan ve hedef alanın geri dönüşüm ilişkisi bulunduğunu savunmakta ve bu özelliği ile sözlü metaforlardan farklı olduğunu belirtmektedir. Bu görüş, hedef ve kaynak alan arasında geri dönüşüm ilişkisi bulunduğu takdirde, alanlar arasında eşlenen özelliklerin farklılaşacağı ve hedef alanın görsel metaforlarda da kaynak alan üzerinden tanımlanması dolayısıyla anlamın tamamen değişeceği yönündeki eleştiriler dolayısıyla diğer metafor araştırmacıları tarafından kabul görmemiştir.

Reklamlar üzerine görsel metafor çalışmaları yapan Forceville (1994, 1995) ise görsel metafor tanımını, beklenen bir görsel ögenin beklenmedik bir öge ile değiştirilmesi olarak yapmakta ve metafordan bahsetmek için, bu iki öge arasında “önceden var olan ya da uzlaşımsal bir bağlantı” olmaması gerektiğini savunmaktadır. Karikatürler üzerine araştırmalar yapan Refaie (2003) bu tanımın birçok açıdan doğru olduğunu belirtse de metafor yorumlamanın türe özgü özellikler taşıdığını ve metaforun her türde reklamlarda olduğu şekliyle ortaya çıkmayacağını belirtmektedir. Forceville (2008)'e göre bir şeyin metafor olarak adlandırılabilmesi için şu üç sorunun cevaplanabilmesi gerekmektedir:

- (1) (Metaforun) İki etki alanı nedir?
- (2) Hedef alanı nedir ve kaynak alanı nedir?
- (3) Hangi özellik veya özellik kümesi kaynaktan hedefe eşlenebilir veya eşleştirilmelidir?

Forceville dilsel metaforlarda birinci ve ikinci soruyu cevaplamanın, dilin dilbilgisi özellikleri, doğrusallığı ve sözdizimsel kuralların bir araya gelmesi sayesinde kolay olduğunu, ancak görsel metaforlarda böyle bir doğrusallığın olmaması nedeniyle hedef ve kaynak alanın belirlenmesinin zor olduğunu belirtmektedir. Görsel metaforlar

üzerine tartışabilmek için görsel öğelerin yine dilsel bir formata dökülmesi gerekmektedir ve bu kimi zaman araştırmacı için problemleri sonuçlara yol açabilmektedir.

Resim 2: Görsel Metafor örneği: KAHVE MAKİNESİ UŞAKTIR

Örneğin Resim 2’de bulunan Senseo marka kahve makinesinin tasarımı bir kişinin bir zemin üzerinde eğilmiş mütevazı bir duruş ile kahve sunuşunu belirtecek şekilde yapılmıştır. Ancak bu KAHVE MAKİNESİ BİR UŞAKTIR ya da KAHVE MAKİNESİ BİR HİZMETÇİDİR şeklinde sözcüklerle makinenin bir "uşak" mı yoksa bir "hizmetçi" mi olduğuna karar vermek beraberinde bir seçim sonucu oluşacak kavramlaştırma farkını getirecektir. "Uşak ve hizmetçi" kavramları pek çok ortak özelliği paylaşıyor da aynı şekilde kavramlaştırılmamaktadır. Bazı insanlarda "uşak" sözcüğü İngilizliği çağrıştırırken "hizmetçi" sözcüğü hizmet sektörünü çağrıştırmaktadır. Sonuç olarak her iki sözcüğün eşlemeleri farklılık gösterebilir (Forceville, 2006).

Forceville (2008) görsel metafor türlerini üç başlık altında toplamaktadır. Bu türler; *Bağlamsal Metafor, Hibrit Metafor ve Resimsel Benzetmedir.*

2.3.1.1 Bağlamsal Metafor (Contextual Metaphor)

Bağlamsal metafor örneklerinde, metafor görsel öğelerin yerleştirildikleri bağlam dolayısıyla oluşturmaktadır.

Resim 3: Bağlamsal Metafor Örneği: SAÇ KREMI DONDURMADIR

Örnek olarak, Hollanda'ya ait bir Dove saç kremi reklamı, “Saçınız da bir ziyafeti hak ediyor” sloganıyla metaforik içerik oluşturmaktadır: Forceville (2008)'e göre saç kremi reklamındaki kaşık, bu örnekte “dondurma” kaynak alanını (veya benzer şekilde kremalı bir yiyeceği) işaret eden bağlamsal unsurdur ve eşleşen özellik ise “kendini lezzetli yemekle şımartmak” olarak düşünülebilir.

2.3.1.2 Hibrit Metafor (Hybrid Metaphor)

Birbiriyle ilişkili görünmeyen iki varlık, fiziksel olarak tek bir *gestalt* ile birleştirilmektedir. Görsel metaforun bir alt türü olarak kabul edilen Hibrit Metafor, Bir arada bulunması beklenmeyen, uyumsuz iki görselin bir arada kullanılması dolayısıyla Carroll (1994, 1996)'nın metafor tanımı ile örtüşmektedir.

Resim 4: Hibrit Metafor Örneği: TAKUNYA KOŞU AYAKKABISIDIR

Resim 4 Hollandalı bir süpermarket zincirinin reklamıdır. Forceville (2008)'e göre "Ispanaklarımızın Bu Kadar Hızlı Donmasının Bir Nedeni Var" sloganı ile hızlı dondurmanın sebzeler için en iyi şekilde koruma yöntemi olduğu belirtilmektedir. Takunyalar metonimik olarak ıspanağı hasat eden çiftçiye gönderimde bulunmakta, koşu ayakkabıları ise koşu yapan bir sporcuya gönderimde bulunmakta ve *hız* ile eşlenebilir özelliği işaret etmektedir.

2.3.1.3 Resimsel Benzetme (Pictorial simile)

Resimsel benzetme metaforlarında iki görsel öge benzer görünecek şekilde temsil edilmektedir. Bu benzerliği işaretlemek için biçim, konum, renk, aydınlatma gibi teknikler kullanılmaktadır.

Resim 5: Resimsel Benzetme Örneği: MOBİL TELEFON KİBRİT ÇÖPÜDÜR

Örnek olarak, Nokia cep telefonları için kibrit çöpü ve telefon, beyaz bir arka planın kullanıldığı bir reklam gösterilmektedir. Her iki öge boyut açısından birbirine benzetilmektedir ve MOBİL TELEFON KİBRİT ÇÖPÜDÜR metaforu ortaya çıkmaktadır (Forceville, 2008).

2.3.2 Çok-Düzlemliliği Metaforlar

Çok-düzlemlilik üzerine yapılan çalışmalar, anlamın iki veya daha fazla düzlem arasındaki etkileşimden nasıl ortaya çıktığını araştırmaktadır. Özellikle kitle iletişim araçları göz önünde bulundurulduğunda yazılı ve dijital basında birçok farklı düzlemin bir arada kullanıldığı görülmektedir. Örneğin; televizyon programları, filmler ve dijital reklamlarda görsel, dilsel ve işitsel düzlemlerin; afişlerde çoğunlukla görsel ve dilsel düzlemlerin bir arada bulunduğunu söylemek mümkündür. Farklı düzlemlerin birçok durumda iç içe bulunması, metafor çalışmalarında da çok-düzlemliliği bir yaklaşımla araştırma yapılmasını gerektirmektedir. Bilişsel temelli metafor araştırmalarında dilsel metaforların önemli bir yer tutmasına karşın, Kavramsal Metafor Kuramının getirilerinden biri olarak diğer düzlemler üzerine yapılan çalışmalar da artmıştır.

Tek-düzlemlı metaforlar hedef ve kaynak alanların aynı düzlem üzerinde bulunduğu metaforlar olarak tanımlanırken; çok-düzlemlı metaforlar hedefi ve kaynağı her biri ayrı veya ağırlıklı olarak farklı düzlemlerde temsil edilen metaforlar olarak tanımlanmaktadır (Forceville, 2006). Çok düzlemlı bir metaforun işlemlenmesi, iki alanın iki farklı düzlemlde temsil edildiği bilişsel bir sürece dayanmaktadır. Forceville (2008)'e göre çok-düzlemlilik son derece karmaşık bir kavramdır ve çok-düzlemlilik üzerine yapılan araştırmalar işaret sistemlerini, duysal algıyı ve her ikisi arasında köprü görevi kuran anlam taşıyıcılarını göz önünde bulundurmalıdır. Forceville bir arada bulunan iki olgunun, çok-düzlemlı metafor olarak yorumlanabilmesi için aşığıdaki ölçütleri karşılaması gerektiğini belirtmektedir;

1. Oluştukları bağlam dikkate alındığında, iki olgu farklı ulamlara aittir.
2. İki olgu, hedef ve kaynak alan olarak belirlenebilmekte ve özellikler kaynak alandan hedef alana eşleme sağlamak üzere, A B'DİR biçiminde ifade edilebilmektedir.
3. İki olgu birden fazla işaret sisteminde, duysal düzlemlde veya her ikisinde birden görülmektedir.

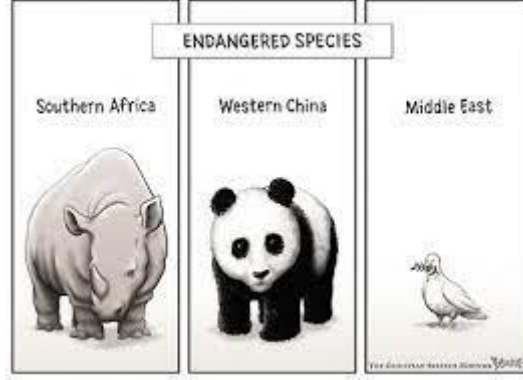
Forceville ve Urios-Aparisi (2009: 4-6); yazı dili, konuşma dili, durağan ve hareketli görüntüler, müzik, sözsüz melodi ve jestlerin metafor ve düzleml çalışmaları için önemli yer tuttuğunu belirtmekte ve her düzlemlin "anlam" yaratma gücünün farklılık gösterdiğini iddia etmektedir. Kimi zaman sözel olmayan ve çok-düzlemlı metaforlar dilsel metaforlara oranla, kaynak alanın belirli özelliklerini daha açık bir şekilde gösterebilmektedir. Örneğin, kaynak alanlardaki ölçü ve boyutun anlam üretimindeki rolü, görsel söylemlerde daha belirgin bir şekilde ifade edilebilmektedir (GÜÇLÜ BÜYÜKTÜR). Yüz yüze etkileşimde ya da çizgi film, animasyon gibi türlerde, dilsel metaforlarda mevcut olmayan perspektifler ve duygular bedenleştirme hareketleri ile

aktarılabilmektedir. Bu nedenle düzlemler arası “çevirinin” ve “yorumlamanın” tam anlamıyla mümkün olmayacağını söylemek mümkündür (Forceville ve Urios-Aparisi, 2009:13). Forceville (2016)’ya göre her metaforun görünümü, ortaya çıktığı ortama bağlı olan bir yüzey görünümüne sahiptir, çünkü her ortam bazı düzlemlerin etkinleştirilmesine izin vermektedir. Mevcut amaçlar için önemli olan, belirli bir metaforun tek düzlemlili veya çok düzlemlili olarak kabul edilip edilmediğine, erişim bağlamına veya alıcının artalan bilgisine bağlı olabilmesidir. Bunun yanı sıra hedef ve kaynağın tanımlanması tek düzlemlili bir süreç olsa dahi, bir metaforun tam anlamıyla çözümlenmesi uygun özelliklerin kaynaktan hedefe eşlenmesi ile gerçekleşmektedir ve bu eşlemeler çeşitli düzlemlerde işaretlenebilmektedir. Hedef ve kaynağın belirlenmesi, tek düzlemlili ve çok düzlemlili metaforların tanımlanması için belirleyici bir ölçüt olarak kabul edilse de “doğru” özelliklerin eşlenmesi birden fazla düzlemde verilen bilgilerin bir arada alınmasına bağlı olabilmektedir.

Doğru özellik eşleme hem düzleme ilişkin özelliklerin tanımlanmasını ilgilendirirken hem de tür ve bağlam bilgisini gerektirmektedir. Örneğin reklamlar, izleyiciler (okuyucular) tarafından satın alma alışkanlığının kazandırılması amacı ile hazırlanmaktadır dolayısıyla reklamı yapılan bir ürünün onu diğerlerinden farklı kılan olumlu özelliklerinin tanıtılması beklenmektedir. Bu noktada metafor çözümlerken özellik eşlemesi olumlu yönde yapılmakta kaynak alanın olumlu özellikleri hedef alan ile eşlenmektedir. Diğer taraftan özellikle siyasi karikatürler belirli bir konuyu tartışmak, o konuyu mizahi veya abartılı bir şekilde aktarırken aynı zamanda eleştirel bir görüşü aktarmak amacı taşımaktadır. Karikatürlerde bulunan metaforik ifadelerin özellik eşlemeleri de buna göre biçimlenmekte ve olumsuz özelliklerin eşlendiği görülmektedir.

Teng (2009), Teng ve Sun (2002) üzerine yaptığı görsel çözümlene yöntemlerini metaforlar üzerine uygulamaktadır ve karikatürlerde görüntü hizalamanın metaforik anlamlandırma için önemli bir yöntem olduğunu belirtmektedir.

Resim 6: Çok-düzlemli Metafor Örneği: ORTA DOĞU'DA BARIŞ NESLİ TÜKENMEKTE OLAN BİR TÜRDÜR

Panellerde bulunan resimler bir canlıyı tasvir etmekte ve üzerlerinde yazılı olan sözcükler ise bu canlıların hangi bölgede bulunduğunu göstermektedir "Nesli tükenmekte olan türler" ifadesinin üç paneli de kapsamayı hizalamanın tasvir edilen üç canlıyı aynı kategoriye koyduğunu ve Güney Afrika'daki gergedanların, Batı Çin'deki pandaların ve Orta Doğu'daki güvercinlerin nesli tükenmekte olan türler olduğunu ifade etmektedir. Batı Çin'deki pandalar gibi Güney Afrika'daki gergedanların da nesli tükenmekte olduğu bilgisi artalan bilgisi olarak verilmektedir. Bununla birlikte, güvercinlerin nesli tükenmekte olan ve Orta Doğu'ya özgü bir canlı türü olmadığı bilgisi artalan bilgisi olarak bulunmaktadır. Güvercinlerin nesli tükenmekte olan türlerle birleştirilmesi metaforik bir okumaya işaret etmektedir ve okuyucuların güvercinlerin ve zeytin dallarının Batı kültürlerinde barışın sembolü olarak sıklıkla kullanıldığını fark etmeleri beklenmektedir. Birlikte ele alındığında bu karikatür, Orta Doğu'daki barışın, Güney Afrika'daki gergedanlar ve Batı Çin'deki pandalar gibi, nesli tükenmekte olan bir tür olduğu şeklindeki metaforik okumayı gerçekleştirmektedir. Çok düzlemli bir metafor örneği olan bu karikatürde hedef alan; ORTA DOĞU'DA BARIŞ olarak yer almakta ve gagasında bir

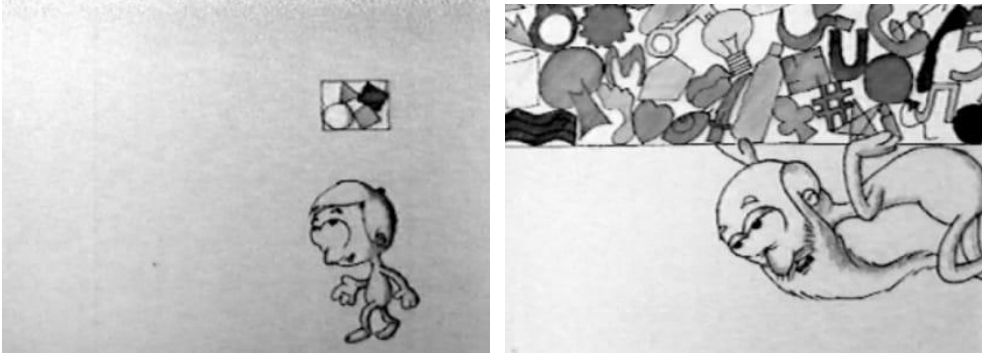
zeytin dalı tutan bir güvercin görüntüsüyle temsil edilmektedir. Kaynak alan ise NESLİ TÜKENMEKTE OLAN TÜRLER olarak bulunmakta ve dilsel olarak verilmektedir. Teng (2009)'a göre bu metafor ORTA DOĞU'DA BARIŞ NESLİ TÜKENMEKTE OLAN TÜRDÜR olarak etiketlenmektedir.

2.3.2.1 Çok-düzlemlî Gömülü Metaforlar (Embedded Metaphors)

Görsel ve çok-düzlemlî metafor çözümlemelerinde çoğunlukla belli bir amaç doğrultusunda (ürün tanıtma, eleştiri yapma, sanat vb.) oluşturulan veriler incelenmiş ve bu verilerin çoğunlukla yaratıcı metaforlar içerdiği belirlenmiştir (Refaie, 2003, 2009; Forceville, 2013, 2016, 2017; Alousque, 2013, 2014). Yaratıcı metaforlar çoğunlukla eşlemeleri incelenen veriye bağlı olarak değişen ve yeni eşlemeler sağlayan metaforlardır (Forceville, 2016). Diğer taraftan Forceville (2008) Lakoff ve Johnson (1980)'in tanımladığı kavramsal metaforların da görsel ve çok-düzlemlî temsillerde ortaya çıkabileceğini belirtmiş ve bu metaforları (yapısal, ontolojik, yönelimsel metaforlar) *gömülü metafor* olarak adlandırmıştır. Dilsel metafor çözümlemelerinin yanında çok-düzlemlî temsillerde de çalışmalar başlatılarak bu örneklerde metaforların nasıl görünüldüğü belirtilmiştir.

McNeill (1992) ve Müller (2004), kaynağın jestler ile aktarıldığı çok-düzlemlî gömülü metaforları ele almaktadır. McNeill (1992), metaforu başlıca jest türlerinden biri olarak tanımlamakta ve jestlerin kültürel özgüllük taşıdığını belirtmektedir. Müller ise yönelim metaforu olan MUTSUZLUK AŞAĞIDIR metaforunun belirli bir konuşmacının zihninde aktif olması gerektiğini, çünkü konuşmacının üzücü bir olayın hikayesine aşağı doğru bir el hareketiyle eşlik ettiğini göstermektedir.

Resim 7: Çok-düzlemlî Gömülü Metafor rneği: HAYAT BİR YOLCULUKTUR

Dört buçuk dakikalık ‘‘O’’ (Khurana, Hindistan 1994) animasyon filminde Lakoff ve Johnson (1980)’de tanımlanan kavramsal metaforları destekleyerek, çeşitli gömülü metaforları büyük ölçüde sözel olmayan terimlerle işlediği görülmektedir. Animasyonda bir bebeğin yaşı bir adama dönüştüğünü, birçok insanla tanıştığını ve bu toplantılardan elde edilen tüm yeni içgörüleri ve deneyimleri piktogramlar Şeklinde başının üzerindeki bir balona eklediği görülmektedir. Değişen piktogram türleri, animasyonda yer alan insan fiğrnn altında kaldığı bir ağırlık haline gelmektedir. Animasyon HAYAT BİR YOLCULUKTUR metaforunun yanında, BİLGİ YUKARIDIR, DENEYİMLER YÜKTÜR metaforlarını da barındırmaktadır (Forceville, 2008).

2.3.3 Karikatürlerde Görsel ve çok-Düzlemlî Metaforlar

‘‘Metin’’ yorumlamayı yapılandıran en önemli unsurlardan biri olarak görülen *tir etkisi*, metafor zmlmeleri için de önemli bir yer tutmaktadır. Bir söylemin hangi türe ait olduğu bilgisi, yorumları yönlendiren ve kısıtlayan birtakım beklenti dizisini de beraberinde getirmektedir. Örneğin; reklamlar göz önünde bulundurulduğunda hedef bir

reklam ürünü ise; kaynaktan hedefe olumlu özellikler eşleştirilmektedir (Forceville, 2016). Oysa ki, siyasi karikatürler incelendiğinde bu türün kendine özgü biçimleri ve iletişim amaçları olduğu gözlenmektedir. Genel olarak siyasi karikatürlerin amacı, gerçekliği vurgulayan ve onu çarpıcı ve mizahi bir şekilde sunan; sosyal, kültürel ve politik yaşamın bir yönünü temsil etmektir. Reklamın aksine karikatürlerde, olumlu özelliklerden çok, olumsuz özelliklerin ortaya çıkarıldığı görülmektedir (Refaie, 2009). Karikatüristlerin bu nedenle çoğu zaman dünyanın karmaşıklığını daha basit ve genellikle olumsuz terimlerle temsil eden tektip özelliklere ve metaforlara yöneldiğini açıklayan Refaie, mekansal yönelimi daha soyut anlamlarla ilişkilendiren yönelim metaforlarının, özellikle siyasi karikatürlerde yaygın görüldüğünü belirtmektedir. Lakoff ve Johnson (1980)'in ortaya koyduğu yukarı-aşağı yönelim ile ilgili fiziksel ve kültürel deneyimlere dayanan metaforların (örneğin; İYİ DURUM YUKARI/KÖTÜ DURUM AŞAĞI, KONTROL VE GÜÇ SAHİBİ OLMAK YUKARI/ KONTROL EDİLEN OLMAK AŞAĞI) yanı sıra, belirli unsurların önemini belirtmek için boyut farklılıklarının da (BÜYÜK-KÜÇÜK) yönelim metaforları ile bağlantılı olduğu ve güç ilişkilerini ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Resim 8: Karikatürlerde Görsel ve Çok-düzlemli Metafor Örneği: GÜÇ BÜYÜKTÜR

Karikatürist Peter Schrank tarafından çizilen Resim 8'deki örneği çözümlemek için Refaie (2009), kendisiyle yüz yüze görüşme yapmış ve bu görüşmede Peter Schrank'ın “Dev Çizme ile ABD yönetiminin Birleşik Krallık'a karşı mutlak kayıtsızlığının ifade edilmesi amaçlandı; Tony Blair onlar tarafından kullanılmıştı ve

güçsüzdü. Kovboy çizmesinin basit bir nesne olarak tüm yönetimin ve mevcut ABD kültürünün tavrını temsil etmesini seviyorum.” açıklamasını yorumladığını belirtmiştir. Dev çizmenin bu görsel öğenin belirginliğini artırmaktan çok, gücü ve gücün kötüye kullanımını ifade etmek için abartılı boyutta kullanıldığı düşünülmektedir. Çizmenin abartılı boyutu ile gücü ifade etmesi GÜÇ BÜYÜKTÜR metaforunu barındırmaktadır (Refaie,2009).

Refaie (2003)'e göre karikatürler aynı zamanda, boyut ve kompozisyon gibi diğer göstergeler aracılığı ile bir eylem dizisi uygulayarak zaman ve kronolojiyi temsil edebilmektedir. Dilde zaman boyutu olarak ortaya çıkan ilişki, görsel temsillerde uzam temelli bir resim aracılığı ile metaforik bir şekilde ifade edilmektedir.

Resim 9. Karikatürlerde Görsel ve Çok-düzlemli Metafor Örneği (2): GÖÇ İŞGALDIR

Refaie (2003) Resim 9’da, Kürt ailenin merkezi konumu ve aşırı büyük boyutu ile İtalya üzerinde bulunmasının bu ailenin o anda İtalya’da bulunmasını temsil ederken , görüntünün köşesinde hareket eden (hareket halinde oldukları arkalarındaki çizgilerden anlaşılmaktadır) daha küçük gemilerin “artalan bilgisi” veya “geçmiş zaman bilgisi” verdiğini belirtmektedir. Mültecilerin yaptıkları yolculuk ve orada bulunmaları geçmiş

zaman ve o anki zamanla ilgili bilgi vermektedir. Görüldüğü gibi hem dilde hem de görsel iletişimde, bir metaforu açıkça belirtilmek yerine örtük biçimde vermek mümkündür (Goatly, 1997). Ancak iki düzlem arasındaki fark, dilsel düzlemde en soyut kavramı bile, dilsel olarak etiketlerken, görsel düzlemde böyle bir seçimin her zaman mümkün olmamasıdır. Refaie (2003) Resim 9’da bulunan karikatürde GÖÇ İŞGALDIR metaforu olduğunu öne sürmekte ve bunun açıkça verilmediğini, araştırmacının (okuyucunun) bu metafora ulaşmak için artalan bilgisine ihtiyaç duyduğunu; ve görsel ipuçlarını takip etmesi gerektiğini söylemektedir. Bu noktada karikatürde sunulan GÖÇ İŞGALDIR metaforu, görselde bulunan aile çiziminde boyutun diğer öğelere oranla büyüklüğü, ailedeki erkeğin elinde 'Yeni Kürdistan' yazılı bayrak bulunması, İtalya kıyılarına doğru hareket eden gemiler gibi çizimlerle sunulmaktadır.

Teng ve Sun (2002), görüntü hizalamanın görsel ve çok-düzlemli metaforlarda nasıl bir tasarım stratejisi olarak kullanıldığını araştırmış ve Forceville (1996)’daki “Resimsel Benzetme” açıklamasını detaylandırmıştır. Resimsel bileşenler boyut, yönelim ve mesafe açısından birbirlerine benzer şekilde hizalandığında, bu resimsel bileşenleri birbirine bağlayan bir fikri ifade etmeye uygun olarak görülmektedir.

Resim 10: Karikatürlerde Görsel ve Çok-düzlemli Metafor Örneği (3): AMERİKAN HABERLERİ KORKU ROMANIDIR

Resim 10’daki örnekte; rafta tanınmış korku romanları arasında yer alan gazetenin sunulduğu görselde, okuyucu bu görsel unsurlar arasında ilişki kurmaya

yönlendirilmektedir. Haber metinlerinin yer aldığı gazeteler ile korku hikayeleri farklı metin türleri olmasına karşın bir arada bulunmaktadır ve gazetenin ilk sayfasında haberin ABD ile ilgili olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra raf üzerinde “HORROR” (KORKU) ifadesi yer almaktadır. Bu görsel ve dilsel veriler doğrultusunda AMERİKAN HABERLERİ KORKU ROMANIDIR gibi bir metafora ulaşmak mümkündür (Teng, 2009).

2.3.4 Görsel ve Çok-Düzlemlili Metonimi

Metonimi belirli bir bağlamda bir kavramın aynı kavramsal alana ait bir başka kavram ile anlamlandırıldığı bilişsel bir yapılanma olarak görülmektedir (Sobrin, 2017:95). Metaforun kavramların farklı iki kavramsal alan üzerinden anlamlandırılması olarak görülmesine karşın metonimide birbiri üzerinden anlamlandırılan kavramlar tek bir kavramsal alana aittir. Bu noktada metafor A B'DİR şeklinde tanımlanırken, metonimi A İÇİN B şeklinde ifade edilmektedir. Kimi örneklerde ise aynı kavramsal alan içinde birbirini tetikleyen kavramlar kullanılmakta ve metonimik genişleme görülmektedir. Bu kavramlar metonimi için A İÇİN B İÇİN C şeklinde ifade edilmektedir (Alousque, 2013). Metafor araştırmalarında da görüldüğü gibi metonimi çoğunlukla dilsel veri tabanı üzerinden araştırılmasına karşın düşünce sisteminin bir parçası olarak görülmekte ve farklı düzlemlerde ortaya çıkmaktadır.

Kavramsal sistemde merkezi bir rol oynayan metonimi araştırmaları için Ruiz de Mendoza ve Diez Velasco (2002) bir üst kavramın alt kavramı temsil ettiği ve bir üst kavramın bir alt kavramı temsil ettiği metonimleri birbirinden ayırmaktadır. Buna göre bir üst kavramın alt kavramı temsil ettiği metonimler “alan daraltma” bir alt kavramın üst kavramı temsil ettiği metonimler ise “alan genişletme” olarak adlandırılmaktadır. Forceville (2009) ise sözel metonimi üzerine yapılan çalışmalardan yola çıkarak görsel ve çok-düzlemlili metonimi özelliklerini tanımlamaktadır:

1. Bir metonimi, iletişimsel bir düzlemler (dil, görsel, müzik, jest vb.) bir ipucu aracılığıyla, hedef kavram/yapı ve bu kavramın anlamlandırmasına olanak sağlayan kaynak kavramdan/yapıdan oluşmaktadır.

2. Kaynak ve hedef verilen bağlamda aynı kavramsal alanın bir parçası olmaktadır.

3. Metonimik kaynak seçimi, hedefin bir veya daha fazla yönünü görünür kılmaktadır.

Bu yönün genellikle değerlendirilmesi gereken bir boyutu bulunmaktadır.

Resim 11: Görsel ve Çok-Düzlemler Metonimi Örneği: ÜRÜN İÇİN MARKA

Resim 11’de Camel markasına ait sigara reklamı afişi yer almaktadır. Resim kutup bölgesinde donmuş bir denizde yol alan geminin buzda deve şeklinde bıraktığı izin kuşbakışı görüntüsünü içermektedir. Resmin sol üst köşesinde “Daha fazlasını keşfedin” dilsel ifadesi sağ alt köşede ise “Camel, 1813’ten beri” dilsel ifadesi yer almaktadır.

Tütün şirketleri, tütünün özelliklerini övmek yerine (tütünün sağlığa zararlı bir ürün olduğu kesin olarak kanıtlandığından) sigara içenler arasında marka bilinirliğini ve marka tercihini artırmak için reklam yapmaktadır. Bu nedenle, tütün reklamcıları, temsil edilen markanın ürünü temsil etmesini sağlayan metonimiler kullanmaktadır (Açık tasviri reklamda yasa dışıdır). İncelenen örnekte, buzun içine çizilen deve, Camel markasının

simgesi olarak yer almaktadır, böylece bir metonimik (bu örnek için alan daraltma) olarak Camel sigaralarına gönderim yapmaktadır (Sobrino, 2017). Örnekte, ÜRÜN İÇİN MARKA-SİĞARA İÇİN CAMEL LOGOSU metonimik olarak yer almaktadır.

Resim 12: Görsel ve Çok-Düzlemlî Metonimi Örneği (2): GÖÇMEN İNSANLAR İÇİN İNSAN

Resim 12’de göç konusu üzerine çizilen bir karikatür yer almaktadır. Bu resimde, siyahı bir erkek elinde bavul ile kapının önünde içeri girmeyi beklemektedir. Ancak kapının duvar ile örülü olduğu görülmektedir. Bu görüntü GÖÇMEN İNSANLAR İÇİN İNSAN metonimisini barındırmaktadır. Görselde yer alan erkek görseli bu bağlam içinde göçmen olan tüm insanlara gönderim yapmaktadır. Alousque (2013) bu metoniminin ÜLKE BİR EVDİR metaforu içinde yer aldığını belirtmektedir ve bu karikatüre ait kavramsal zinciri aşağıdaki gibi göstermektedir.

Şekil 1: Resim 12’ye Ait Kavramsal İlişki

GÖÇMEN İNSANLAR İÇİN İNSAN metonimisinin dayandığı ÜLKE BİR EVDİR metaforu, paspasın üzerinde yazılı "Hoş Geldiniz" ifadesi ile ortaya çıkmakta ve bu sözlü etiket, görsel metaforun önemli bir yönünü belirtmek için kullanılmaktadır. Kapının arkasında erkek figürünün eve girmesini engelleyen bir tuğla duvar olduğu için karikatüristin Fransız hükümetinin göç politikasına yönelik eleştirel tutumunu sergilediği düşünülmektedir (Alousque, 2013).

3. YÖNTEM

Bu tezde, bağımlılık kavramını temel alan karikatürler bilişsel dilbilimin ilke ve kuramları doğrultusunda çok düzlemlî metafor ve metonimi çözümleme yöntemi ile incelenmiştir.

3.1 Veri Tabanı ve Örneklem

Tezin örneklemini bağımlılık temasını işleyen 4. Uluslararası Yeşilay Karikatür Yarışması Sanal Sergisi'nden seçilen 25 adet karikatür oluşturmaktadır. Bu karikatürler yarışmaya Türkiye'den katılan 23 farklı sanatçıya aittir. Bu karikatürlerden 5 tanesi ödül almıştır.

3.2 Veri Çözümleme Yöntemi

Çalışmanın veri tabanında yer alan görsel ve çok-düzlemlî metaforlar, Forceville (1996, 2008, 2016), Andriessen vd. (2009), Teng ve Sun (2002) ve Sobrino (2017) temel alınarak çözümlenmiştir. Metonimi çözümlemesi ise De Mendoza ve Velasco (2002)'ye göre yapılmıştır.

Yukarıda belirtilen kuramsal çerçeveye dayanarak, çalışmanın veri tabanında yer alan görsel ve çok-düzlemlî metaforların çözümlemesi sürecinde aşağıdaki adımlar takip edilmiştir:

1. Veri tabanında yer alan karikatürlerde kavramlaştırmaya temel oluşturan hedef alan(lar) belirlenmiştir.
2. Karikatürlerdeki görsel-dilsel unsurlar incelenmiş ve bu unsurlar arasındaki ilişki saptanmıştır. Bu ilişki betimlenirken “*görsel hizalama ve konumlandırma, renklendirme, çizim boyutları ve bilinen bir görsel senaryo içine yerleştirme*” göz

önünde bulundurularak görsel okuma gerçekleştirilmiştir (Teng ve Sun, 2002; Sobrino, 2017).

3. Görsellerdeki metonimik görünümeler belirlenmiştir
4. Görsel unsurların ve dilsel ifadelerin metaforik olarak kullanılıp kullanılmadığı belirlenmiş; söz konusu unsurların hedef alan ile mi kaynak alan ile mi ilişkili olduğu saptanmıştır.
5. Belirlenen metafora ait kaynak alan sözelleştirilmiş ve metafor A B'DİR ya da A OLMAK B OLMAKTIR biçiminde ifade edilmiştir.
6. Belirlenen metaforlara ait hedef alan ve kaynak alan arasında özellik eşlemeleri yapılmış ve bu özellik eşlemeleri doğrultusunda metafor yorumlanmıştır.
7. Görsel bir bütün olarak ele alınarak bu karikatürü güdüleyen çok modelli görünümeler ortaya konmuş ve metaforik ve metonimik ifadelerin oluşturduğu kavramsal birleşmeler ve kavramsal zincirler şekiller ile gösterilmiştir.

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Bağımlılık kavramının konu alındığı 4. Uluslararası Yeşilay Karikatür Yarışmasında yer alan 25 farklı karikatürü incelediğimiz çalışmamızın bu bölümünde metafor ve metonimilerin çözümlenmesi ve çözümlene sonucunda ulaşılan verilerin değerlendirilmesi yer almaktadır.

4.1 Yeşilay Bağımlılık Kavramına İlişkin Karikatürlerin Çözümlemesi

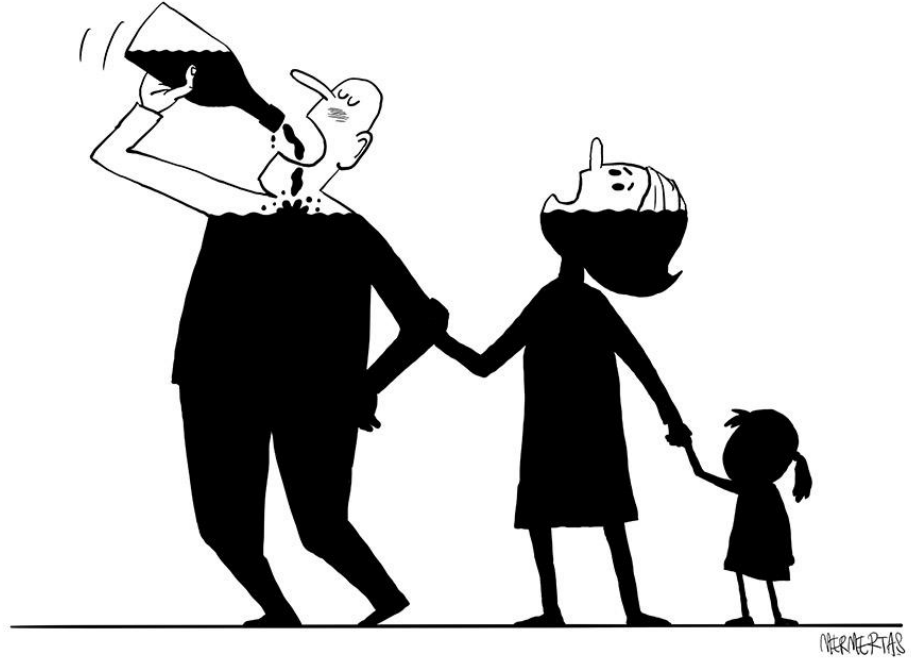
Bu bölümde veri tabanında yer alan karikatürlerin çözümlenmesine ilişkin betimlemelere yer verilmektedir. Çözümlemeye 25 karikatürde bağımlılık kavramı farklı maddelere ilişkin bağımlılıklarla sunulmuştur. Karikatürlerden 11 tanesi sigara, 7 tanesi bağımlılık yapan birçok maddenin (sigara, alkol, kumar, hap, uyuşturucu(şırınga)) bir arada bulunması, 3 tanesi alkol, 2 tanesi elektronik cihaz-sosyal medya platformu ve 1 tanesi ise uyuşturucu üzerinden bağımlılık kavramını işlemiştir.

İlerleyen bölümlerde çalışmanın yöntem bölümünde belirtilen adımlar çerçevesinde karikatürlerde yer alan metafor ve metonimler sunulmuş; ardından metaforlara ait özellik eşlemeleri ve bu özellik eşlemelerinin karikatürde nasıl bir anlam ürettiği yorumlanmıştır.

4.1.1. Karikatür 1

Karikatür 1’de bağımlılık konusunu alkol bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde erkek, kadın ve çocuk olmak üzere, bir ailenin üyeleri olduğu düşünülen üç kişi yer almaktadır. “Baba” içki içmekte ve diğer aile bireylerinin bedenleri de içki ile dolmaktadır.

Karikatür 1: Fethi Gürcan Mermertaş Karikatürü

Karikatür 1’de içki içen kişinin ve diğer aile bireylerinin bedenlerinin içki ile dolduğu ve bu durumun “boğulmak”la sonuçlandığı görülmektedir. Karikatürde yer alan çocuk figürüne ait bedeninin tamamının sıvı ile dolması bu olaydan ilk etkilenen kişinin çocuk olduğunu ve çocuğun boğulmuş olduğunu göstermektedir. Anne figürü ise boynuna kadar siyah sıvıya batmış olup, nefes almaya çalışmaktadır. Karikatürde ALKOL (içeren madde) görseli metonimik olarak BAĞIMLILIK kavramı için kullanılmakta ve bu ilişkilendirme BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOĞULMAKTIR) metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Karikatürde BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOĞULMAKTIR) metaforunu güdüleyen ve ilişkilendirmede farklı deneyim alanları sunan iki gömülü metafor yer almaktadır.

Bu metaforlardan biri İNSAN BEDENİ KAPTIR metaforudur. Karikatürde içki içen kişi “baba” olmasına karşın, ailenin diğer bireylerinin de bedenlerinin içki ile dolduğu görülmektedir. KAP kaynak alanına ait deneyimler göz önünde bulundurulduğunda sıvı doldurulan, aralarında geçiş bulunan kaplardan ilk önce küçük olan ve diğerlerine göre aşağıda olan kap dolmaktadır. Sıvı ve kap arasındaki bu ilişki karikatürde de yer almakta

ve diğerlerinden daha küçük olan çocuk bedeninin alkol ile dolması üzerinden aktarılmaktadır. Kabin ağzının tamamen sıvı ile dolması insanın boğulması ile ilişkilendirilmektedir. Bu görsel, bağımlılığın ölüm ile sonuçlanabilecek bir felaket olarak kavramlaştırılmasını sunmaktadır. Karikatürde dikkat çeken bir diğer nokta ise olumsuz kavramlaştırmaya sahip olan içkinin, siyah renk ile renklendirilmesidir. Siyah renk olumsuz ve kötü bir kavram ile ilişkilendirilerek kullanılmaktadır.

Karikatür 1’de yer alan bir diğer gömülü metafor ise AİLE BAĞDIR metaforudur. Aile bireyleri arasındaki bağ fiziksel temas ile gösterilmekte ve BAĞ İÇİN TEMAS metonimisi yer almaktadır. Aralarında fiziksel bağ bulunan kişilerden birinin tutumu diğerlerini de etkilemektedir. Karikatürde içki içen kişinin diğerlerinin elini bıraktığı kendi bağı kopardığı görülmektedir; ancak kadın erkeğin koluna temas etmekte ve bağı devam ettirmektedir. Aile bireyleri arasındaki ilişkinin etkisi devam eden bağın etkisi üzerinden anlamlandırılmaktadır.

Karikatür 1’de bulunan kavramlaştırmalar Tablo 2’de yer almaktadır. Tabloda yer alan ve gömülü olarak ortaya çıkan İNSAN BEDENİ KAPTIR ve AİLE BAĞDIR metaforlarına ilişkin eşlemeler aşağıda yer almaktadır. BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOĞULMAKTIR) metaforunun bu iki metaforun eşlemesi olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 2: Karikatür 1’de yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	İNSAN BEDENİ KAPTIR AİLE BAĞDIR BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOĞULMAKTIR) SİYAH KÖTÜDÜR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE BAĞ İÇİN TEMAS

Karikatür 1’de yer alan İNSAN BEDENİ KAPTIR metaforuna ait eşlemeler Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3: İNSAN BEDENİ KAPTIR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: KAP	Hedef Alan: İNSAN BEDENİ
kabın içindeki sıvı	tüketilen sıvı (alkol)
önce küçük ve aşağıda olan kabın sıvı ile dolması	(bağımlılıktan) önce çocuk bedeninin etkilenmesi
kabın sıvı ile dolması ve içerisindeki havanın tükenmesi	bedenin alkol ile dolması ve herkesin teker teker boğulması

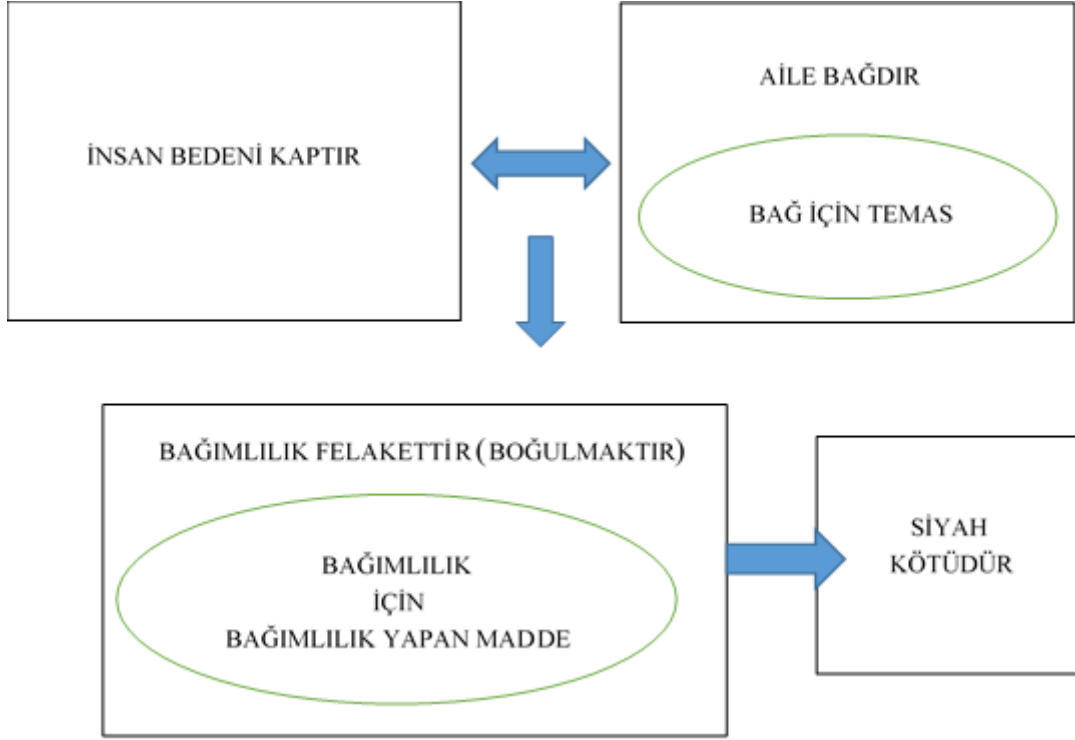
Karikatürde yer alan AİLE BAĞDIR metaforuna ait eşlemeler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4: AİLE BAĞDIR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: BAĞ	Hedef Alan: AİLE
bağın gücü	aile bireyleri arasındaki ilişkinin gücü
bağın etkisi	aile bireylerinin birbirini etkilemesi

Karikatür 1’de metafor ve metonimilerin bir arada bulunduğu ve bu kavramlaştırmaların farklı metaforların ve metonimilerin bir araya gelerek kavramsal alan oluşturduğu görülmektedir. Karikatürde yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 2’de gösterilmektedir.

Şekil 2: Karikatür 1'e ait kavramsal ilişki

Şekil 2'de Karikatür 1'e ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki yer almaktadır. Karikatürde İNSAN BEDENİ KAPTIR, AİLE BAĞDIR, BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOĞULMAKTIR), SİYAH KÖTÜDÜR metaforları ve BAĞ İÇİN TEMAS, BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimleri bulunmaktadır. İNSAN BEDENİ KAPTIR metaforu birbiri arasında geçiş olan kaplardan önce küçük, aşağıda olanın dolması ve tamamı dolan kabın içinde hava bulundurmaması deneyimini içermekte ve AİLE BAĞDIR metaforu ise aralarında bağ bulunan insanların birbirlerinden etkilenmesi deneyimini içermektedir. Bu iki metafor arasında kurulan ilişki üzerinden BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOĞULMAKTIR) metaforuna ulaşılmaktadır. Bağımlılık kavramının olumsuz içeriği siyah rengi resmedilmekte ve BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOĞULMAKTIR) metaforunun olumsuz içeriği SİYAH KÖTÜDÜR metaforunu güdülemektedir. AİLE BAĞDIR metaforunda bağ kavramı fiziksel temas olarak görselleştirilmekte ve BAĞ İÇİN TEMAS metonimisini ortaya çıkarmaktadır. BAĞIMLILIK BOĞULMAKTIR metaforunda ise bağımlılık kavramı için alkol

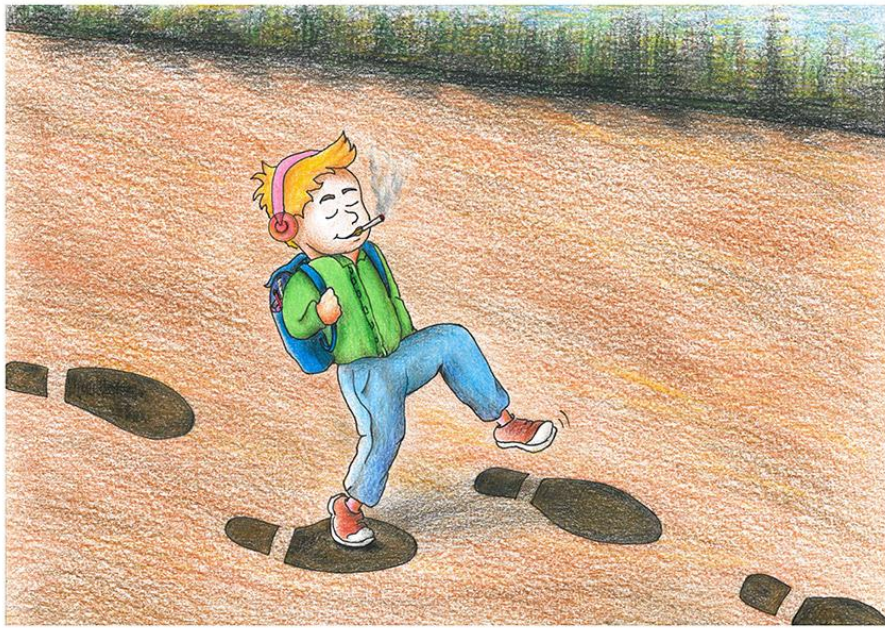
şişesi görselleştirilmekte VE BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi yer almaktadır.

Karikatürün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde KAP imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM alanının ayrıntılandığı gözlenmektedir . Yaratıcı kavramlaştırmaların ise AİLE İLİŞKİLERİ çerçevesinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.2. Karikatür 2

Karikatür 2’de bağımlılık konusu sigara bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde sırt çantası dolayısıyla okul çağında olduğu düşünülen bir çocuğun, kulaklıkla gözleri kapalı ve ağzında sigara ile gülümseyerek yürüdüğü görülmektedir. Çocuk kendi ayak izlerinden daha büyük olan ayak izlerini takip etmektedir.

Karikatür 2: Faruk Düz Karikatürü

Karikatür 2’de bir çocuk figürü kendi ayaklarından büyük ayak izlerini takip etmekte ve gözleri, kulakları kapalı olarak yolda ilerlemektedir. YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunun gömülü olarak bulunduğu bu karikatürde yolculuk ile ilgili deneyimler yaşam kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Karikatürde çocuğun, gözü-kulağı kapalı olarak ayak izlerini takip etmesi dış uyaranlara kapalı olduğunu ve bir yol göstereni takip ettiğini göstermektedir ve DIŞ UYARANA KAPALILIK İÇİN GÖZÜ-KULAĞI KAPALI OLMAK metonimisi yer almaktadır. Çocuğa yolculukta rehberlik eden, yol gösteren kişi için ise ayak izleri kullanılmaktadır. Çocuk, bu ayak izlerini takip ederek yanlış yolda ilerlemektedir. Bu kavramlaştırma, İNSAN (YOL GÖSTERİCİ) İÇİN AYAK İZİ metonimik kavramlaştırmasını ortaya çıkarmaktadır. Çocuğun ayaklarından daha büyük resmedilen ayak izi yol göstericilerin çocuktan daha büyük kişiler olduğunu düşündürmektedir.

Görselde çocuğun gülümseyerek yürüdüğü görülmekte, sigaranın zararlı bir maddede olduğuna ilişkin açık bir bilgi bulunmamaktadır. Buna karşın, karikatürün türe ait özellikleri ve bağımlılık kavramına ait artalan bilgisi dolayısıyla olumsuz özellik eşleşmesi yapılabilmekte ve BAĞIMLILIK DIŞ UYARANLARA KAPALI OLARAK YANLIŞ YOLDA İLERLEMEKTİR metaforuna ulaşılmaktadır. Bağımlılık kavramı sigara görseli ile resmedilmekte ve metonimik olarak BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE kavramlaştırması sunulmaktadır.

Bu örnekte metaforik ve metonimik anlamlandırma hem görsel unsurlar hem de insan mimikleri üzerinden sağlanmakta ve çok-düzlemlî bir çerçeve oluşturulmaktadır. Karikatürde yer alan kavramlaştırmalar Tablo 5’te gösterilmektedir.

Tablo 5: Karikatür 2’de yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	YAŞAM YOLCULUKTUR BAĞIMLILIK DIŞ UYARANLARA KAPALI OLARAK YANLIŞ YOLDA İLERLEMektİR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE YANLIŞ YOL İÇİN YOL GÖSTERİCİ İÇİN AYAK İZİ DIŞ UYARANA KAPALILIK İÇİN GÖZÜ-KULAĞI KAPALI OLMAK

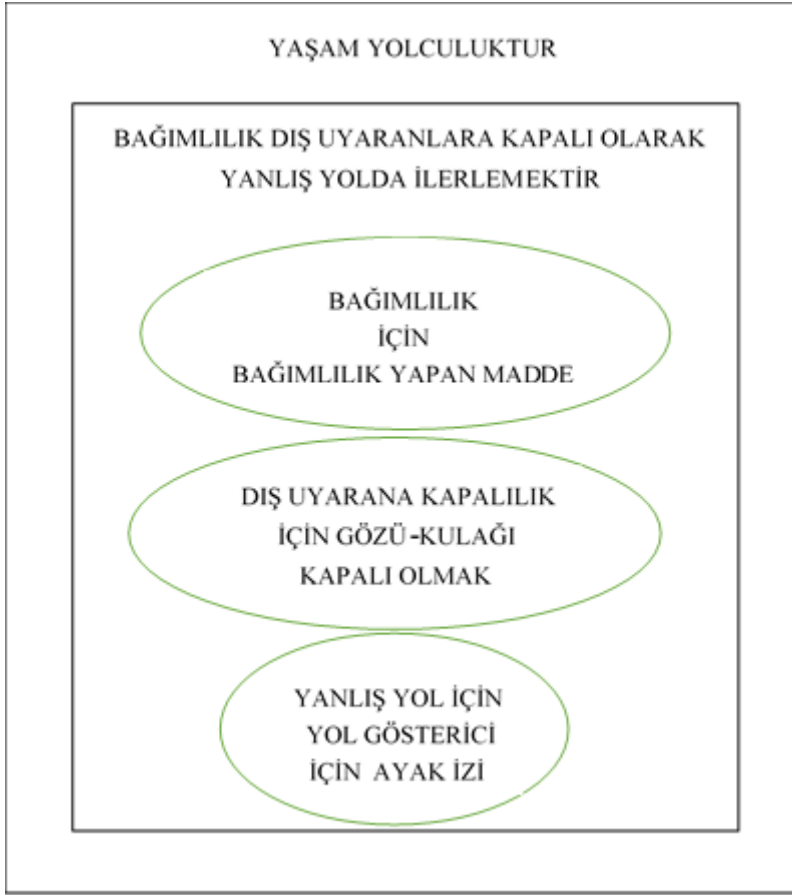
Tablo 5’te Karikatür 2’de bulunan metafor ve metonimler yer almaktadır. Tabloda yer alan YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler aşağıda incelenmektedir. BAĞIMLILIK DIŞ UYARANLARA KAPALI OLARAK YANLIŞ YOLDA İLERLEMektİR metaforunun YAŞAM YOLCULUKTUR gömülü metaforunun eşlemesi olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu metafora ilişkin eşlemeler Tablo 6’da, metafor ve metonimlere ilişkin kavramsal ilişki Şekil 3’te yer almaktadır.

Tablo 6: YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: YOLCULUK	Hedef Alan: YAŞAM
yolcular	insanlar
yolda gözü kulağı kapalı olmak	yaşamda dış uyaranlara kapalı olmak
izlenen yol (bağımlılık)	yaşamda yapılan seçimler
yol boyunca takip edilenler	yaşamda örnek alınan kişiler (büyükler-bağımlı olan (yanlış) kişiler)

Karikatür 2’de metaforlar ve metonimler bir arada bulunmakta ve anlamlandırma bu kavramlaştırmaların birbiri ile ilişkisi yolu ile oluşturulmaktadır. Bu karikatürde yer alan metaforlar ve metonimlerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 3’te gösterilmektedir.

Şekil 3: Karikatür 2'ye ait kavramsal ilişki

Şekil 3'te Karikatür 2'ye ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM YOLCULUKTUR, BAĞIMLILIK DIŞ UYARANLARA KAPALI OLARAK YANLIŞ YOLU TAKİP ETMEKTİR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, DIŞ UYARANA KAPALILIK İÇİN GÖZÜ-KULAĞI KAPALI OLMAK, YANLIŞ YOL İÇİN YOL GÖSTERİCİ İÇİN AYAK İZİ metonimleri yer almaktadır. Karikatür 2'de gömülü olarak YAŞAM YOLCULUKTUR metaforu yer almaktadır. Bir yol gösterenin takip edilmesi ve bir yolda ilerlenmesi yolculuk deneyiminin özellikleri içinde yer almakta; dolayısıyla BAĞIMLILIK DIŞ UYARANLARA KAPALI OLARAK YANLIŞ YOLDA İLERLEMektİR metaforuna YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunun özellik eşlemesi üzerinden ulaşılmaktadır. BAĞIMLILIK DIŞ UYARANLARA KAPALI OLARAK YANLIŞ YOLDA İLERLEMektİR metaforunda yolun yanlış bir seçim olduğu BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE

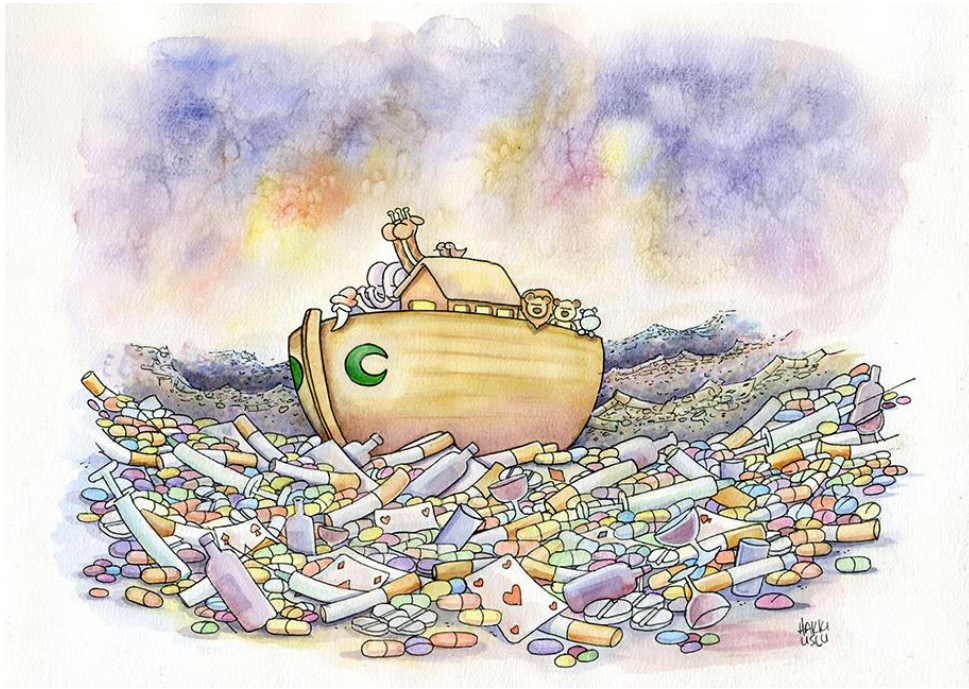
ve YOL İÇİN YOL GÖSTERİCİ İÇİN AYAK İZİ metonimilerinin görselleştirilmesi üzerinden belirtilmekte ve bu kişinin dış uyaranlara kapalı olması çevresini görmezden gelmesi ve dinlememesi ise DIŞ UYARANA KAPALILIK İÇİN GÖZÜ-KULAĞI KAPALI OLMAK metonimisi üzerinden anlamlandırılmaktadır.

Karikatürün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde YOL imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM alanının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise KENDİ KENDİNE HAREKET ETMEK çerçevesinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.3. Karikatür 3

Karikatür 3'te bağımlılık konusu bağımlılığa neden olan sigara, alkol, hap, oyun kartları gibi pek çok madde üzerinden işlenmektedir. Karikatürde metaforik ve metonimik anlatım Nuh Tufanı olarak bilinen senaryo içine yerleştirilen görsel unsurlar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

Karikatür 3: Hakkı Uslu Karikatürü

Karikatür 3’te bağımlılık yapan sigara, alkol, hap gibi maddeler üzerinde yer alan bir gemi ve bu gemi içinde canlılar bulunmaktadır. Nuh tufanı senaryosunun içine yerleştirilen bu görsel unsurlar bağımlılık kavramının Nuh Tufanı senaryosu ile ilişkilendirilmesini sağlamaktadır. Nuh Tufanı, mitoloji ve kutsal kitaplarda yer alan, Tanrı tarafından insanları cezalandırmak için gönderildiğine inanılan bir felaket olarak bilinmektedir. Nuh Tufanı kutsal kitaplarda ve kültürlerde farklı şekilde yer almaktadır. Birçok yerel inanış ve efsaneye göre Tanrı insanları cezalandırmak için dünyaya bir felaket göndermektedir. Nuh peygamber ise bir gemi yapmakta ve her canlıdan bir çift alarak canlı soyunu tufandan kurtarmaktadır (Wikipedia, 2021).

Karikatürde Nuh Tufanı ve bağımlılık kavramı arasındaki ilişkilendirme BAĞIMLILIK FELAKETTİR (NUH TUFANIDIR) metaforu üzerinden anlamlandırılmaktadır ve bağımlılık kavramı bağımlılık yapan maddeler üzerinden görselleştirilmekte BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDELER metonimisi yer almaktadır. Karikatürde bağımlılık insanlara zarar veren bir kavram olarak görülmekte ve bir felaket ile ilişkilendirilmektedir. Yeşilay Logosunun yer aldığı gemi ise insanları bu felaketten kurtarmaktadır. Yeşilay logosu Yeşilay kavramı için kullanılmakta ve KURUM İÇİN LOGO metonimisi yer almaktadır. Yeşilay Nuh’un Gemisi olarak görülmekte ve YEŞİLAY KURTARICIDIR (NUH’UN GEMİSİDİR) metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Gemiye binen insanlar felaketten kurtulmaktadır (korunmaktadır). Bağımlılık zarar veren bir kavramken, Yeşilay koruyucu-kurtarıcı olarak görülmektedir.

Tablo 7: Karikatür 3’te yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TUFANDIR) YEŞİLAY KURTARICIDIR (NUH’UN GEMİSİDİR)
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE YEŞİLAY KURUMU İÇİN LOGO

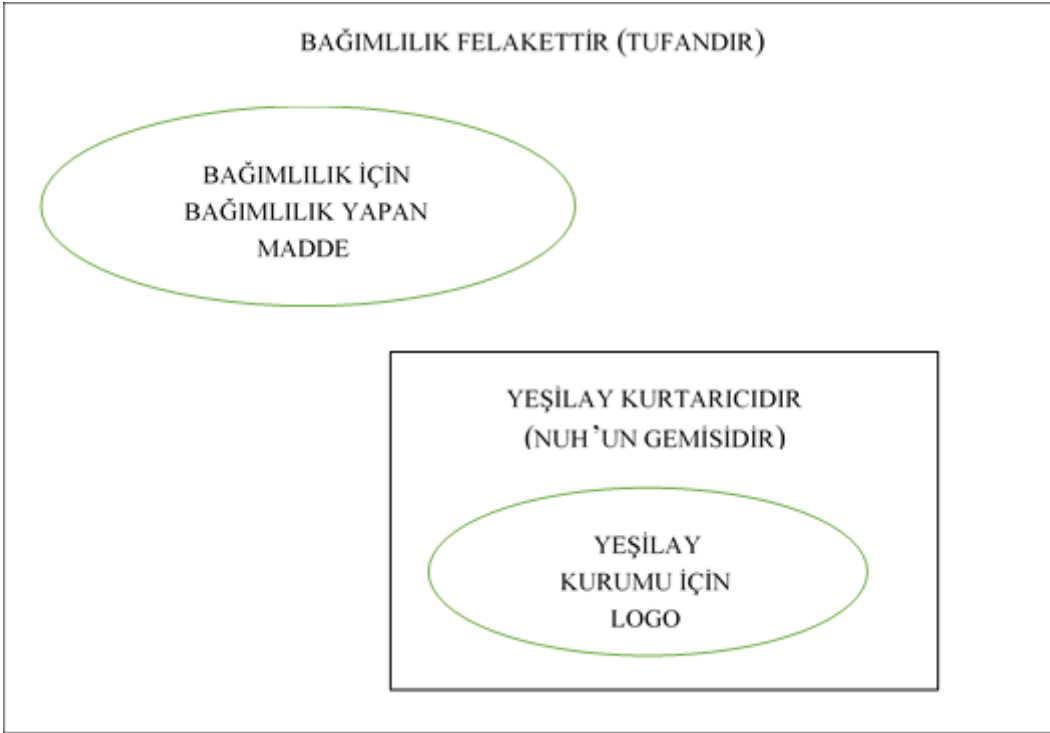
Tablo 7’de Karikatür 3’te bulunan metaforlar ve metonimiler yer almaktadır. Tabloda yer alan BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TUFANDIR) metaforuna ait eşlemeler aşağıda sunulmaktadır. Tablo’da bulunan YEŞİLAY KURTARICIDIR (NUH’UN GEMİSİDİR) metaforunun BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TUFANDIR) metaforuna ait bir eşleme olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 8: BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TUFANDIR) metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: FELAKET (NUH TUFANI)	Hedef Alan: BAĞIMLILIK
felaketin etkisi	bağımlılığın etkisi
felaketten kurtulmak	bağımlılıktan kurtulmak
felaketten kurtaran araç (gemi)	bağımlılıktan kurtaran kurum (yeşilay)

Karikatür 3’te metafor ve metonimilerin bir arada bulunduğu ve bu kavramlaştırmaların birbiri ile ilişkisi ile anlam oluşturduğu görülmektedir. Karikatürde yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 4’te gösterilmektedir.

Şekil 4: Karikatür 3’e ait kavramsal ilişki

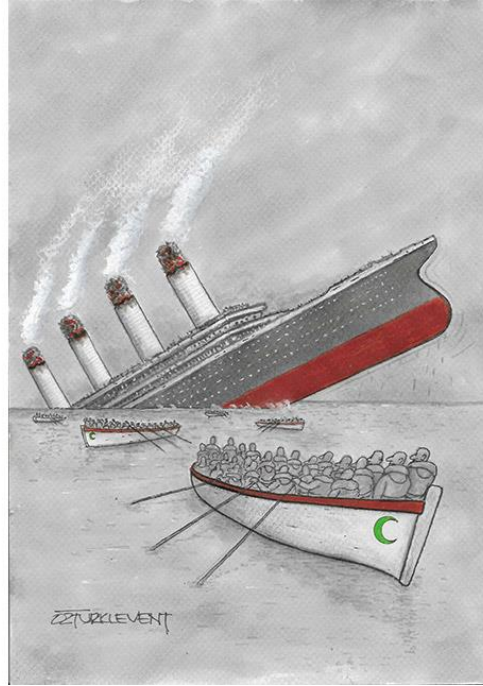
Şekil 4'te Karikatür 3'e ait metaforların ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir ilişkisi sunulmaktadır. Karikatürde BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TUFANDIR), YEŞİLAY KURTARICIDIR (NUH'UN GEMİSİDİR) metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, YEŞİLAY KURUMU İÇİN LOGO metonimleri bulunmaktadır. Karikatür 3'te anlam BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TUFANDIR) metaforu çerçevesinde oluşturulmaktadır. Bağımlılık kavramı karikatürde sigara, alkol, hap gibi bağımlılık yapan maddelerin görselleştirilmesi ile anlamlandırılmakta ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisini içermektedir. YEŞİLAY KURTARICIDIR (NUH'UN GEMİSİDİR) metaforuna ise BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TUFANDIR) metaforunun özellik eşlemeleri yoluyla ulaşılmaktadır. Karikatürde Yeşilay Kurumu için bu kurumun logosu metonimik olarak yer almaktadır.

Karikatürün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM VE NESNE alanının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise GÜCÜN DÜZEYİ çerçevesinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür

4.1.4. Karikatür 4

Karikatür 4'te bağımlılık konusu sigara bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde batan bir gemi ve yolcuları kurtarmakta olan filikalar yer almaktadır.

Karikatür 4: Ahmet Öztürklevent Karikatürü

Karikatür 4'te görülen geminin 4 bacası olması ve şekli dolayısıyla 1912 yılında buz dağına çarparak batan ve batışı büyük bir ses getiren Titanik Yolcu Gemisi olduğu anlaşılmaktadır. buna karşın görselde buz dağı bulunmamakta ve bacalar sigara olarak resmedilmektedir. Bu durum geminin batmasında sigaranın etkili olduğu sezdirimini vermektedir.

Karikatürde YAŞAM YOLCULUKTUR, BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TİTANİK FACİASI), SİGARA BACADIR, YEŞİLAY KURTARICIDIR (FİLİKADIR) olmak üzere dört metaforik ifade yer almaktadır. YAŞAM YOLCULUKTUR metaforu gömülü olarak bulunmakta ve diğer metaforları güdülemektedir. Bu yolculukta gemi, yolculuğun yapıldığı araç olarak görülmektedir. Gemide bulunan bacalar sigara olarak yer almakta ve bağımlılık kavramına gönderim yapmaktadır, bu kavramlaştırma BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisini ortaya çıkarmaktadır. Görsel benzetme kullanılarak sigara şeklinde çizilen bacalar, sigara ve baca arasında bir ilişkilendirme oluşturmaktadır. Bu ilişkilendirmeye SİGARA BACADIR metaforu yaratıcı bir metafor olarak ortaya çıkmakta

ve tek seferlik (bu görsel için geçerli) bir ilişkilendirme sunmaktadır. Bacanın işlevi göz önünde bulundurulduğunda, bacaların gaz, duman gibi maddelerin dışarı atılmasını sağladığı bilinmektedir. Bu karikatürde dışarı attığı gaz, sigara dumanı olarak ortaya çıkmakta ve bağımlılığın yolculukta kullanılan aracı batırıldığını göstermektedir. Bu ilişkilendirme BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TİTANİK FACİASIDIR) metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Karikatürde bacanın yanması ve geminin batması arasındaki ilişki, hayatta da bağımlı olduğunda yaşanan felaket üzerinden kurulmaktadır. Karikatür 4'te insanların hayatını kurtaran filikalar, üzerinde Yeşilay logosu ile resmedilmekte ve KURUM İÇİN LOGO metonimisi yer almaktadır. Gemi yolculuğunda yaşanan felakette insanların hayatını filikalar kurtarıırken, bağımlılık sonucu yaşanan felakette kurtarıcı olarak Yeşilay Kurumu görülmektedir. Bu ilişkilendirme ile YEŞİLAY KURTARICIDIR (FİLİKADIR) metaforu ortaya çıkarmakta ve bağımlı olmanın insanların boğulmasına yol açarken Yeşilay'ın kurtarıcı rolde olduğu belirtilmektedir.

Tablo 9: Karikatür 4'te yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	YAŞAM YOLCULUKTUR BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TİTANİK FACİASIDIR) SİGARA BACADIR YEŞİLAY KURTARICIDIR (FİLİKADIR)
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE YEŞİLAY KURUMU İÇİN LOGO

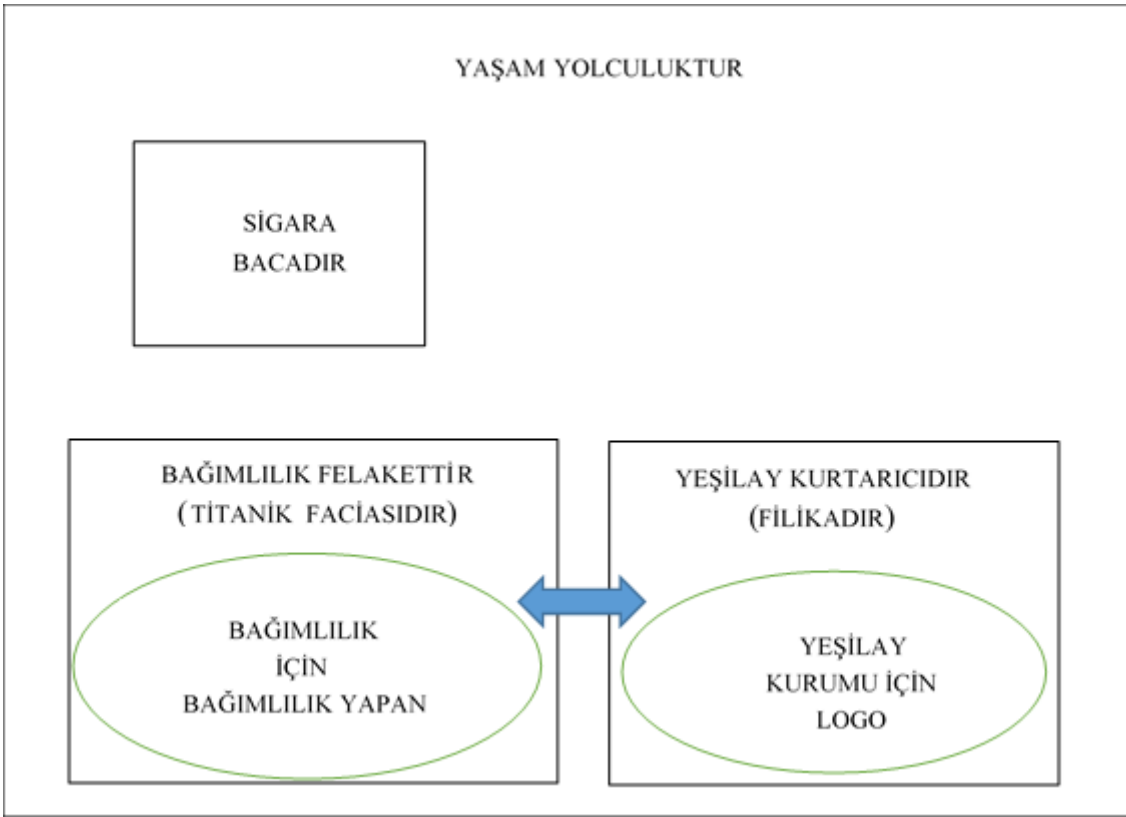
Tablo 9'da Karikatür 4'te bulunan metaforik ve metonimik ifadeler yer almaktadır. Tabloda yer alan YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler aşağıda incelenmektedir. Tabloda yer alan SİGARA BACADIR, YEŞİLAY KURTARICIDIR (FİLİKADIR) ve BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TİTANİK FACİASIDIR) metaforlarının YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunun eşlemeleri olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 10: YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: YOLCULUK	Hedef Alan: YAŞAM
yolcular	insanlar
yolculuk için seçilen araç (Titanik)	yaşama dair seçimler(bağımlılık)
geminin batması	yaşamın tehlikeye girmesi
felaketten kurtaran filikalar	bağımlılıktan kurtaran kurum (Yeşilay)
felaketten kurtulanlar	Yeşilay'dan yardım alanlar

Karikatür 4'te yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 5'te gösterilmektedir.

Şekil 5: Karikatür 4'e ait kavramsal ilişki

Şekil 5'te Karikatür 4'e ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM YOLCULUKTUR, BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TİTANİK FACİASIDIR), SİĞARA BACADIR, YEŞİLAY KURTARICIDIR (FİLİKADIR) metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, YELİLAY KURUMU İÇİN LOGO metonimleri bulunmaktadır. Karikatürde anlam YAŞAM YOLCULUKTUR metaforu çerçevesinde

oluşturulmakta ve diğer metaforlar bu metaforun eşlemeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Yolculuk deneyiminde bağımlılık kavramı bir felaket ile ilişkilendirilirken bu felaketten kurtaran ise Yeşilay kurumu olarak görülmektedir. Yeşilay ve Bağımlılık kavramları ve bunların yer aldığı metaforlar arasında bir karşıtlık ilişkisi bulunmaktadır. Karikatürde bağımlılık kavramı sigara görsel unsurunun kullanımı ile görselleştirilmekte ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi yer almaktadır. Yeşilay Kurumu ise bu kuruma ait logo ile görselleştirilmekte ve YEŐILAY KURUMU İÇİN LOGO metonimisi bulunmaktadır.

Karikatürün kavramsal çatısının kurulmasında st düzeyde G imge Şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve nesne alanlarının ayrıntılandırđı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise GÜCÜN DÜZEYİ çerçevesinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.5. Karikatür 5

Karikatür 5'te bağımlılık konusu sigara bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatür bilinen bir oyun senaryosu üzerine yerleştirilen görsel unsurlar içermektedir. Bu unsurlar; satranç tahtası, Şah ve sigara izmaritleridir.

Karikatür 5: Cenk Alparslan Karikatürü

Karikatür 5'te satranç oyununa ait görsel bir senaryo yer almaktadır. Satranç oyunu iki kişilik ve rakiplerin sırasıyla yaptıkları hamleler ile birbirinin taşını almaya çalıştığı ve oyuncunun şah taşını alması ile rakibini yendiği bir oyundur. Karikatürde satranç oyununa ilişkin deneyimler bağımlılık kavramı ile ilişkilendirilerek aktarılmaktadır.

Bu görselde YAŞAM OYUNDUR metaforu yer almaktadır ve karikatürde yer alan İNSAN YAŞAMI ŞAH TAŞIDIR, BAĞIMLILIK OYUNDAKİ RAKİPTİR, SİGARA RAKİBİN TAŞLARIDIR metaforlarına YAŞAM OYUNDUR metaforu üzerinden ulaşılmaktadır.

İnsanların yaşama ilişkin deneyimleri satranç oyunu senaryosu ile görselleştirilmekte ve hayatta bağımlılık sonucu yaşanan tecrübeler ile oyunda rakipler arasında yaşanan mücadele ilişkilendirilmektedir. Karikatürde şah taşı karşısında bulunan her bir taş, sigara izmariti olarak yer almaktadır ve içilmiş sigaralar şah ile benzemeyen görsel özellikleri ve karşı karşıya hizalama dolayısıyla rakip takımın taşları olarak anlamlandırılmaktadır. İçilmiş sigara görseli metonimik olarak bağımlılık kavramına gönderim yapmakta ve

BAĞIMLILIK OYUNDAKİ RAKİPTİR ve SİGARA RAKİBİN TAŞLARIDIR metaforlarına ulaşılmaktadır. İçilen her bir sigara oyuncunun şahı koruyan taşları kaybetmesine yol açmıştır ve korunmasız kalan şah bir sonraki hamlede kaybedilecektir. Bu noktada şah oyundaki önemi ve kaybedildiğinde oyunun sona ermesi dolayısıyla “hayatta var olmak” ile ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilendirme İNSAN YAŞAMI ŞAH TAŞIDIR metaforunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 11: Karikatür 5’te yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	YAŞAM OYUNDUR İNSAN YAŞAMI ŞAH TAŞIDIR BAĞIMLILIK OYUNDAKİ RAKİPTİR SİGARA RAKİBİN TAŞLARIDIR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE

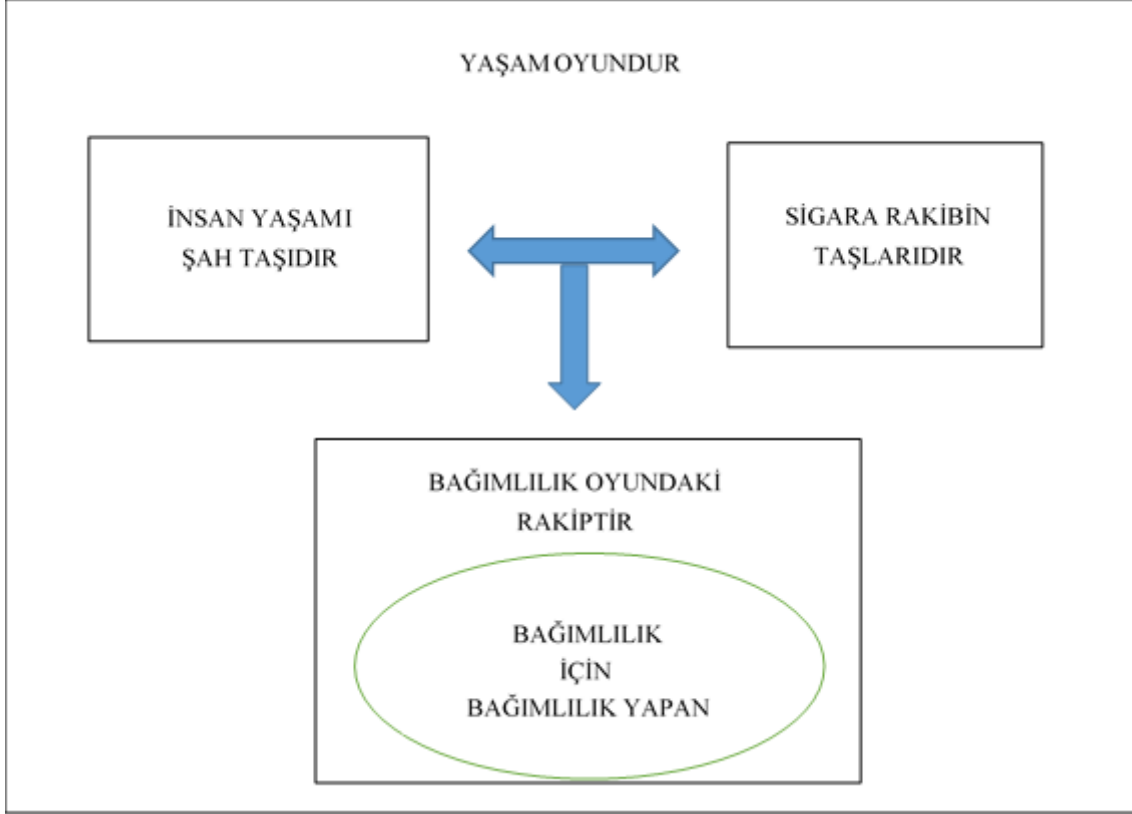
Tablo 11’de Karikatür 5’te bulunan metaforlara ve metonimiye yer verilmektedir. Tabloda yer alan YAŞAM OYUNDUR gömülü metaforuna ait eşlemeler aşağıda yer almaktadır. İNSAN YAŞAMI ŞAH TAŞIDIR, BAĞIMLILIK OYUNDAKİ RAKİPTİR ve SİGARA RAKİBİN TAŞLARIDIR metaforlarının YAŞAM OYUNDUR metaforunun eşlemeleri olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 12: YAŞAM OYUNDUR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: OYUN	Hedef Alan: YAŞAM
oyuncular	insanlar
oyundaki rakip	yaşamda mücadele edilen şey (bağımlılık)
oyunda rakibin kullandığı taşlar	yaşamda bağımlı olmaya neden olan madde (sigara)
oyundaki şah taşı	insan yaşamı
oyunu kaybetmek	yaşamı kaybetmek

Karikatür 5’te yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 6’da gösterilmektedir.

Şekil 6: Karikatür 5’e Ait kavramsal ilişki

Şekil 6’da Karikatür 5’e ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki zinciri yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM OYUNDUR, İNSAN YAŞAMI ŞAH TAŞIDIR, SİGARA RAKİBİN TAŞLARIDIR, BAĞIMLILIK OYUNDAKİ RAKİPTİR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi yer almaktadır. Karikatür 5’te anlam YAŞAM OYUNDUR metaforu ve bu metaforun eşlemeleri yoluyla oluşmaktadır. İNSAN YAŞAMI ŞAH TAŞIDIR, SİGARA RAKİBİN TAŞLARIDIR ve BAĞIMLILIK OYUNDAKİ RAKİPTİR metaforlarına YAŞAM OYUNDUR metaforu eşlemeleri üzerinden ulaşılmakta ve bu metaforlar kendi içinde birbiri ile kavramsal ilişki kurmaktadır. Şah taşı insan yaşamı olarak görülürken bunun karşısında rakip olan bağımlılık kavramı ve bu rakibin taşları olarak görülen sigara görsel unsuru bir bütün olarak oyun senaryosunu ortaya çıkarmaktadır.

Karikatürün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise GÜCÜN DÜZEYİ çerçevesinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.6. Karikatür 6

Karikatür 6’da bağımlılık kavramı sosyal medya platformları üzerinden işlenmektedir. Karikatürde bir beyin ve beyin üzerinde elinde süpürge ile “çöpçü” olduğu anlaşılan bir insan yer almaktadır. Beynin üzerinde bulunan sosyal medya sitelerine ait logoların çöpçü tarafından beyin üzerinden süpürüldüğü görülmektedir.

Karikatür 6: Serkan Utlı Karikatürü

Karikatür 6’da çöpçü olduğu düşünülen kişi beyin görselinin üzerinde bulunan sosyal medya logolarını süpürmekte ve bu durum sosyal medya platformlarının çöp olarak kavramlaştırılmasına yol açmaktadır. Çöp; işe yaramaz, pis ve zararlı maddeler olarak kavramlaştırılmakta ve çöpe ilişkin bu bilgiler sosyal medya platformları ile ilişkilendirilmektedir. Sosyal medya platformlarının işe yaramaz ve pis olduğu anlamının

üretildiği bu karikatürde bu platformlar logolar üzerinden resmedilmekte ve metonimik olarak bağımlılık kavramı için kullanılmaktadır. Bu noktada BAĞIMLILIK İÇİN SOSYAL MEDYA PLATFORMLARI İÇİN LOGO metonimik zinciri yer almakta ve BAĞIMLILIK ÇÖPTÜR metaforuna ulaşılmaktadır. Bağımlılığın kurtulmak gereken bir kavram olarak görülmesi, çöplerin temizlenmesi ile ilişkilendirilmektedir. Söz konusu kavramlaştırmaya BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ÇÖPÜ TEMİZLEMektir metaforu üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 6'da yer alan beyin görseli parça-bütün ilişkisi üzerinden metonimik olarak insana gönderim yapmakta ve İNSAN İÇİN BEYİN metonimisi yer almaktadır. Sosyal medya platformlarının bir beyin üzerinde yer alması bağımlı insanın “çöplük” olarak kavramlaştırıldığını göstermektedir. Bu noktada BAĞIMLI İNSAN (BEYİN) ÇÖPLÜKTÜR metaforu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 13: Karikatür 6'da yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	BAĞIMLILIK ÇÖPTÜR BAĞIMLI İNSAN (BEYİN) ÇÖPLÜKTÜR BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ÇÖPÜ TEMİZLEMektir
Metonimi	İNSAN İÇİN BEYİN BAĞIMLILIK İÇİN SOSYAL MEDYA PLATFORMLARI İÇİN LOGO

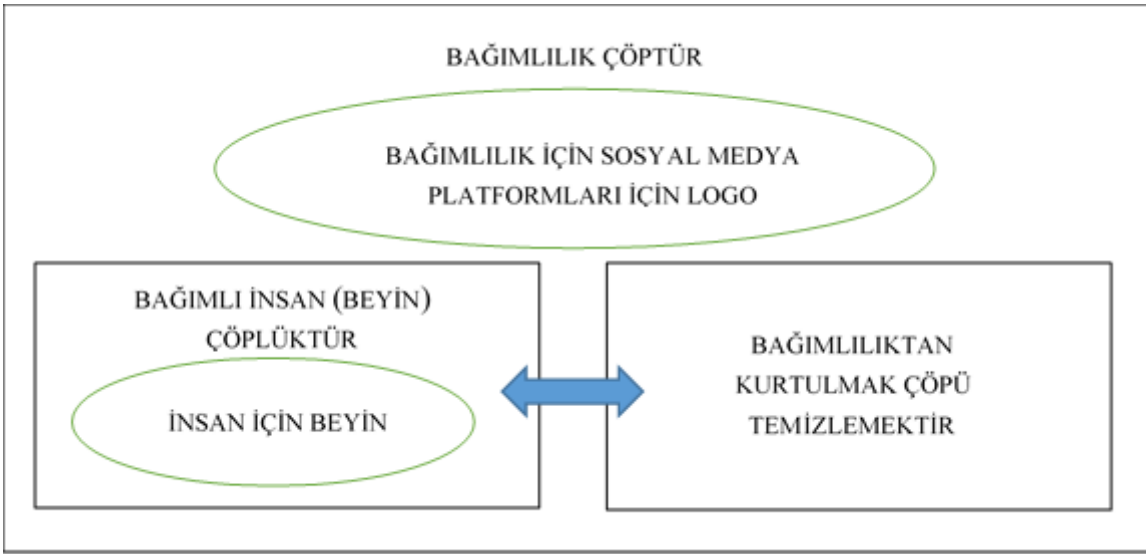
Karikatür 6'daki metaforik ve metonimik ifadeler Tablo 13'te yer almaktadır. Tabloda bulunan BAĞIMLILIK ÇÖPTÜR metaforuna ilişkin eşlemeler aşağıda yer almaktadır. Eşlemeler göz önünde bulundurulduğunda BAĞIMLI İNSAN (BEYİN) ÇÖPLÜKTÜR metaforlarının BAĞIMLILIK ÇÖPTÜR metaforunun eşlemeleri olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 14: BAĞIMLILIK ÇÖPTÜR metaforuna ait eşlemeler

kaynak alan: ÇÖP	hedef alan: BAĞIMLILIK
çöpün özellikleri	bağımlı yapan maddenin özellikleri
çöpün bulunduğu yer (çöplük)	bağımlılığın yönetildiği yer (insan beyni)
çöplerin temizlenmesi	bağımlılıktan kurtulmak

Karikatür 6’da yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 7’de gösterilmektedir.

Şekil 7: Karikatür 6’ya ait kavramsal ilişki

Şekil 7’de Karikatür 6’ya ait metafor ve metonimlerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde BAĞIMLILIK ÇÖPTÜR, BAĞIMLI İNSAN (BEYİN) ÇÖPLÜKTÜR, BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ÇÖPÜ TEMİZLEMektir metaforları ve İNSAN İÇİN BEYİN, BAĞIMLILIK İÇİN SOSYAL MEDYA PLATFORMLARI İÇİN LOGO metonimleri yer almaktadır. Bu karikatürde bağımlılık çöp ile, çöpün bulunduğu yer bağımlı olan insanın beyni ile ve bağımlılıktan kurtulmak çöpün temizlenmesi ile ilişkilendirilmektedir. Bu ilişkilendirme çerçevesinde BAĞIMLILIK ÇÖPTÜR metaforu diğer metaforları da güdülemekte ve diğer metaforlar BAĞIMLILIK ÇÖPTÜR metaforunun eşlemeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Bağımlı insan çöplük olarak görülürken bu çöplüğün temizlenmesi ise bağımlılıktan

kurtulmak olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla BAĞIMLI İNSAN (BEYİN) ÇÖPLÜKTÜR ve BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ÇÖPÜ TEMİZLEMektİR metaforları aynı kavramsal ağ içerisinde bulunmakta, böylece birbiri ile kavramsal zincir oluşturmaktadır. Karikatürde bağımlılık kavramı görsel olarak sosyal medya platformlarının logoları ile görselleştirilmekte ve BAĞIMLILIK İÇİN SOSYAL MEDYA PLATFORMLARI İÇİN LOGO metonimisi yer almaktadır. Bağımlı insan kavramı ise parça bütün ilişkisi üzerinden İNSAN İÇİN BEYİN metonimik görselleştirmesi ile ortaya çıkmaktadır.

Karikatürün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve nesne alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise GÜCÜN DÜZEYİ çerçevesinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.7. Karikatür 7

Karikatür 7’de bağımlılık konusu sigara bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Görselde kültürel çizimi dolayısıyla azrail (ölüm meleği) olduğu anlaşılan ve ölümü getiren melek olarak bilinen meleğin mezar kazdığı görülmektedir. Mezardan çıkan toprakları sigara kâğıdına doldurmakta ve toprak tütün olarak resmedilmektedir.

Karikatür 7: Erkin Ergin Karikatürü

Karikatür 7’de ölüm ile ilişkili unsurlar bir arada bulunmakta ve bir senaryo oluşturmaktadır. Azrail mezar kazmakta ve kazdığı her bir mezara ait toprağı, bir sigaranın içine doldurmaktadır. Dolu sigaraların önünde yer alan mezarın taşı dikilmekte ve böylece mezar, ölü bir insan için hazır hale getirilmektedir. Bu senaryo üzerinden yapılan görsel yerleştirmeler göz önünde bulundurulduğunda ölü bir insan için yapılan hazırlıklar ve sigara yapım hazırlıkları arasında ilişki kurulduğu görülmektedir. Görsel yerleştirmeler doğrultusunda mezarın azrail tarafından kazılması ile mezardan çıkarılan toprak sigaranın içine doldurulmaktadır ve içi dolan her bir sigaranın üretimi tamamlanmış ve içilmeye hazır olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada TÜTÜN MEZAR TOPRAĞIDIR ve SİGARA ÜRETİCİSİ AZRAİLDİR metaforları ortaya çıkmaktadır. Mezar metonimik olarak ölüm kavramı için kullanılmaktadır. Sigara üretiminin tamamlanması ve içilmeye hazır hale getirilmesi ile ölü bir insan için yapılan hazırlıkların tamamlanması arasında kurulan ilişki doğrultusunda BAĞIMLILIK ÖLÜMDÜR metaforunu ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan karikatürde azrail olarak çizilen görsel unsurun siyah bir

kıyafet içinde çizildiği görülmektedir. Bu noktada siyah rengi olumsuz bir içerik ile ilişkilendirilerek kullanılmakta ve SİYAH KÖTÜDÜR metaforunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 15: Karikatür 7’de yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	BAĞIMLILIK ÖLÜMDÜR TÜTÜN MEZAR TOPRAĞIDIR SİGARA ÜRETMEK MEZAR KAZMAKTIR SİGARA ÜRETİCİSİ AZRAİLDİR SİYAH KÖTÜDÜR
Metonimi	ÖLÜM İÇİN MEZAR BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE

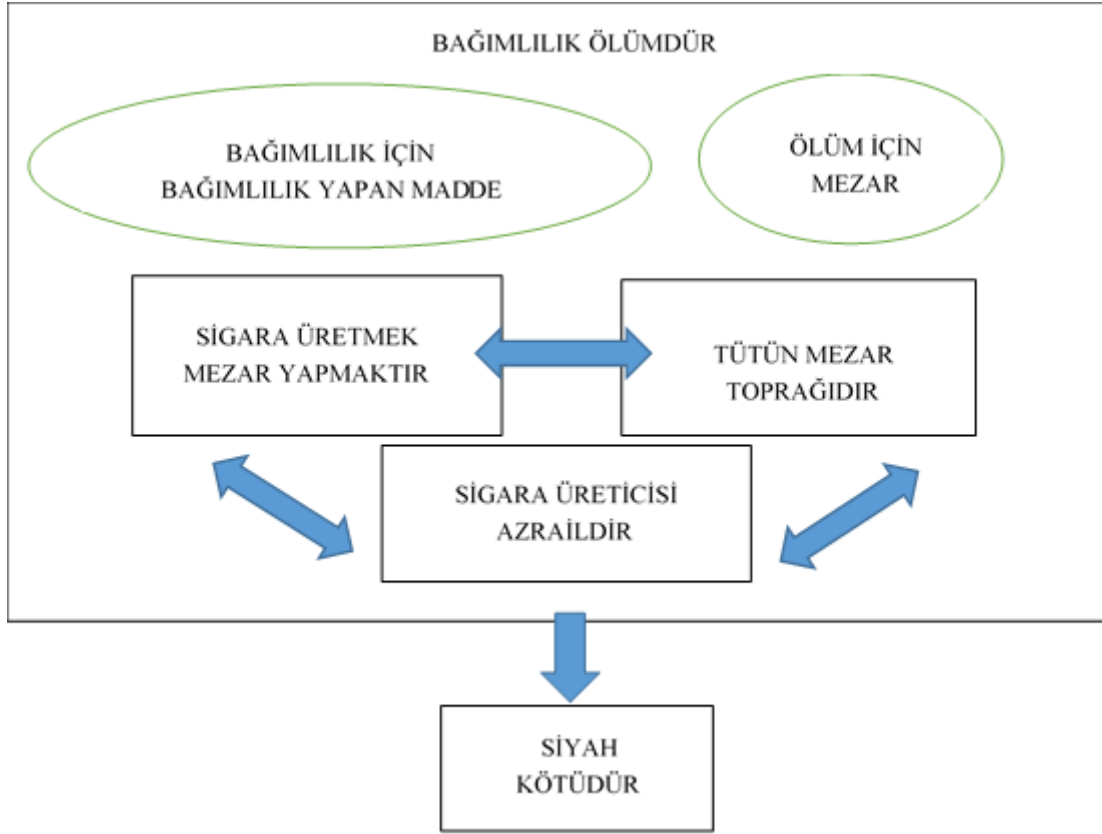
Tablo 15’te Karikatür 7’de yer alan metafor ve metonimler bulunmaktadır. Tabloda yer alan BAĞIMLILIK ÖLÜMDÜR metaforuna ilişkin eşlemeler incelenmektedir. TÜTÜN MEZAR TOPRAĞIDIR, SİGARA ÜRETMEK MEZAR KAZMAKTIR ve SİGARA ÜRETİCİSİ AZRAİLDİR metaforlarının BAĞIMLILIK ÖLÜMDÜR metaforuna ait eşlemeler yolu ile ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 16: BAĞIMLILIK ÖLÜMDÜR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: ÖLÜM	Hedef Alan:BAĞIMLILIK
ölu insan	bağımlı insan
mezar toprağı	tütün
mezar kazmak/hazırlamak	sigara üretmek
azrail	sigara üreten kişi

Karikatür 7’de yer alan metafor ve metonimlere ilişkin kavramsal ilişki aşağıda yer almaktadır.

Şekil 8: Karikatür 7'ye ait kavramsal ilişki

Şekil 8'de Karikatür 7'ye ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde BAĞIMLILIK ÖLÜMDÜR, SİGARA ÜRETMEK MEZAR KAZMAKTIR, TÜTÜN MEZAR TOPRAĞIDIR, SİGARA ÜRETİCİSİ AZRAİLDİR, SİYAH KÖTÜDÜR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, ÖLÜM İÇİN MEZAR metonimleri yer almaktadır. Karikatür BAĞIMLILIK ÖLÜMDÜR metaforu üzerinden anlamlandırılmakta ve diğer metaforlar ise bu metaforun eşlemeleri olarak ortaya çıkmaktadır. SİGARA ÜRETMEK MEZAR KAZMAKTIR, TÜTÜN MEZAR TOPRAĞIDIR ve SİGARA ÜRETİCİSİ AZRAİLDİR metaforları ise aynı kavramsal alanda ortaya çıkmakta ve birbiri ile kurdukları ilişki üzerinden ölüm kavramına ait deneyimleri ortaya çıkarmaktadır. Ölüm kavramına ve bağımlılık kavramına ilişkin olumsuz içerik siyah renk ile verilmekte ve bu metaforik ilişkilendirmeler SİYAH KÖTÜDÜR metaforunu güdülemektedir. Karikatürde bağımlılık kavramına BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi; ölüm kavramına ise ÖLÜM İÇİN MEZAR metonimisi üzerinden erişim sağlanmaktadır.

Karikatürün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ VE KAP imge semalarının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve nesne alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise ÖLÜM çerçevesinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.8. Karikatür 8

Karikatür 8'de bağımlılık konusu sigara bağımlılığı üzerinden bağımlı olmak ve sağlıklı olmak (bağımlı olmamak) kavramları arasındaki karşıtlık ilişkisi ile işlenmektedir. Karikatürde sigara izmaritlerini ezen spor ayakkabısı ve spor ayakkabısının üzerinde bitkiler, kuşlar ve kelebekler yer almaktadır.

Karikatür 8: Fahriye Çıtaklı Karikatürü

Karikatür 8 hibrit görsel olarak resmedilmektedir. Birden fazla görsel unsur (ayakkabı,bitki,hayvan) tek bir görselde birleştirilerek anlam üretilmektedir. Karikatürde YAŞAM YOLCULUKTUR, SAĞLIK GÜÇTÜR, BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR, SAĞLIK YUKARIDIR metaforları yer almaktadır. Bağımlılık ve sağlık birbirine karşıt kavramlar olarak

görülmekte ve bağımlılık olumsuz, sağlık olumlu bir kavram olarak anlamlandırılmaktadır. Karikatürde yaşam kavramı yolculuk ile ilişkilendirilmekte ve bir yol üzerinde ilerlemek hayatı yaşamak olarak anlamlandırılmaktadır. Yolculukta ilerlemek için sigaranın ezilmesi gerekmektedir. Bu noktada SAĞLIK GÜÇTÜR ve SAĞLIK YUKARIDIR metaforları dikkat çekmektedir. Bu metaforlar birbiri ile ilişki içerisindedir. Karikatürde sağlık kavramı doğa ile ilişkili olan kelebek, bitki ve kuş görselleri ile ve spor ile ilişkili olan spor ayakkabısı görselleri ile anlamlandırılmaktadır. Bu kullanımlar SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ/HAYVAN ve SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMESİ metonimik zincirini ortaya çıkarmaktadır. Olumlu bir içeriğe sahip olan sağlık kavramı yukarı yönelimli bir kavram ve GÜÇ olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Sağlık sigara görselini ezmektedir. Bu görsel yerleştirme sağlık kavramının bağımlılık üzerindeki gücünü belirtmekte ve yukarı yönelim bu kavramın olumlu içeriğini aktarmaktadır. BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR metaforunda ise sigara, spor ayakkabı tarafından ezilen bir nesne olarak görülmektedir. Bağımlılık kavramının olumsuz içeriği aşağı yönelimle aktarılmaktadır.

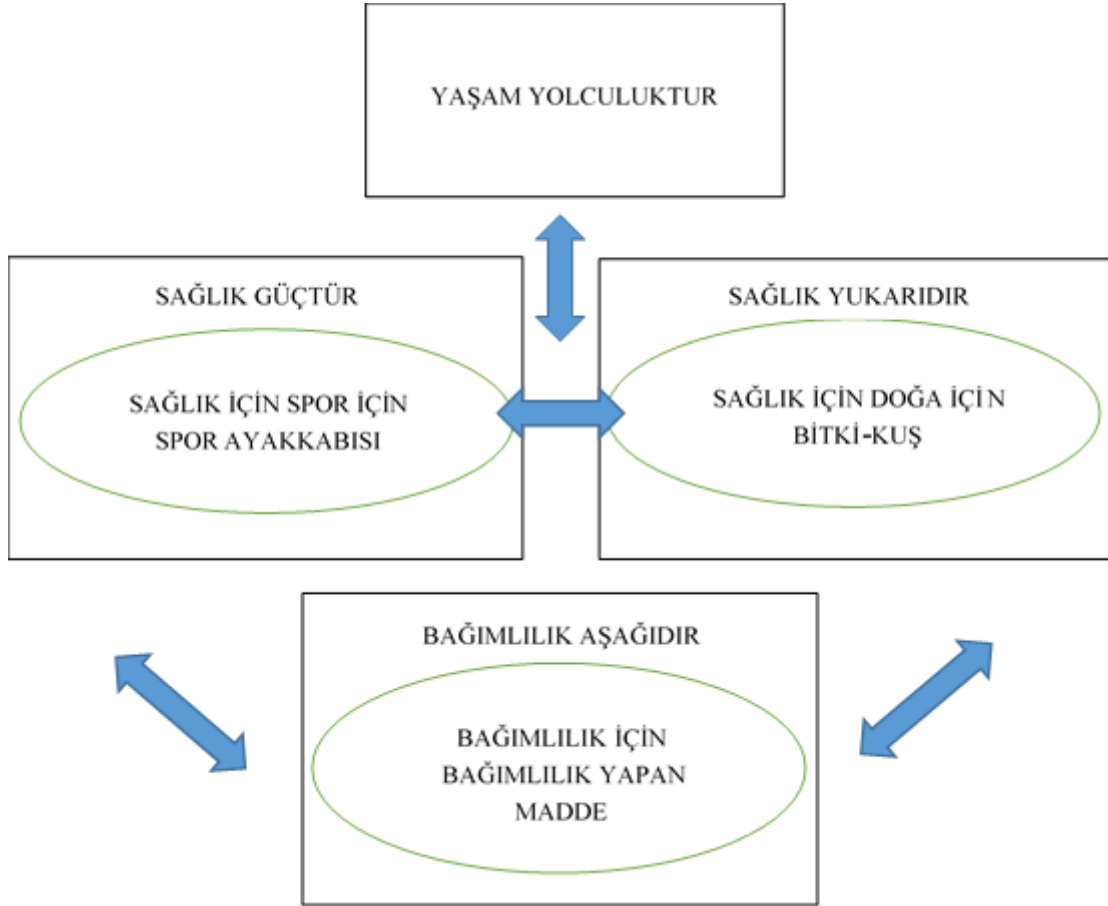
Karikatür 8’de yer alan metaforlar ve metonimler Tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17: Karikatür 8’de yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	YAŞAM YOLCULUKTUR SAĞLIK GÜÇTÜR SAĞLIK YUKARIDIR BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR YAŞAM YOLCULUKTUR
Metonimi	SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMESİ SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ/HAYVAN BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE

Karikatür 8’de yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 9’da gösterilmektedir.

Şekil 9: Karikatür 8’e ait kavramsal ilişki

Şekil 9’da Karikatür 8’e ait metaforların ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde SAĞLIK GÜÇTÜR, SAĞLIK YUKARIDIR, BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMESİ, SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ-HAYVAN metonimleri yer almaktadır. Bağımlılık ve sağlık kavramları birbiri ile karşıtlık ilişkisi kurmakta ve bu kavramlara ait olumsuz-olumlu anlam içeriği aşağı ve yukarı yönelimi ile görselleştirilmektedir. SAĞLIK GÜÇTÜR ve SAĞLIK YUKARIDIR metaforları sağlık kavramına ilişkin olumlu içeriği birbiri ile kurdukları ilişki ile desteklemektedir. Karikatürde sağlık kavramı SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMESİ, SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ-HAYVAN metonimleri üzerinden

görselleştirilirken, bağımlılık kavramı BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi üzerinden görselleştirilmektedir.

Karikatürün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ VE YUKARI-AŞAĞI imge şemalarının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise TAKİP EDİLEN_YOL çerçevesiyle yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.9. Karikatür 9

Karikatür 9'da bağımlılık konusu bağımlı insanlar, bağımlılık yapan maddeler ve sağlıklı (bağımlı olmayan) insanlar üzerinden işlenmektedir. Bağımlılığa neden olan maddeler ve bağımlı olan insanların bir girdap içinde olduğu ve sağlıklı insanların ise bu girdabın üzerinden yeşil renkteki halatlar ile ziplining (ipte kayma) sporu yaptığı görülmektedir.

Karikatür 9: Fahriye Çıtaklı Karikatürü (2)

Karikatür 9’da spor kıyafetleri ve kask giymiş yüzü gülen iki insan görseli yer almaktadır. Karikatürde yer alan spor malzemeleri metonimik olarak spor kavramı için kullanılmaktadır. Bu kavramsal ilişki SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimik zincirini oluşturmaktadır. Bu kişilerin hem gülümsüyor olmaları hem de olumlu içeriğe sahip sağlık kavramına ilişkin görsel unsurların yukarıda yer alması SAĞLIK YUKARIDIR yönelim metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Bu kişiler bağımlılık yapan maddelerin ve birçok insanın içinde bulunduğu bir girdabın üzerinden ip te kayma sporu yapmaktadır. Girdabın üzerinden geçmek tehlike oluşturmasına karşın karikatürde yer alan kişilerin spor malzemeleri (SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ) ile bağlı olması güvenliği artırmaktadır ve sağlık kavramı bu noktada bir koruyucu bir önlem olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kavramsal ilişkilendirme SAĞLIK KORUYUCUDUR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Sağlık kavramının karşıtı olarak ise bağımlılık kavramı karikatürün alt bölümünde yer almaktadır. Bağımlılık yapan maddelerin ve bağımlı olduğu düşünülen insanların bir girdap içinde ve aşağıda bulunması BAĞIMLILIK FELAKETTİR (GİRDAPTIR) ve BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR metaforlarını ortaya çıkarmaktadır. Olumsuz bir içerik oluşturan aşağı yönelimi bağımlılık kavramının olumsuz içeriği ile ilişkilendirilmektedir. Bir diğer dikkat çeken nokta ise halat, spor malzemeleri gibi olumlu unsurların yeşil renk ile girdap içindeki nesnelere gibi olumsuz unsurların ise siyah renk ile renklendirilmesidir. Karikatürde olumlu kavramlaştırma yeşil, olumsuz kavramlaştırma ise siyah renk ile ilişkilendirilmektedir. Bu noktada SİYAH KÖTÜDÜR/YEŞİL İYİDİR metaforları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 18: Karikatür 9’da yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	BAĞIMLILIK FELAKETTİR (GİRDAPTIR) BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR SAĞLIK KORUYUCUDUR SAĞLIK YUKARIDIR SİYAH KÖTÜDÜR/YEŞİL İYİDİR
Metonimi	SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDELER

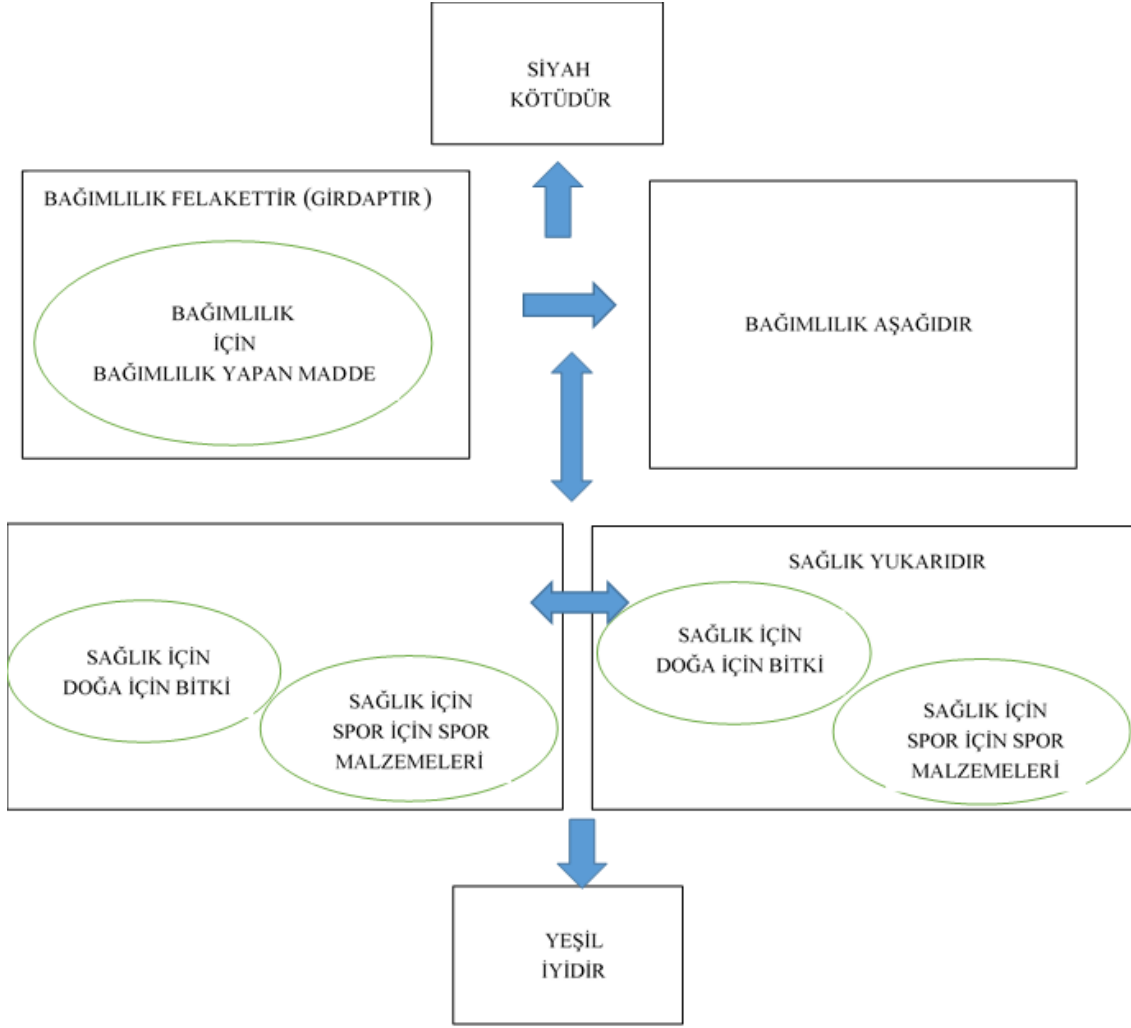
Tablo 18’de Karikatür 9’da yer alan metafor ve metonimler gösterilmektedir. Tabloda bulunan BAĞIMLILIK FELAKETTİR (GİRDAPTIR) metaforuna ilişkin eşlemeler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 19: BAĞIMLILIK FELAKETTİR (GİRDAPTIR) metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: FELAKET (GİRDAP)	Hedef Alan: BAĞIMLILIK
girdabın etkisi	bağımlılığın etkisi
girdabın içine giren insanlar	bağımlı olan insanlar
girdaba kapılma tehlikesi	bağımlılığa kapılma tehlikesi

Karikatür 9’da yer alan metafor ve metonimlerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 10’da gösterilmektedir.

Şekil 10: Karikatür 9'a ait kavramsal ilişki

Şekil 10'da Karikatür 9'a ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki yer almaktadır. Karikatürde BAĞIMLILIK FELAKETTİR (GİRDAPTIR), BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR, SAĞLIK YUKARIDIR, SAĞLIK KORUYUCUDUR, SİYAH KÖTÜDÜR/YEŞİL İYİDİR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ ve SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimileri yer almaktadır. Bu karikatürde bağımlılık bir felaket ile ilişkilendirilmekte ve bu kavrama ait olumsuz içerik aşağı bir yönelim ile görselleştirilmektedir. Dolayısıyla BAĞIMLILIK FELAKETTİR (GİRDAPTIR) ve BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR metaforları birbiri ile ilişki kurmakta ve hedef alan olan bağımlılık kavramına ilişkin olumsuz içeriği belirtmektedir. Diğer yandan sağlık kavramı ise bağımlılık kavramı ile karşıtlık ilişkisi kurmakta ve yukarı yönelim ile ifade edilmektedir. Bu iki

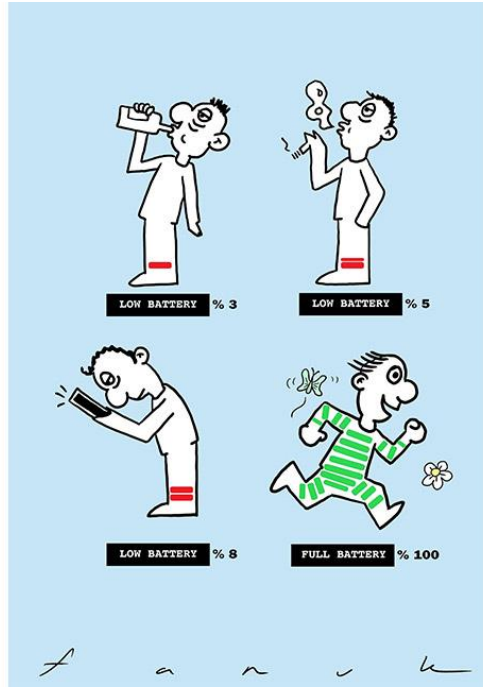
kavram arasındaki karşıtlık ilişkisi “siyah” ve “yeşil” renkleri ile kurulan ilişki üzerinden de ortaya konmakta ve SAĞLIK YUKARIDIR metaforu olumlu içeriği doğrultusunda YEŞİL İYİDİR metaforunu güdülemektedir. BAĞIMLILIK GİRDAPTIR ve BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR metaforları olumsuz içeriği ile SIYAH KÖTÜDÜR metaforunu güdülemektedir. Karikatürde bağımlılık kavramına BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisinin görselleştirilmesi, sağlık kavramına ise SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ ve SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimlerinin görselleştirilmesi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatürün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ VE YUKARI-AŞAĞI imge şemalarının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise NEDEN_HAREKET çerçevesiyle yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.10. Karikatür 10

Karikatür 10’da bağımlılık konusu alkol, sigara ve elektronik alet bağımlılığı üzerinden işlenmekte ve kavramlaştırma bağımlı olan/bağımlı olmayan insan karşılaştırması üzerinden oluşturulmaktadır.

Karikatür 10: Faruk Karaçay Karikatürü

Karikatür 10’da alkol, sigara ve elektronik alet ile resmedilen ve üzgün surata sahip insan figürleri “düşük batarya” yazısı ile, gülümseyerek koşan insan figürü ise “tam batarya” yazısı ile görselleştirilmektedir. Bataryanın dolu ve boş olması makinelere ait bir özellik olup insan ile ilişkilendirilmektedir. Bu durum İNSAN MAKİNE DİR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Karikatürde yer alan İNSAN MAKİNE DİR metaforunda MAKİNE kaynak alanını belirten ifade dilsel olarak, hedef alan olan İNSAN kavramı ise görsel olarak verilmekte dolayısıyla çok düzlemlili bir metafor örneği görülmektedir. Düşük batarya yazısı ile birlikte yer alan görsellerde bağımlılık yapan maddeler, insanların enerjisini tüketmekte ve onları yorgun, mutsuz bir hale getirmektedir. Makinenin şarjını bitiren etken ile insanı yorgun ve mutsuz kılan etken arasında bir ilişkilendirilme bulunmaktadır ve bu ilişkilendirme BAĞIMLILIK BATARYANIN TÜKENMESİ DİR metaforu üzerinden ortaya çıkmaktadır. Metaforik ifadede yer alan bağımlılık kavramına, telefon, alkol ve sigara maddelerinin görsel olarak yer alması üzerinden ulaşılmakta ve bu durum BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi ile ortaya çıkmaktadır. Alkolün yer aldığı

insan figüründe bataryanın %3, sigaranın yer aldığı figürde %5 ve telefonun yer aldığı figürde %8 oranları ile ifade edilmesi ise bağımlılık yapan bu maddeler arasında bir derecelendirme sunulduğunu göstermektedir. Buna göre, insan bedeninde en fazla olumsuz etkiyi alkolün yarattığı görselleştirilmektedir. Diğer taraftan karikatürde “dolu batarya” yazısı çiçek ve kelebeğin yer aldığı koşan bir insan figürü ile birlikte sunulmaktadır. Çiçek ve kelebek ile koşma hareketi metonimik olarak bağımlı olmamanın karşınının yerini tutmakta ve SAĞLIK kavramı için kullanılmaktadır. Sağlıklı insan dolu batarya yazısı ile sunulmakta, bu görsel ve dilsel ifadeler SAĞLIK BATARYANIN DOLU OLMASIDIR metaforunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 20: Karikatür 10’da yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	İNSAN MAKİNE DİR BAĞIMLILIK BATARYANIN TÜKENMESİ DİR SAĞLIK BATARYANIN DOLU OLMASIDIR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ/HAYVAN

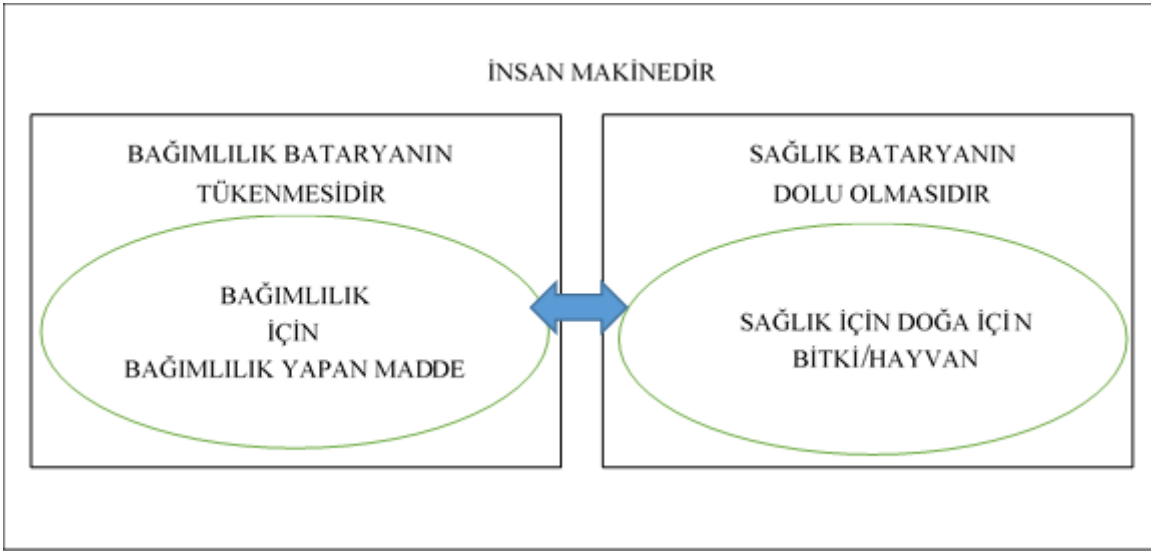
Tablo 20’de Karikatür 10’da bulunan metaforlar ve metonimler yer almaktadır. Tabloda yer alan İNSAN MAKİNE DİR metaforuna ilişkin eşlemeler aşağıda incelenmektedir. BAĞIMLILIK BATARYANIN TÜKENMESİ DİR ve SAĞLIK BATARYANIN DOLU OLMASIDIR metaforlarının İNSAN MAKİNE DİR metaforunun eşlemeleri olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 21: İNSAN MAKİNE DİR metaforuna ilişkin eşlemeler

Kaynak Alan: MAKİNE	Hedef Alan: İNSAN
makinenin bataryası	insanın enerjisi
bataryanın azalmasına yol açan etken	insanın enerjisinin düşmesine yol açan etken (bağımlılık)
bataryanın düşük olması	insanın sağlıksız, enerjisinin düşük olması
bataryanın dolu olması	insanın enerjik ve sağlıklı olması

Karikatür 10’da yer alan metafor ve metonimilere ilişkin kavramsal ilişki aşağıda yer almaktadır.

Şekil 11: Karikatür 10’a ait kavramsal ilişki

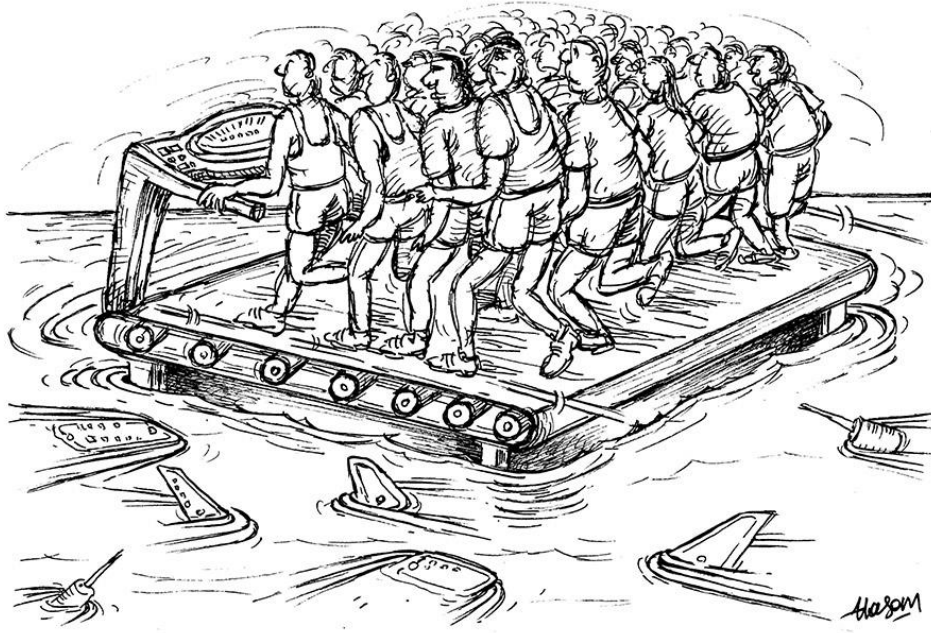
Şekil 11’de Karikatür 10’a ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde İNSAN MAKİNE DİR, BAĞIMLILIK BATARYANIN TÜKENMESİDİR, SAĞLIK BATARYANIN DOLU OLMASIDIR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ/HAYVAN metonimleri yer almaktadır. Karikatürde anlamlandırma İNSAN MAKİNE DİR metaforunun eşlemeleri üzerinden sağlanmaktadır. Makine kavramına ait olan bataryanın dolu ve boş olması bağımlılık ve sağlık kavramları ile ilişkilendirilmektedir. Bu noktada bağımlılık ve sağlık kavramları birbiri ile karşıtlık ilişkisi kurmakta ve BAĞIMLILIK BATARYANIN TÜKENMESİDİR ve SAĞLIK BATARYANIN DOLU OLMASIDIR metaforları makine kavramına

ait iki karşıt durum olarak ortaya çıkmaktadır. Karikatürde bağımlılık kavramına BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisinin görselleştirilmesi üzerinden ve sağılık kavramına ise SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ/HAYVAN metonimisinin görselleştirilmesi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatürün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ VE NESNE imge şemalarının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandırığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise NEDEN_HAREKET çerçevesiyle yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.11. Karikatür 11

Karikatür 11'de bağımlılık konusu uyuşturucu bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde koşu bandı ve sandal görsellerinin birleştirilmesi ile oluşturulmuş bir araç, bu aracın üzerinde koşu yapan spor kıyafetli insanlar görölmektedir. Denizde ise bağımlılığa neden olan maddelerin köpek balığı görseli ile birleştirilerek bulunduğu ve bu görsel unsurların aracın etrafını sardığı görölmektedir.

Karikatür 11’de spor kıyafeti giymiş insanların bir sandal ve koşu bandı görsellerinin birleşimi ile oluşturulmuş araç üzerinde koştukları ve böylece deniz üzerinde hareket ettikleri görülmektedir. Karikatürde yer alan metaforik ifadeler gömülü bir metafor olan YAŞAM YOLCULUKTUR metaforu bağlamında ortaya çıkmaktadır ve bu metaforlar birbiri ile ilişki kurarak anlam üretmektedir.

Karikatürde yolculuğun bir deniz yolculuğu olduğu ve kullanılan aracın bir sandal olduğu görülmektedir. Sandal koşu bandına ait unsurlar ile resmedilmekte ve bu noktada KOŞU BANDI SANDALDIR hibrit metaforu ortaya çıkmaktadır. Yolculukta kullanılan araç bir sandalken metaforik anlamlandırma içerisinde hedefe ulaşmak için kullanılan araç bir koşu bandı olarak görülmektedir. Denizde bulunan şırınga, hap gibi bağımlılığa neden olan maddeler, köpek balığının denizde oluşturduğu görsel ile birleştirilerek resmedilmiştir. Görselde bağımlılık yapan maddelerin kullanımı metonimik olarak bağımlılık kavramı için kullanılmakta ve BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR (KÖPEK BALIĞIDIR)

metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Bağımlılık kavramı tehlikeli bir tür olan köpek balığı ile ilişkilendirilmekte ve köpek balığının vahşi, saldırgan ve ölüme yol açan bir canlı türü olması, bağımlılık kavramının etkileri ile ilişkilendirilmektedir. Bağımlılıktan yani vahşi hayvanlardan kurtulmak için denizde hareket etmek gerekmektedir ve bu ilerleme koşu bandı, spor kıyafetleri ve koşan insan figürlerinin metonimik gönderimi olan sağlık ile gerçekleştirilmektedir. Bu noktada SAĞLIK TEHLİKEDEN KORUNMAKTIR metaforu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 22: Karikatür 11’de yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	YAŞAM YOLCULUKTUR BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR (KÖPEK BALIĞIDIR) SAĞLIK TEHLİKEDEN KORUNMAKTIR KOŞU BANDI SANDALDIR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDELER SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ

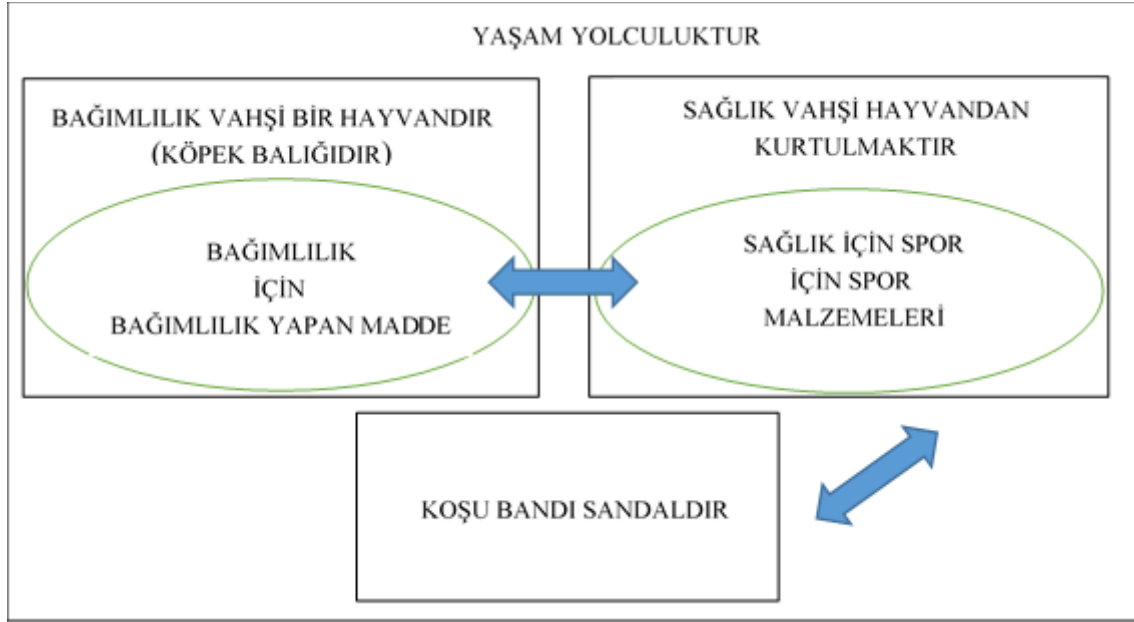
Tablo 22’de Karikatür 11’e metafor ve metonimler yer almaktadır. Tabloda yer alan YAŞAM YOLCULUKTUR gömülü metaforuna ilişkin eşlemeler aşağıda incelenmektedir. BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR (KÖPEK BALIĞIDIR), SAĞLIK TEHLİKEDEN KORUNMAKTIR, KOŞU BANDI SANDALDIR metaforlarının eşlemeler yolu ile ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 23: YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ilişkin eşlemeler

Kaynak Alan: YOLCULUK	Hedef Alan: YAŞAM
yolcular	hayatı yaşayan kişiler
yolculuktaki araç tercihi (sandal)	yaşamda yapılan tercih (koşu bandı- spor yapmak)
yolculukta tehlike (köpek balığı)	yaşamda uzak durulması gereken tehlikeler (bağımlılık)
yolculuktaki tehlikelerden korunmak	yaşamda tehlikeden korunmak (sağlıklı olmak)

Karikatür 11’de yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 12’de gösterilmektedir.

Şekil 12: Karikatür 11’e ait kavramsal ilişki

Şekil 12’de Karikatür 11’e ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM YOLCULUKTUR, BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR (KÖPEK BALIĞIDIR), SAĞLIK TEHLİKEDEN KORUNMAKTIR, KOŞU BANDI SANDALDIR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimleri bulunmaktadır. Karikatür 11’de anlam YAŞAM YOLCULUKTUR metaforu ve bu metaforun eşlemeleri olan metaforların ilişkisi üzerinden oluşturulmaktadır. YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunda bir deniz yolculuğuna ait deneyimler yer almaktadır. BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR (KÖPEK BALIĞIDIR) metaforu ile yolculukta yolcuların karşılaşılabileceği tehlike belirtilirken bağımlılık kavramı ile karşıtlık ilişkisi kuran sağlık kavramının hedef alan olduğu SAĞLIK TEHLİKEDEN KORUNMAKTIR metaforu ile insanların yolculuk sırasında karşılaşılabilecekleri tehlikeden kurtulması belirtilmektedir. Tehlikeden (köpek balığından) kurtulmak için kullanılan araç ise KOŞU BANDI SANDALDIR metaforu ile ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunun eşlemeleri olarak

ortaya çıkan bu metaforlar birbirini güdülemektedir. Karikatürde BAĞIMLILIK VAHŞİ BİR HAYVANDIR (KÖPEK BALIĞIDIR) metaforunun hedef alanı olan bağımlılık kavramı BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisinin görselleştirilmesi ile SAĞLIK TEHLİKEDEN KORUNMAKTIR metaforunun hedef alanı olan sağlık kavramı ise SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimisinin görselleştirilmesi ile ortaya çıkmaktadır.

Karikatürün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ VE NESNE imge şemalarının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM, YOL ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise NEDEN_HAREKET çerçevesiyle yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.12. Karikatür 12

Karikatür 12’de bağımlılık konusu sigara bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde sigara içen ve sigara içmeyen iki insanın yer aldığı ve bu insanların bedeninin (başının) bomba şeklinde resmedildiği görülmektedir.

Karikatür 12: Hikmet Çil Karikatürü

Karikatür 12’de baş bölümü bomba ile görselleştirilen iki insan figürü görülmektedir. Bu insanlardan biri diğerine sigara uzatmakta ve sigara uzatan kişinin ağzında da (bombanın fitil bölümünde) sigara olduğu görülmektedir. İnsan ve bomba görsellerinin birleşimi ile oluşturulan bu görsel hibrit İNSAN PATLAYICIDIR metaforunu, sigara ve bomba fitillerinin görsel birleşimi ise SİGARA BOMBA FİTİLİDİR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Sigaranın yakılması ile bomba fitilinin ateşlenmesi arasında ilişki kurulan ilişki bu eylemlerin sonucunda doğan etkiler arasında da bir ilişki kurmaya yönlendirmektedir. Sigaranın yakılması metonimik olarak sigara içilmesine ve bağımlılık kavramına gönderim yapmaktadır. Karikatürde yer alan görsel unsurlar bağımlı bir insanın yaşayacağı deneyim ve bomba fitilinin ateşlenerek bombanın patlaması ile gerçekleşecek olan olay arasında bir ilişkilendirme sunmaktadır. Bu senaryo, BAĞIMLILIK SIKIŞTIRILMIŞ BİR KAPTAKİ MADDEDİR (PATLAYICI MADDEDİR) VE BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOMBANIN FİTİLİNİ ATEŞLEMektir) metaforlarını ortaya çıkarmaktadır.

Karikatürde dikkat çeken bir diğer nokta ise sigara içmeyen kişinin yeşil renk, sigara karşısındakine sigara uzatan kişinin ise siyah renk gömlek giyinmiş olmasıdır. Siyahın

olumsuz bir kavramlaştırma, yeşilin ise olumlu bir kavramlaştırma sunduğunu söylemek mümkündür. Bu ilişkilendirme SİYAH KÖTÜDÜR ve YEŞİL İYİDİR metaforlarını ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 24: Karikatür 12’ de yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	İNSAN PATLAYICIDIR SİGARA BOMBA FİTİLİDİR BAĞIMLILIK SIKIŞTIRILMIŞ BİR KAPTAKİ MADDEDİR (PATLAYICI MADDEDİR) BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOMBANIN FİTİLİNİ ATEŞLEMektİR) SİYAH KÖTÜDÜR/YEŞİL İYİDİR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE

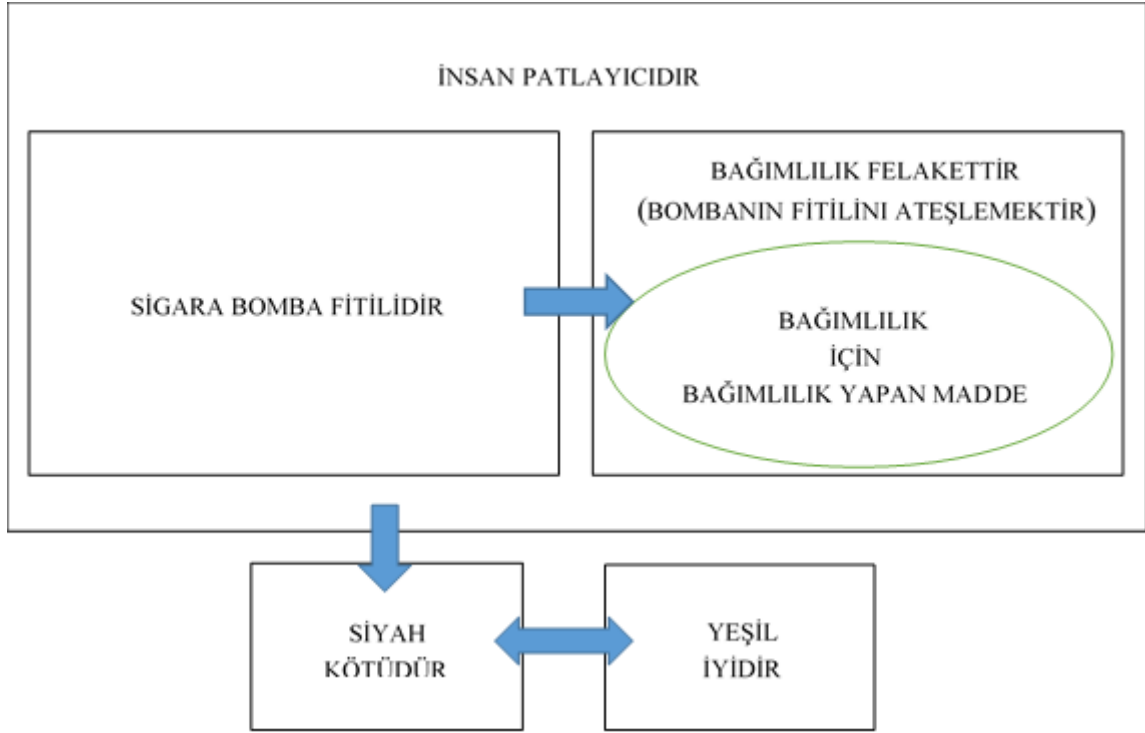
Tablo 24’te Karikatür 12’de yer alan metaforlar ve metonimi bulunmaktadır. Tabloda yer alan İNSAN PATLAYICIDIR metaforuna ilişkin eşlemeler aşağıda incelenmektedir.

Tablo 25: İNSAN PATLAYICIDIR metaforuna ilişkin eşlemeler

Kaynak Alan: PATLAYICI	Hedef Alan: İNSAN
patlayıcı	insan
patlayıcının alev alması	insanın bağımlı olması
patlayıcının yarattığı etki	bağımlı olmanın yarattığı etki

Karikatür 25’te yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 13’te gösterilmektedir.

Şekil 13: Karikatür 12'ye ait kavramsal ilişki

Karikatür 12'ye ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde İNSAN PATLAYICIDIR, SİGARA BOMBA FİTİLİDİR, BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOMBANIN FİTİLİNİ ATEŞLEMektİR), SİYAH KÖTÜDÜR/ YEŞİL İYİDİR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi yer almaktadır. İNSAN PATLAYICIDIR metaforu çevresinde anlamlandırılan bu karikatürde SİGARA BOMBA FİTİLİDİR ve BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOMBANIN FİTİLİNİ ATEŞLEMektİR) metaforları İNSAN BOMBADIR metaforunun eşlemeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Karikatürde sigara bomba fitili ile ilişkilendirilmekte ve bu metafor sigaranın içilmesinin yani bağımlılığın bomba fitilini ateşleyeceği kavramlaştırmasını oluşturmaktadır. Bağımlılık kavramına ilişkin olumsuz içerikler ve metaforik anlamlar siyah ile ilişkilendirilerek görselleştirilmekte ve bu kavramın karşıtı ise yeşille görselleştirilmektedir. Bu da SİYAH KÖTÜDÜR/ YEŞİL İYİDİR metaforlarını öne çıkarmaktadır. Karikatürde bir felaket ile ilişkilendirilen bağımlılık kavramına BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisinin görselleştirilmesi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 12'nin kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ VE KAP imge şemalarının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM, KAP ve NESNE alanlarının ayrıntılandırıldığını gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise NEDEN_HAREKET ve gücün_düzeyi çerçevelerinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.13. Karikatür 13

Karikatür 13'te bağımlılık konusu sigara bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Görselde büyük bir sigara izmariti ve bu izmaritin altında ezilen insan figürleri yer almaktadır.

Karikatür 13: Hikmet Çil Karikatürü (2)

Karikatür 13'te görsel olarak oldukça büyük konumlandırılmış bir sigara izmariti yer almaktadır. Burada ontolojik bir metafor olan GÜÇ BÜYÜKTÜR metaforu belirleyici bir

yere sahiptir. Metonimik olarak bağımlılık kavramı için kullanılan sigara izmaritinin görsel hacmi bu kavramın gücünü ortaya koymak için kullanılmaktadır. İzmaritin büyüklüğünün altında ise sigaradan dökülen tütün görseli ile birleştirilmiş izmarite oranla oldukça küçük olan ve yerde yatan insan figürleri yer almaktadır. Bu noktada birbiri ile ilişkili BAĞIMLILIK YIKICI/ DAĞITICI GÜÇTÜR, GÜÇSÜZ KÜÇÜKTÜR İLE İNSAN TÛTÜNDÜR, AİLE BAĞDIR metaforları ortaya çıkmaktadır. Sigara içen bir kişinin yaşayacağı deneyim ve bitmiş bir sigaranın söndürülmesi ile tütünün ezilmesi arasında bir ilişki kurulmaktadır. Bu ilişkilendirme insanın bağımlılığın yıkıcı gücü karşısında güçsüz, küçük olduğu ve bağımlılıktan zarar gördüğü anlamı üretilmektedir.

Karikatürde tütün ile hibrit görsel oluşturan yerde yatan ve ölü olduğu düşünülen insan figürlerinin karşısında ise ebeveynler ve iki çocuktan oluşan bir ailenin yer aldığı görülmektedir. Sigara izmariti altında ezilen ve etrafa dağılan insanlara karşın, bu aile ayakta ve birbirine temas halinde görülmektedir. Temas metonimik olarak bağ kavramı için kullanılmakta ve AİLE BAĞDIR metaforu ortaya çıkmaktadır. Bağımlı olmanın ve bağımlılığa neden olacak herhangi bir maddenin kullanılmaması karşıtlığı üzerinden oluşturulan anlamda, aile kavramı bağımlılığın karşıtı olarak yer almaktadır. Bu bağ ailenin yıkıcı ve dağıtıcı güçten etkilenmesini engellemektedir. Karikaktürde dikkat çeken bir diğer nokta ise bağımlı kişilerin siyah renk ile resmedilirken, aile bireylerinin canlı ve dikkat çekici renkler ile resmedilmesidir. Siyah olumsuz bir kavram ile ilişkilendirilirken diğer (canlı) renkler siyah ile karşıtlık oluşturmakta ve olumlu bir içeriğe sahip aile kavramı ile ilişkili olarak kullanılmaktadır. Bu noktada SİYAH KÖTÜDÜR/ CANLI RENKLER İYİDİR metaforları ortaya çıkmaktadır. Karikatürde bulunan kavramlaştırmalar Tablo 26'da yer almaktadır.

Tablo 26: Karikatür 13’te yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	GÜÇ BÜYÜKTÜR BAĞIMLILIK YIKICI/DAĞITICI GÜÇTÜR GÜÇSÜZ KÜÇÜKTÜR İNSAN TÛTÛNDÛR AİLE BAĞDIR SİYAH KÖTÛDÛR/ CANLI RENKLER İYİDİR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE BAĞ İÇİN TEMAS

Tablo 26’da Karikatür 13’e ait metafor ve metonimler yer almaktadır. Tabloda bulunan BAĞIMLILIK YIKICI-DAĞITICI GÜÇTÜR ve AİLE BAĞDIR metaforlarına ilişkin eşlemeler aşağıda incelenmektedir.

Tablo 27: BAĞIMLILIK YIKICI-DAĞITICI GÜÇTÜR metaforuna ait eşlemeler

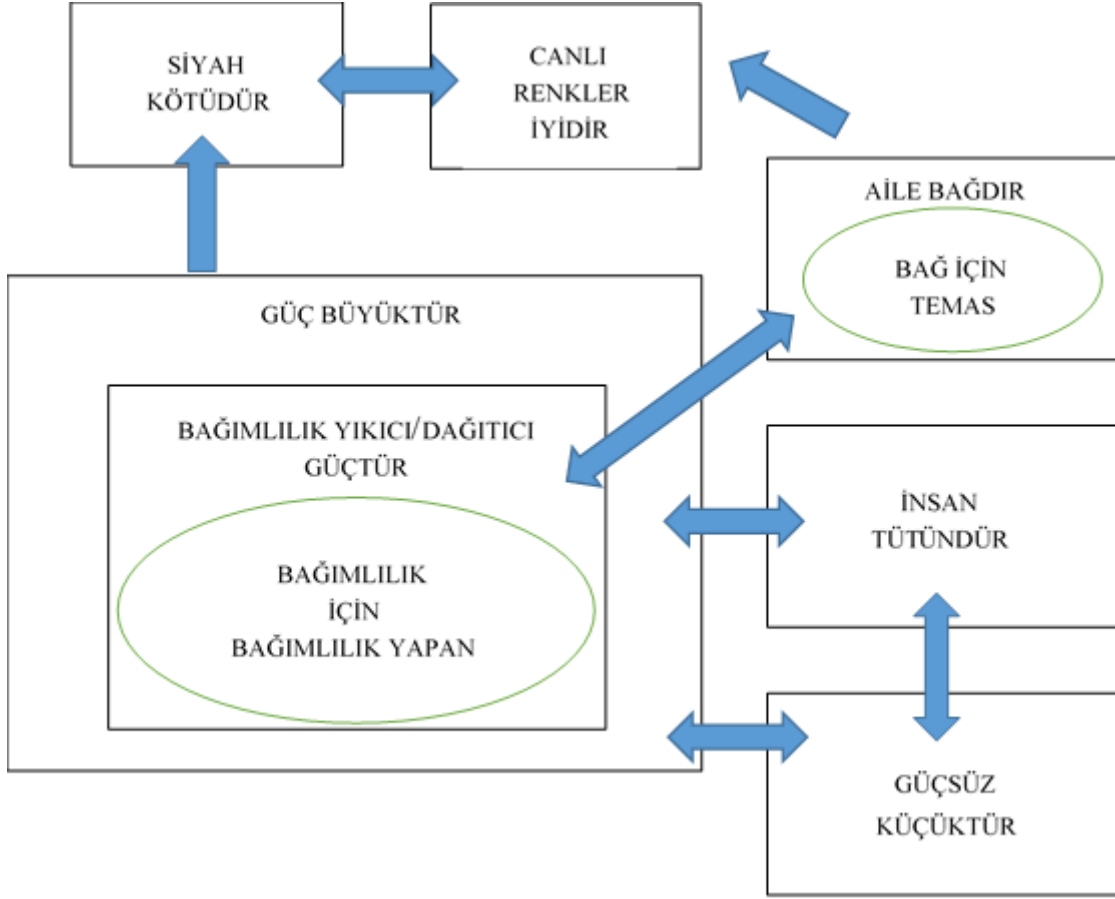
Kaynak Alan: YIKICI-DAĞITICI GÜÇ	Hedef Alan: BAĞIMLILIK
gücün şiddeti	bağımlılığın şiddeti
gücün (yıkıcı) etkisi	bağımlılığın (öldürücü) etkisi

Tablo 28: AİLE BAĞDIR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: BAĞ	Hedef Alan: AİLE
bağın gücü	aile bireyleri arasındaki ilişkinin gücü
bağın etkisi	aile bireylerinin güce karşı durması

Karikatür 13’te yer alan metafor ve metonimlerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 14’te gösterilmektedir.

Şekil 14: Karikatür 13'e ait kavramsal ilişki

Şekil 14'te Karikatür 13'e ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde GÜÇ BÜYÜKTÜR, BAĞIMLILIK YIKICI DAĞITICI GÜÇTÜR, GÜÇSÜZ KÜÇÜKTÜR, İNSAN TÛTÜNDÜR, AİLE BAĞDIR, SİYAH KÖTÜDÜR/CANLI RENKLER İYİDİR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, BAĞ İÇİN TEMAS metonimileri bulunmaktadır. GÜÇ BÜYÜKTÜR metaforu bağımlılık kavramı ile kavramsal zincir oluşturmakta ve BAĞIMLILIK YIKICI/DAĞITICI GÜÇTÜR metaforunu güdülemektedir. GÜÇSÜZ KÜÇÜKTÜR ve İNSAN TÛTÜNDÜR metaforları ise GÜÇ BÜYÜKTÜR metaforu ile karşıtlık ilişkisi kurmaktadır. Tütün formunda görselleştirilen insanlar sigara görselinin karşısında daha küçük bir formda görselleştirilmektedir. Bu noktada GÜÇSÜZ KÜÇÜKTÜR ve İNSAN TÛTÜNDÜR metaforları aynı kavramsal alan içerisinde yer almakta ve birbiri ile kavramsal zincir oluşturmaktadır. Diğer yandan AİLE BAĞDIR metaforu BAĞIMLILIK YIKICI/DAĞITICI GÜÇTÜR metaforu ile karşıtlık ilişkisi içinde ortaya çıkmakta ve bağımlılık kavramı ile kavramsal zincir oluşturmaktadır.

etkisi sayesinde yıkıcı gücün etkisinin geçersiz olduğu anlamını üretmektedir. Karikatürde olumlu ve olumsuz içeriğe sahiip kavramlar arasındaki karşıtlık canlı renkler ve siyah üzerinden görselleştirilmektedir. Bağımlılık kavramına ilişkin olumsuz içerik SİYAH KÖTÜDÜR metaforunu güdülerken, aile kavramına ilişkin olumlu içerik CANLI RENKLER İYİDİR metaforunu güdülemektedir. Karikatürde bağ kavramına BAĞ İÇİN TEMAS metonimik ifadesinin görselleştirilmesi üzerinden bağımlılık kavramına ise BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisinin görselleştirilmesi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 13'ün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ VE KAP imge şemalarının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM, KAP ve NESNE alanlarının ayrıntılandırıldığını gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise ÖLÇÜLEBİLİR_ÖZELLİKLER ve GÜCÜN_DÜZEYİ çerçevelerinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.14. Karikatür 14

Karikatür 14'te bağımlılık konusu bu kavramın karşıtı olarak görülen sağlık kavramı üzerinden işlenmektedir. Görselde yazılarla dolu uzun bir liste, bu liste üzerinde farklı spor aletleriyle koşu yapan yaşlı bir erkek görseli yer almaktadır. Bu kişinin baston taşıması ama kullanmaması ve sağlıklı yaşam ile ilişkilendirilen yiyecekleri taşıması dikkat çekmektedir.

Karikatür 14: Mehmet Atamer Karikatürü

Karikatür 14'te sağlıklı olmak ve uzun yaşam kavramları konu alınmaktadır. İncelenen karikatürlerin bağımlılık teması işlemesine rağmen, bu karikatürde bağımlılık kavramına ait herhangi bir görsel unsur bulunmamaktadır. Yaşlı olmasına karşın spor yapan, baston kullanmayan ve sağlıklı yiyecekler ile resmedilen bir erkek figürünün bulunması bu karikatürün bağımlılık temasını, bağımlılık kavramının sağlık kavramı ile kurduğu karşıtlık ilişkisi üzerinden işlediğini göstermektedir. Burada ayrıca sağlıklı olmak ve spor yapmak ilişkisi öne çıkarılmaktadır. Karikatürde anlam birçok metaforik ifadenin bir arada bulunması ile üretilmektedir. Birincil anlam, YAŞAM YOLCULUKTUR metaforu temelinde oluşmakta, bu metafora KAĞIT YOLDUR, YAŞAM KAĞIT ÜZERİNE YAZI YAZMAKTIR ve KAĞIDI DOLDURMAK YOLCULUKTA İLERLEMektir metaforlarının birbiri ile kurduğu ilişki üzerinden ulaşılmaktadır. Karikatürde yaşamın başlangıcı boş bir kağıt üzerinden anlamlandırılırken, geçen zaman boş kağıdın dolması ve bu süreçte yolda (ileri doğru hareket etme) ilerleme deneyimi üzerinden anlamlandırılmaktadır. Bu noktada

yaşam kavramı “kağıt” ile kurduğu ilişki üzerinden “yolculuk” kavramı ile ilişkilendirilmektedir.

Karikatürde yer alan insan figürü bir zemin üzerinde koşmakta ve yukarı doğru hareket gerçekleştirmektedir. Bir zemin üzerinde hareket etmesi YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan bu yolculuğun yapıldığı zemin bir kağıt görünümündedir. Üzerinden geçilen bölüm yazı ile doldurulmuşken henüz ilerlenmeyen bölüm boş olarak görülmektedir. Üzerinde ilerlenilen zeminin bir kağıt olması KAĞIT YOLDUR metaforunu belirtmekte ve katedilen mesafe ile yazı ile doldurulan kağıt arasında ilişki kurulmaktadır. Ancak bu ilişkilendirme yaşam kavramının da yolculuk ile ilişkilendirilmesi dolayısıyla, boş kağıdın henüz hayatta yaşanmamış olan zaman ile ilişkilendirilmesini ve doldurulmuş kağıdın hayatta yaşanmış zaman ile ilişkilendirilmesini sağlamaktadır. Bu noktada YAŞAM KAĞIT ÜZERİNE YAZI YAZMAKTIR ve KAĞIDI DOLDURMAK YOLCULUKTA İLERLEMektir metaforları ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan karikatürde yer alan insan figürünün giydiği spor kıyafetleri, elinde bulunan dambıl ve futbol topu gibi spor malzemeleri ve sağlıklı yiyecekler metonimik olarak sağlık kavramına gönderim yapmaktadır. Yolun ve kağıdın yukarı doğru uzaması ve uzun yaşam süren bu kişinin olumlu bir kavram olan sağlık sayesinde bu zeminde ilerlemesi SAĞLIK YUKARIDIR ontolojik metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Sağlık kavramı sayesinde kağıdın uzun bir bölümünün doldurulduğu ve uzun bir yolculuğun yapıldığına, bu kavramın olumlu içeriğinin yukarı yönlü bir görselleştirme ile verilmesi üzerinden ulaşılmaktadır.

Tablo 29: Karikatür 14’te yer alan kavramlaştırmalar

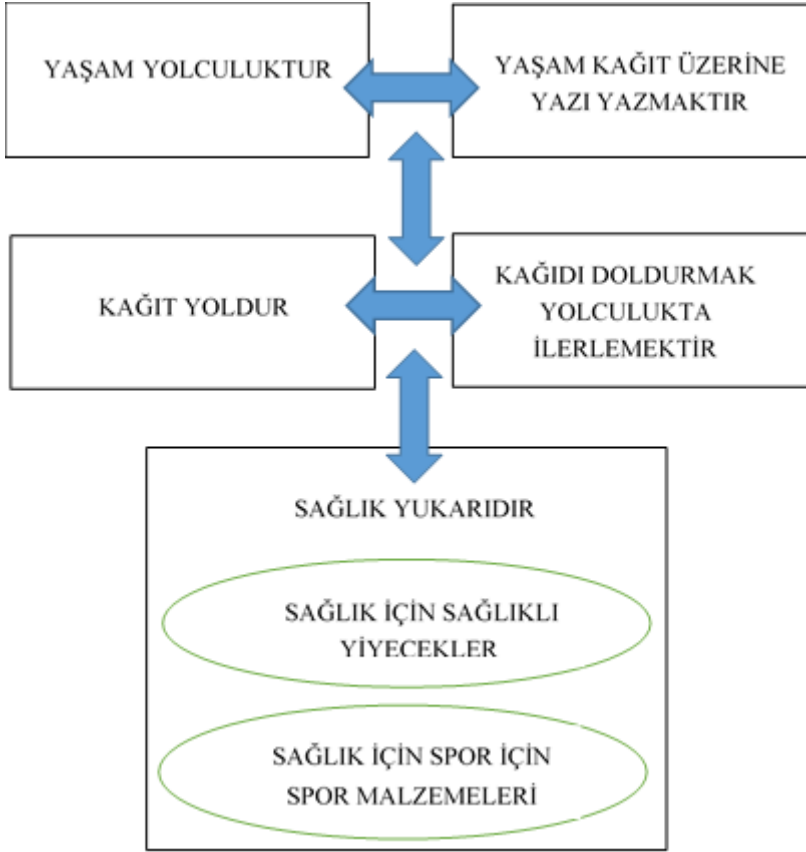
Metafor	YAŞAM YOLCULUKTUR KAĞIT YOLDUR YAŞAM KAĞIT ÜZERİNE YAZI YAZMAKTIR KAĞIDI DOLDURMAK YOLCULUKTA İLERLEMektİR SAĞLIK YUKARIDIR
Metonimi	SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI YİYECEKLER SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ

Tablo 29’da Karikatür 14’e ilişkin metafor ve metonimler yer almaktadır. Tabloda yer alan YAŞAM KAĞIDA YAZI YAZMAKTIR metaforuna ait eşlemeler aşağıda incelenmektedir.

Tablo 30: YAŞAM KAĞIDA YAZI YAZMAKTIR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: KAĞIDA YAZI YAZMAK	Hedef Alan: YAŞAM
kağıda yazı yazmak	yaşamak
kağıda yazı yazan kişiler	insanlar
kağıtta doldurulan bölüm	yaşanan süre
kağıtta uzun bir bölümü doldurmuş olmak	uzun süre yaşamak (yaşlanmak/yaş almak)

Şekil 15: Karikatür 14'e ait kavramsal ilişki

Şekil 15'te Karikatür 14'e ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM YOLCULUKTUR, KAĞIT YOLDUR, YAŞAM KAĞIT ÜZERİNE YAZI YAZMAKTIR, KAĞIDI DOLDURMAK YOLCULUKTA İLERLEMektir, SAĞLIK YUKARIDIR metaforları ve SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI YİYECEKLER, SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimileri yer almaktadır. Karikatürde anlam YAŞAM YOLCULUKTUR ve YAŞAM KAĞIT ÜZERİNE YAZI YAZMAKTIR metaforlarının birbiri ile kurduğu ilişki üzerinden oluşturulmaktadır. Bu ilişki çerçevesinde KAĞIT YOLDUR ve KAĞIDI DOLDURMAK YOLCULUKTA İLERLEMektir metaforları güdülenmektedir. Yolculuğun yönü ve kağıdın yönü göz önünde bulundurulduğunda ise SAĞLIK YUKARIDIR metaforu görünür olmakta ve bu kavrama ilişkin olumlu içerik yukarı yönelim ile sağlanmaktadır. Karikatürde SAĞLIK YUKARIDIR metaforunda yer alan sağlık kavramına SAĞLIK İÇİN

SAĞLIKLI YIYECEKLER, SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimlerinin görselleştirilmesi ile ulaşılmaktadır.

Karikatür 14'ün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde YOL imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM, YOL ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise YOLDA İLERLEMEK çerçevesinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.15. Karikatür 15

Karikatür 15'te bağımlılık konusu sigara bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde karşı karşıya çizilen iki erkek figürü yer almaktadır. Bu figürlerden birinin karşısındaki kişiye sigara uzattığı ve bu kişinin ellerini yukarı kaldırdığı görülmektedir.

Karikatür 15 Mehmet Zeber Karikatürü

Karikatür 15'te iki erkek figürünün karşılıklı çizimi ve bu karşılıklı çizime koşut olarak figürlerin birbirinden farklı yüz ifadeleri ve fiziksel duruş sergilemeleri ve sigara bulundurup bulundurmamaları bu iki kişi arasında bir karşıtlık ilişkisi oluşturmaktadır.

Erkek figürlerinden biri sert bakışlarla karşısındaki kişiye sigara uzatmaktadır. Karikatürde sigara görselinin silah formunda kullanımı resimsel benzetme olarak kullanılmakta ve SİGARA SİLAHTIR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Sigaranın silah ile ilişkilendirilmesi bunu uzatan kişinin yani sigaraya teşvik eden kişinin bir düşman olarak anlamlandırılmasına yol açmaktadır. Bu noktada BAĞIMLILIĞA TEŞVİK EDEN DÜŞMANDIR metaforu ortaya çıkmaktadır. Karşısındaki insana zarar vermek isteyen bu figürün kullandığı silah sigara olarak görülmektedir. Silahın doğrultulduğu kişinin ise başının eğik olduğu ve ellerini kaldırarak silah (sigara) karşısında teslim olduğu görülmektedir. Sigara karşısında düşmana teslim olmak yenilgiyi kabullenmek ve bağımlı olmak ile ilişkilendirilmektedir. Bu kavramsal ilişkilendirme BAĞIMLILIK TESLİM OLMAKTIR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Karikatürde yer alan kavramlaştırmalar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 31: Karikatür 15’te yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	BAĞIMLILIK TESLİM OLMAKTIR SİGARA SİLAHTIR BAĞIMLILIĞA TEŞVİK EDEN DÜŞMANDIR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDELER

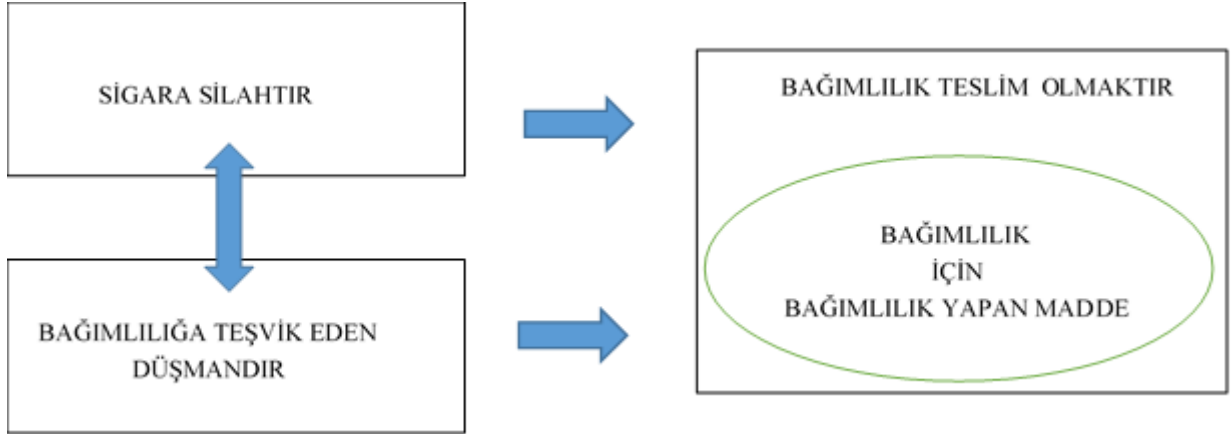
Tablo 31’de Karikatür 15’te yer alan metaforlar ve metonimi görülmektedir. Tabloda yer alan BAĞIMLILIK TESLİM OLMAKTIR metaforuna ait eşlemeler aşağıda incelenmektedir.

Tablo 32: BAĞIMLILIK TESLİM OLMAKTIR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: TESLİM OLMAK	Hedef Alan: BAĞIMLILIK
teslim olunan, boyun eğilen kişi (düşman)	bağımlı olmaya teşvik eden
teslim olan kişi	bağımlı olan kişi
düşmanın kullandığı silah	sigara

Karikatürde yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 16’da gösterilmektedir.

Şekil 16: Karikatür 15'e ait kavramsal ilişki

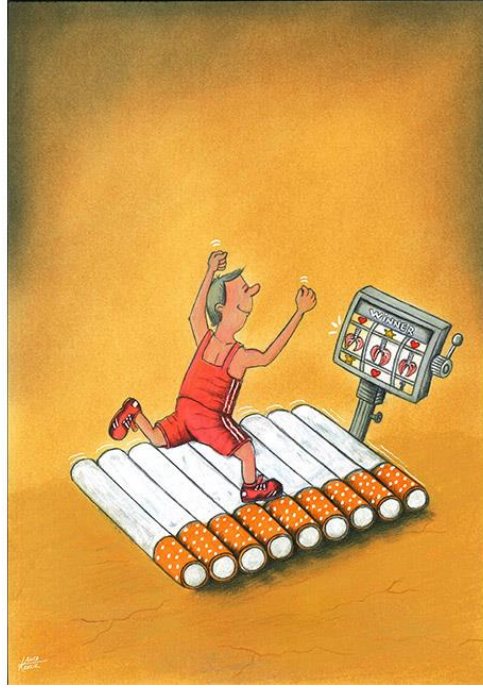
Şekil 16'da Karikatür 15'te bulunan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde SİGARA SİLAHTIR, BAĞIMLILIK TESLİM OLMAKTIR, BAĞIMLILIĞA TEŞVİK EDEN DÜŞMANDIR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi yer almaktadır. SİGARA SİLAHTIR metaforu ve BAĞIMLILIĞA TEŞVİK EDEN DÜŞMANDIR metaforu birbirini güdülemekte ve birbirinin özellik eşlemeleri arasında yer almaktadır. Diğer yandan bu iki metafor BAĞIMLILIK TESLİM OLMAKTIR metaforunu güdülemektedir, BAĞIMLILIK TESLİM OLMAKTIR metaforunun hedef alanı olan bağımlılık kavramına BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 15'in kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ VE NESNE imge şemalarının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandırıldığını gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise GÜCÜN_DÜZEYİ ve NEDEN_HAREKET çerçevelerinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.16. Karikatür 16

Karikatür 16’da sigara bağımlılığı ve sağlıklı olmak (bağımlı olmamak) konuları üzerinden işlenmektedir. Karikatürde bir erkek figürünün spor kıyafetleri ile oyun makinesi, koşu bandı ve sigara görsellerinin birleşiminden oluşan bir araç üzerinde koştuğu görülmektedir.

Karikatür 16: Musa Keklik Karikatürü

Karikatür 16’da sigara görselinin ve oyun makinesinin koşu bandı ile birleştirilmiş görüntüsü hibrit bir metafor olarak ortaya çıkmaktadır. Genellikle iki görselin birleştirilmesi olarak ortaya çıkan hibrit metafor bu karikatürde üçlü bir birleşim oluşturmaktadır. Koşu bandının palet bölümüne yerleştirilen sigara görselleri metonimik olarak bağımlılık kavramı için kullanılmakta ve BAĞIMLILIK KOŞU BANDI PALETİDİR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Bağımlılık kavramı ve koşu bandı paleti arasında ilişki kurulmakta ve koşu bandının özellikleri bağımlılık kavramı ile eşleştirilmektedir. Koşu bandı paleti, hareket etmek, spor yapmak için üzerine basılması gereken bir nesne olarak görülmektedir. Bağımlılık kavramına ilişkin görselin aşağıda yer alması ve üzerine

basılması yönelim metaforu olan BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR metaforu üzerinden anlamlandırılmaktadır. Olumsuz içeriğe sahip olan bağımlılık kavramı aşağıda yer almakta ve hareket etmek, spor yapmak için üzerine basılması gerekmektedir. Bu kavramsal ilişkilendirme çerçevesinde üzerine basmak, bağımlılığı yok etmek olarak anlamlandırılmaktadır.

Koşu bandı görseli ile oyun makinesinin birleştirilmesi ile ortaya çıkan hibrit metafor ise OYUN MAKİNESİ KOŞU BANDIDIR metaforudur. Koşu bandı ekranında koşulan süre, mesafe, nabız gibi bilgiler yer almaktadır. Bu görsel hibritte ise bir oyun makinesi görülmekte ve pembe renginden dolayı sağlıklı olduğu anlaşılan ve metonimik olarak sağlık kavramı için kullanılan üç akciğer görselinin yan yana geldiği görülmektedir. Oyun makinesinde üç tane aynı görselin yan yana gelmesi oyunun kazanıldığını göstermektedir. Bu ilişkilendirme çerçevesinde yaşam oyun ile ilişkilendirilmekte ve oyunun kazanılması ise sağlık ile ilişkilendirilmektedir. Bu durum YAŞAM OYUNDUR ve SAĞLIK OYUNU KAZANMAKTIR metaforlarını ortaya çıkarmaktadır. Bir diğer unsur ise karikatürde yer alan spor yapan ve sağlıklı olan figürün oyunu kazanması ile ellerini yukarı kaldırdığı görülmektedir. Bağımlılık kavramının aşağı yönelim göstermesine karşın sağlık kavramı olumlu bir içeriğe sahip ve yukarı yönlüdür. Bu ilişkilendirme SAĞLIK YUKARIDIR yönelim metaforu üzerinden anlamlandırılmaktadır.

Tablo 33: Karikatür 16’da yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	YAŞAM OYUNDUR SAĞLIK OYUNU KAZANMAKTIR BAĞIMLILIK KOŞU BANDI PALETİDİR OYUN MAKİNESİ KOŞU BANDIDIR BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR/ SAĞLIK YUKARIDIR
Metonimi	SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI ORGAN BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE

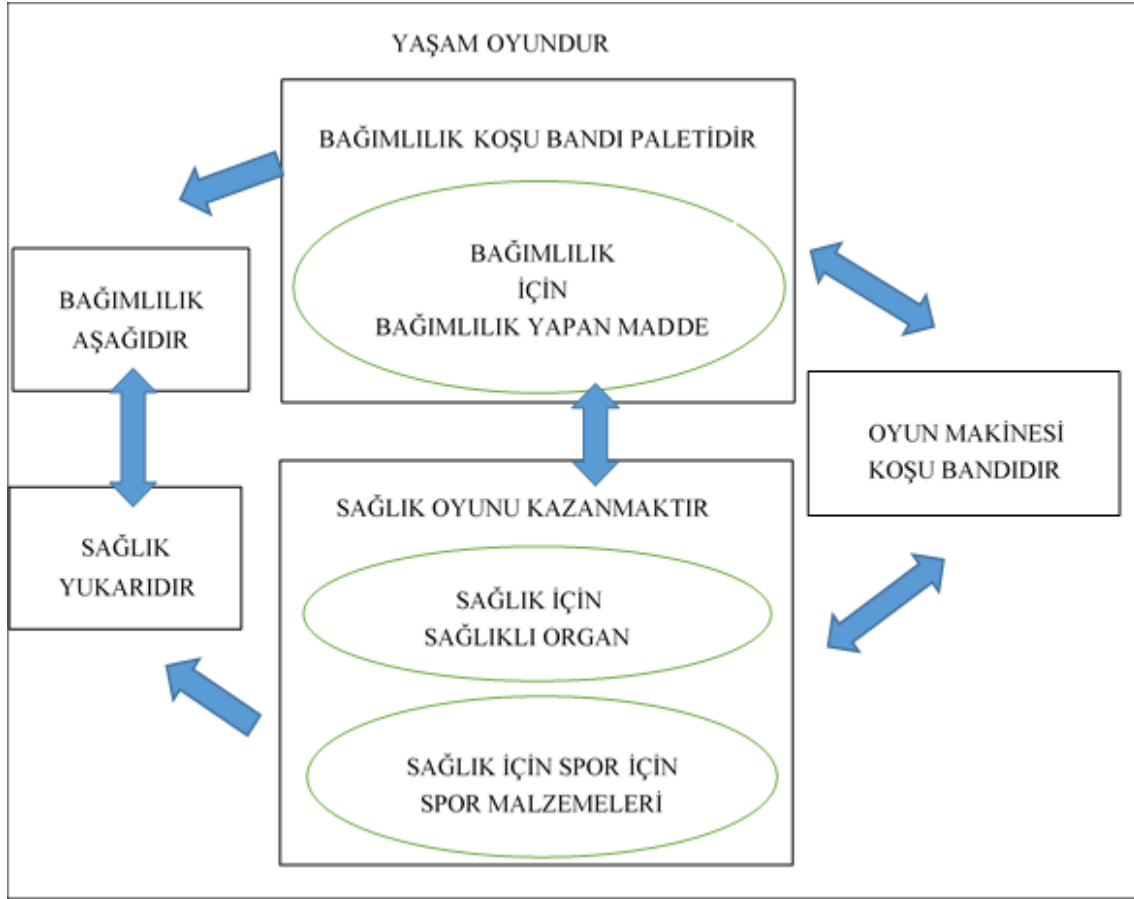
Tablo 33'te Karikatür 16'da yer alan metaforik ve metonimik ifadeler görülmektedir. Tabloda yer alan YAŞAM OYUNDUR metaforuna ilişkin eşlemeler aşağıda incelenmektedir. SAĞLIK OYUNU KAZANMAKTIR, BAĞIMLILIK KOŞU BANDI PALETİDİR ve OYUN MAKİNESİ KOŞU BANDIDIR metaforlarının YAŞAM OYUNDUR metaforunun eşlemeleri olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 34: YAŞAM OYUNDUR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: OYUN	Hedef Alan: YAŞAM
oyunu oynayanlar	insanlar
oyuncak/oyun aracı	koşu bandı
oyunu kazanmak için sarf edilen enerji/güç	hayatta kalmak için sarf edilen güç edilen enerji/güç
oyunu kazanmak	bağımlılıktan kurtulmak/sağlıklı olmak
koşu bandı paleti (sağlıklı olmak için üzerine basılan nesne)	sigara (kişinin bağımlılıktan kurtulmak için kurtulması gereken nesne)

Karikatür 16'da yer alan metafor ve metonimilere ait kavramsal ilişki aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 17: Karikatür 16'ya ait kavramsal ilişki

Şekil 17'de Karikatür 16'ya ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM OYUNDUR/YARIŞMADIR, SAĞLIK OYUNU/YARIŞI KAZANMAKTIR, BAĞIMLILIK KOŞU BANDI PALETİDİR, OYUN MAKİNESİ KOŞU BANDIDIR, BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR/ SAĞLIK YUKARIDIR metaforları ve SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ, SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI ORGAN, BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimileri yer almaktadır. Karikatür 16'da anlam hayat oyunudur metaforu etrafında oluşmakta ve diğer metaforlar bu metaforun eşlemeleri içerisinde ortaya çıkmaktadır. BAĞIMLILIK KOŞU BANDI PALETİDİR, KOŞU BANDI OYUN MAKİNESİDİR metaforları oyun aletini ve oyunu kazanma yolunu belirtmekte ve SAĞLIK OYUNU KAZANMAKTIR metaforunu güdülemektedir. Sağlık kavramı bağımlılık kavramı ile karşıtlık ilişkisi kurmakta ve bu karşıtlık BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR/ SAĞLIK YUKARIDIR metaforları üzerinden anlamlandırılmaktadır. Bu metaforlar farklı hedef ve kaynak alanlara sahip olmasına

karşın hayat oyundur metaforuna ait kavramsal alan içerisinde yer almaktadır. Karikatürde bağımlılık kavramına BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi üzerinden, sağlık kavramına ise SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ, SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI ORGAN metonimleri üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 16'nın kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde GÜÇ VE NESNE imge şemalarının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandırıldığını gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise GÜCÜN_DÜZEYİ ve NEDEN_HAREKET çerçevelerinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.17. Karikatür 17

Karikatür 17'de bağımlılık kavramı sigara bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde koşu yapan insanlar ve koşu yolunda bulunan engeller yer almaktadır. Engellerin sigara figürü olarak resmedildiği ve bir erkek figürünün engele takılarak düştüğü görülmektedir.

Karikatür 17: Nurullah Şimşek Karikatürü

Karikatür 17’de bir koşu yolu üzerinde koşan insanlar ve engel olarak konumlandırılmış sigaralar yer almaktadır. Karikatür YAŞAM YOLCULUKTUR ve YAŞAM YARIŞMADIR (MARATONDUR) metaforları üzerinden ilişkilendirmeler oluşturmaktadır. İnsanların katıldığı bir maratonda metonimik olarak bağımlılık kavramına gönderme yapan sigaralar engel olarak görülmektedir. Maraton yolculuğunda hedefe ulaşmayı engelleyen ya da zorlaştıran engeller, yaşamda bağımlılık kavramı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ilişkilendirme BAĞIMLILIK ENGELDİR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan engelle takılan kişinin spor kıyafetlerinin olmaması ancak engeli aşan kişilerin spor kıyafetleri giydiği dikkat çekmektedir. Metonimik olarak sağlık kavramı için kullanılan spor malzemesi ve spor görselleri, bağımlılığın karşıtı olarak görülen sağlığın engeli aştığını ortaya koymaktadır. Bu ilişkilendirme SAĞLIK ENGELİ AŞMAKTIR metaforunu oluşturmaktadır.

Karikatür 17’de bağımlı olan kişinin yere düştüğü, aşağıda bulunduğu ve mutsuz olduğu buna karşın engeli aşan kişilerin ise yukarıda bulunduğu mutlu olduğu görülmektedir. Bu yöneltimsel ilişkilendirme, MUTLULUK/İYİ YUKARIDIR, MUTSUZLUK/KÖTÜ AŞAĞIDIR

yönelim metaforları ile örtüşen SAĞLIK YUKARIDIR, BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR metaforları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu karikatürde yer alan kavramlaştırmalar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 35: Karikatür 17’de yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	YAŞAM YOLCULUKTUR YAŞAM OYUNDUR/YARIŞMADIR(MARATONDUR) BAĞIMLILIK ENGELDİR SAĞLIK ENGELİ AŞMAKTIR BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR/SAĞLIK YUKARIDIR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ

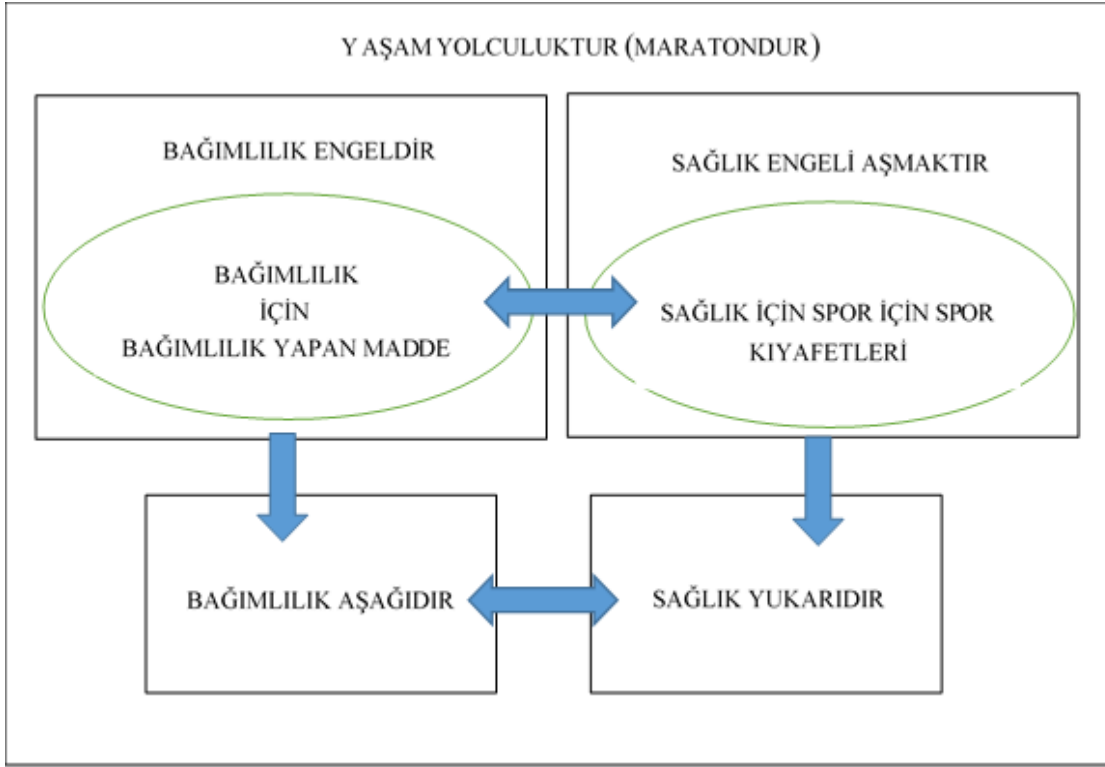
Tablo 35’te Karikatür 17’de yer alan metafor ve metonimler görülmektedir. Tabloda yer alan YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunun bir alt metaforu olarak ortaya çıkan ve karikatürün anlamlandırılmasında önemli rol oynayan YAŞAM YARIŞMADIR (MARATONDUR) metaforuna ilişkin eşlemeler aşağıda incelenmektedir. BAĞIMLILIK ENGELDİR ve SAĞLIK ENGELİ AŞMAKTIR metaforlarının YAŞAM YARIŞMADIR (MARATONDUR) metaforuna ait eşlemeler yoluyla ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 36: YAŞAM YARIŞMADIR (MARATONDUR) metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: YARIŞMA	Hedef Alan: YAŞAM
yarışmacılar	insanlar
koşu yolunda yer alan engeller	yaşamda karşılaşılan engeller (bağımlılık)
engele takılan kişiler	bağımlı olan kişiler
engeli aşan kişiler	sağlıklı kişiler

Karikatürde yer alan metafor ve metonimlerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 18’de gösterilmektedir.

Şekil 18: Karikatür 17'ye ait kavramsal ilişki

Şekil 18'de Karikatür 17'de bulunan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM YOLCULUKTUR, YAŞAM YARIŞMADIR (MARATONDUR), BAĞIMLILIK ENGELDİR, SAĞLIK ENGELİ AŞMAKTIR, BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR/SAĞLIK YUKARIDIR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimileri yer almaktadır. Karikatür 17'de anlam YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunun alt metaforu olan yaşam yarışmadır (MARATONDUR) metaforuna ait eşlemelerle ortaya çıkmaktadır. Karikatürde bağımlılık ve sağlık kavramları birbiri ile karşıtlık ilişkisi kurmakta ve bağımlılık engel ile ilişkilendirilirken sağlık bu engeli aşmak olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra bağımlılık ve sağlık kavramları arasındaki karşıtlık ilişkisi BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR/SAĞLIK YUKARIDIR metaforları ile yönelimsel olarak da ortaya konmaktadır. Bağımlılık kavramına BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi üzerinden ulaşılrken,

sağlık kavramına SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimisi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 17'nin kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde KAYNAK-YOL-HEDEF imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise ERİŞİM_OLANAĞININ_DEĞİŞİMİ ve NEDEN_HAREKET çerçevelerinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.18. Karikatür 18

Karikatür 18'de bağımlılık kavramı uyuşturucu bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde haşhaş tarlası ve bir korkuluk yer almaktadır. Korkuluğun haşhaş üzerine “uyuşturucuya hayır”, “no drug” yazdığı görülmektedir.

Karikatür 18: Ömer Çam Karikatürü

Karikatür 18’de yazı yazan korkuluk ve haşhaş ekili bir tarla yer almaktadır. Korkuluk ekili tarlalarda kuşların ekine zarar vermesini önlemek için kullanılan kukladır ve kullanım amacı tarlaları tehlikeden korumaktır. Haşhaş bitkisi ise kendisinden uyuşturucu elde edilebilen bir bitkidir.

Bu karikatürde haşhaş kapsülü korkuluk tarafından kalem ile çizilmekte ve “uyuşturucuya hayır” yazısı yazılmaktadır. Ekinleri tehlikeden koruyan korkuluk bu karikatürde insanları haşhaş bitkisinden üretilen bir uyuşturucu formundan korumaktadır. Bu noktada kendisinden korunulması gerken tehlike bağımlılık olarak görülmekte ve insanları koruyucu görevi gören ise korkuluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ilişkilendirme BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR ve KORKULUK İNSANLARI KORUYAN İNSANDIR metaforlarını ortaya çıkarmaktadır. Karikatürde yer alan kavramlaştırmalar aşağıda sunulmaktadır.

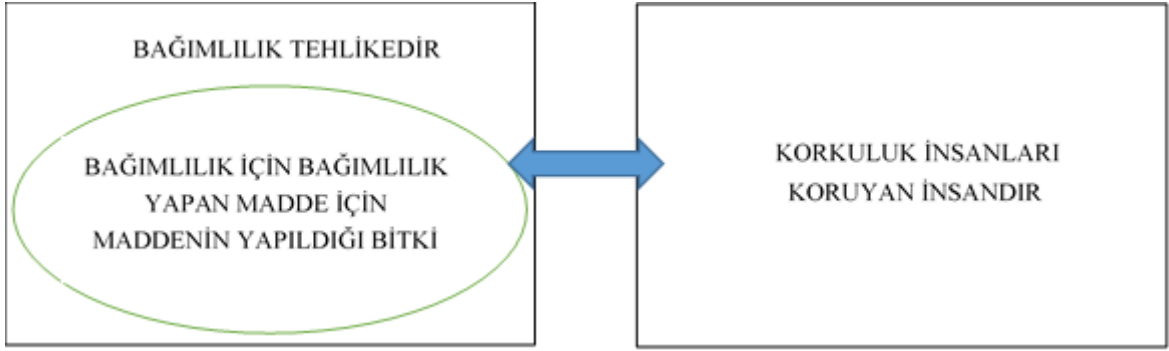
Tablo 37: Karikatür 18’de yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR KORKULUK İNSANLARI KORUR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE İÇİN MADDENİN ÜRETİLDİĞİ BİTKİ

Tablo 37’de Karikatür 18’e ait metaforlar ve metonimi yer almaktadır. Tabloda yer alan BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR ve KORKULUK İNSANLARI KORUYAN İNSANDIR metaforlarına ilişkin eşlemeler yer almamaktadır. Bu metaforik ifadeler tek bir görsel ilişkilendirme üzerinden saptanmaktadır.

Karikatürde yer alan metafor ve metonimlerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 19’da gösterilmektedir.

Şekil 19: Karikatür 18'e ait kavramsal ilişki

Şekil 19'da Karikatür 18'e ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki yer almaktadır. Karikatürde BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR, KORKULUK İNSANLARI KORUYAN İNSANDIR metaforu ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE İÇİ MADDENİN ÜRETİLDİĞİ BİTKİ metonimisi yer almaktadır. Karikatürde bağımlılık kavramının tehlike ile ilişkilendirilmesi ve korkuluğun tehlikeden koruyucu bir kavram olarak görülmesi dolayısıyla BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR, KORKULUK İNSANLARI KORUYAN İNSANDIR metaforları karşıtlık ilişkisi kurmakta ve birbirini güdülemektedir. Anlam her iki metaforun birbiri ile kurduğu kavramsal zincir üzerinden oluşmaktadır. Karikatürde BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR metaforunun hedef alanı olan bağımlılık kavramına BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisinin görselleştirilmesi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 18'in kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde KAP imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise TEHLİKELİ_DURUM çerçevesinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.19. Karikatür 19

Karikatür 19’da bağımlılık konusu alkol bağımlılığı ve sağlıklı olmak (bağımlı olmamak) üzerinden işlenmektedir. Bir erkek figürünün ip üzerinde tek teker bisiklet ile ilerleyerek meyveler ile jonglörlük yaptığı ve içki şişesinin aşağı düştüğü görülmektedir.

Karikatür 19: Orhan Kazanoğlu Karikatürü

Karikatür 19’da ip üzerinde akrobasi yapan bir insan figürü yer almaktadır. Bu kişinin ip üzerinde jonglörlük yaparak ilerlemesi yaşam kavramı ile ilişkilendirilmekte ve akrobasi yaparken yaşanan deneyimler yaşam kavramı ile eşlenmektedir. Bu ilişkilendirme öncelikle YAŞAM GÖSTERİDİR (İP ÜZERİNDE AKROBASİDİR) metaforuna dayanmaktadır. İp üzerinde ilerlerken denge önemli bir unsurdur ve karikatürde sağlıklı yiyeceklerin metonimik olarak gönderim yaptığı sağlık, dengenin kurulması için bir araç olarak görülmektedir. İp üzerinden aşağı düşen içki şişesi ise metonimik olarak bağımlılık kavramı için kullanılmakta ve bağımlılığın dengeyi bozan bir unsur olarak görülmesine yol açmaktadır. Bu durum SAĞLIK DENGİYİ SAĞLAYAN UNSURDUR ve BAĞIMLILIK

DENGEYİ BOZAN UNSURDUR metaforları üzerinden aktarılmakta ve yaşanan hayatta sağlığın olumlu bağımlılığın olumsuz etkisini görünür kılmaktadır. Bunun yanı sıra bağımlılık kavramı için kullanılan içki şişesi ipin aşağısında, sağlık kavramı için kullanılan meyveler ise ipin yukarısında yer almaktadır. Bu konumlandırma KÖTÜ/OLUMSUZ AŞAĞIDIR, İYİ/OLUMLU YUKARIDIR yönelim metaforları ile örtüşen BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR, SAĞLIK YUKARIDIR metaforları sağlık ve bağımlılık arasındaki olumlu ve olumsuz ilişkiyi belirtmektedir. Karikatürde yer alan kavramlaştırmalar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 38: Karikatür 19’da yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	YAŞAM GÖSTERİDİR (İP ÜZERİNDE YAPILAN AKROBASİDİR) BAĞIMLILIK DENGEYİ BOZAN UNSURDUR SAĞLIK DENGEYİ SAĞLAYAN UNSURDUR BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR/SAĞLIK YUKARIDIR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI YİYECEKLER

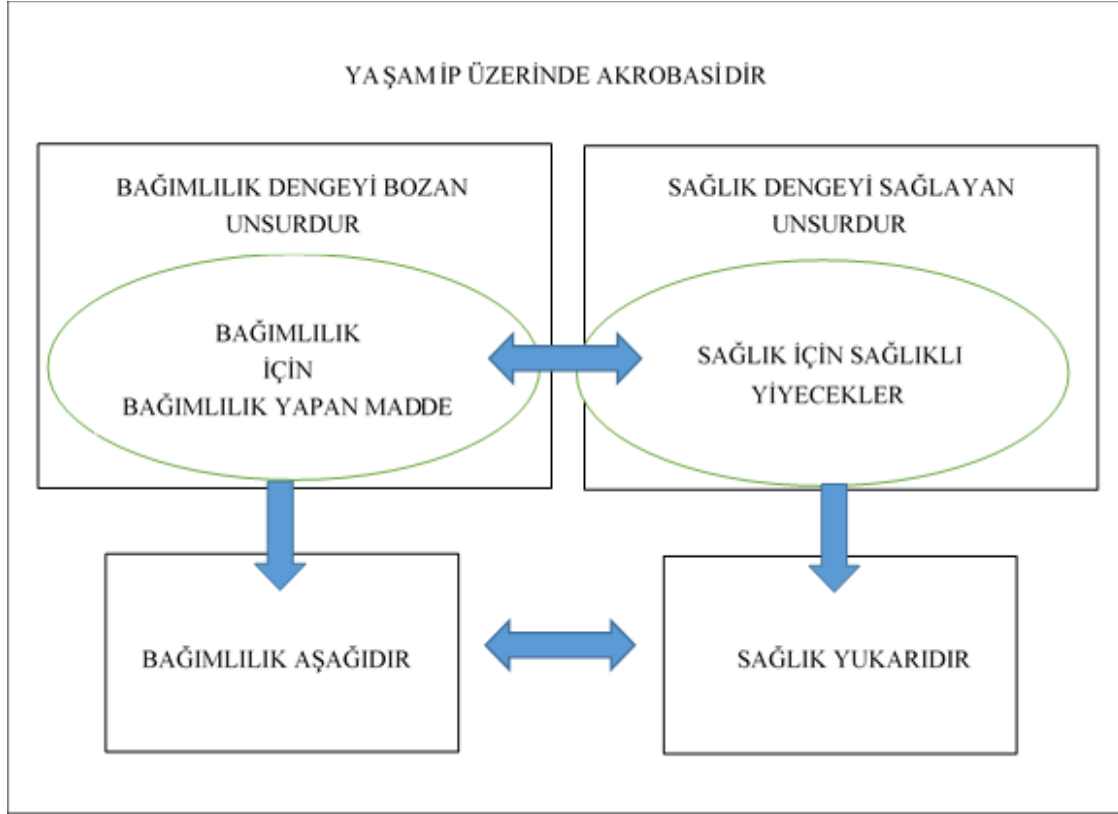
Tablo 38’de Karikatür 19’da bulunan metaforlar ve metonimler yer almaktadır. Tabloda bulunan YAŞAM İP ÜZERİNDE AKROBASİDİR metaforuna ait eşlemeler aşağıda incelenmektedir. Tablo 38’de yer alan BAĞIMLILIK DENGEYİ BOZAN UNSURDUR SAĞLIK DENGEYİ SAĞLAYAN UNSURDUR metaforlarının YAŞAM İP ÜZERİNDE AKROBASİDİR metaforunun eşlemesi olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 39: YAŞAM AKROBASİDİR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: AKROBASİ	Hedef Alan: YAŞAM
ip üzerinde ilerlemek	yaşamak
akrobasideki amaç (dengede kalmak)	yaşamdaki amaç (dengeli yaşamak)
akrobasi yapan kişi(ler)	insanlar
akrobaside dengeyi sağlayan unsur	yaşamdaki dengeyi sağlayan unsur (sağlık)
akrobaside dengeyi bozan unsur	yaşamda dengeyi bozan unsur (bağımlılık)

Karikatürde yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 20’de gösterilmektedir.

Şekil 20: Karikatür 19’a ait kavramsal ilişki

Şekil 20’de Karikatür 19’a ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM GÖSTERİDİR (İP ÜZERİNDE AKROBASİDİR), BAĞIMLILIK DENGİYİ BOZAN UNSURDUR, SAĞLIK DENGİYİ SAĞLAYAN UNSURDUR, BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR/SAĞLIK YUKARIDIR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI YİYECEKLER metonimileri yer almaktadır. Karikatür 19’da anlam YAŞAM İP ÜZERİNDE AKROBASİDİR metaforu ile oluşmakta ve diğer metaforlar bu metaforun eşlemeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Akrobasi kavramı denge kavramı ile aynı kavramsal ağ içinde bulunmakta ve denge kavramını gerektirmektedir. Bu noktada bağımlılık kavramı ve sağlık kavramı dengeyi bozan ve dengeyi kuran kavramlar olarak

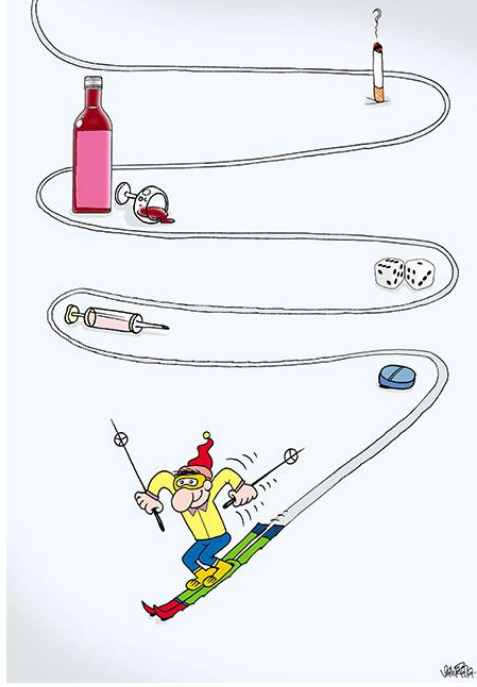
birbiri ile karşıtlık ilişkisi taşımaktadır. Bu karşıtlık ilişkisi üzerinden BAĞIMLILIK DENGİYİ BOZAN UNSURDUR ve SAĞLIK DENGİYİ SAĞLAYAN UNSURDUR metaforları birbirini güdülemektedir. BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR ve SAĞLIK YUKARIDIR metaforları ise bağımlılık ve sağlık kavramlarına ilişkin karşıtlığı yönelimsel olarak ortaya koymaktadır. Karikatürde bağımlılık kavramına BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi ve sağlık kavramına ise SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI YIYECEKLER metonimisi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 19'un kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde KAYNAK-YOL-HEDEF imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise ERİŞİM_OLANAĞININ_DEĞİŞİMİ ve NEDEN_HAREKET çerçevelerinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.20. Karikatür 20

Karikatür 20'de bağımlılık konusu, sigara, alkol, kumar ve uyuşturucu üzerinden işlenmektedir. Karikatürde kayak yarışı yapan bir erkek figürü ve yol boyunca önüne çıkan dönemeçlerde rastlanan bağımlılık yapıcı maddeler görülmektedir.

Karikatür 20: Sadık Pala Karikatürü

Karikatür 20’de kayak yarışı yapan bir insan figürü yer almaktadır. Bağımlılık ve sağlık kavramları arasında kurulan ilişki, bu kişinin kayak yarışı yaparak geçirdiği yolculuk deneyimi üzerinden anlamlandırılmaktadır. YAŞAM YOLCULUKTUR VE YAŞAM YARIŞMADIR (KAYAK YARIŞI) metaforlarının bulunduğu bu karikatürde bağımlılık kavramı için metonimik olarak kullanılan sigara,alkol, oyun zarı, şırınga ve hap görsel unsurları yarış sürecinde bu kişinin önüne engeller olarak çıkmış ve yol üzerinde dönemeçler oluşturmuştur. Bu noktada BAĞIMLILIK ENGELDİR metaforu ortaya çıkmakta ve bu bağımlılığın aşılması ve etkilenilmemesi gereken bağımlılık kavramı ile ilişki kurmaktadır. Yaşamda da bu maddelerle karşılaşılacağı ve bunların zorluklar oluşturacağı belirtilmektedir. Yolculuk sürecini içeren kayak yarışı bir spor dalıdır ve bu karikatürde spor kavramı metonimik olarak sağlık için kullanılmaktadır. Bağımlılık ile karşıtlık ilişkisi kuran sağlık kavramı yolculukta engelleri aşmaktır ve yola devam etmeyi içermektedir. Bu noktada SAĞLIK ENGELLERİ AŞMAKTIR metaforu ortaya çıkmaktadır. Yaşamda karşılaşılan zorluklara, engellere takılmak bağımlılık kavramı ile

ilişkilendirilirken bu zorlukları aşmak ve bunlardan etkilenmemek sağlık ile ilişkilendirilmektedir.

Tablo 40: Karikatür 20’de yer alan kavramlaştırmalar

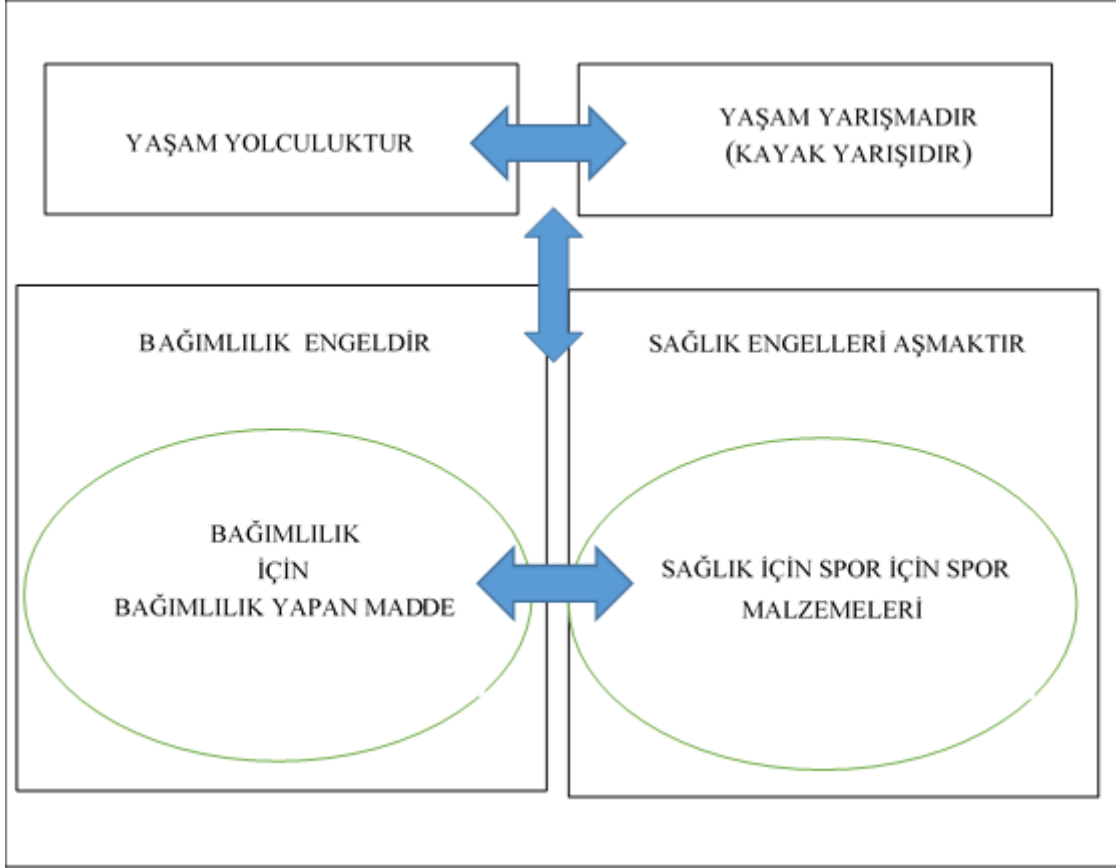
Metafor	YAŞAM YOLCULUKTUR YAŞAM YARIŞMADIR (KAYAK YARIŞI) BAĞIMLILIK ENGELDİR SAĞLIK ENGELLERİ AŞMAKTIR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ

Tablo 40’ta Karikatür 20’ye ait metafor ve metonimler yer almaktadır. Tabloda yer alan YAŞAM YOLCULUKTUR (KAYAK YAPMAKTIR) metaforuna ilişkin eşlemeler aşağıda incelenmektedir. Tabloda yer alan BAĞIMLILIK ENGELDİR ve SAĞLIK ENGELLERİ AŞMAKTIR metaforlarının YAŞAM YOLCULUKTUR (KAYAK YAPMAKTIR) metaforuna ilişkin eşlemeler yolu ile ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 41: YAŞAM YOLCULUKTUR (KAYAK YARIŞI YAPMAKTIR) metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: YARIŞMA (KAYAK YARIŞI)	Hedef Alan: YAŞAM
sporcular	insanlar
yarıştaki gidilen mesafe	yaşamda geçirilen süre süre
yarıştaki karşılaşılan engeller	yaşamdaki engeller (bağımlılık)
yarıştaki engelleri aşmak	sağlıklı olmak

Şekil 21: Karikatür 20'ye ait kavramsal ilişki

Şekil 21’de Karikatür 20’e ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM YOLCULUKTUR, YAŞAM YARIŞMADIR (KAYAK YARIŞI), BAĞIMLILIK ENGELDİR, SAĞLIK ENGELLERİ AŞMAKTIR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimleri yer almaktadır. Karikatür 20’de anlam YAŞAM YOLCULUKTUR ve YAŞAM YARIŞMADIR (KAYAK YARIŞI) metaforları üzerinden oluşmakta ve BAĞIMLILIK ENGELDİR, SAĞLIK ENGELLERİ AŞMAKTIR metaforları yolculuk deneyimine ait eşlemeler olarak ortaya çıkmaktadır. BAĞIMLILIK ENGELDİR ve SAĞLIK ENGELLERİ AŞMAKTIR metaforları birbirine karşıt iki durumu ifade etmekte ve birbiri ile karşıtlık ilişkisi oluşturarak birbirlerini güdülemektedir. BAĞIMLILIK ENGELDİR metaforunun hedef alanı olan bağımlılık kavramına BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimik ifadesi üzerinden ulaşılırken, SAĞLIK ENGELLERİ AŞMAKTIR metaforunun hedef alanı olan sağlık

kavramına ise SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimisi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 20'nin kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde KAYNAK-YOL-HEDEF imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise ERİŞİM_OLANAĞININ_DEĞİŞİMİ ve NEDEN_HAREKET çerçevelerinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.21. Karikatür 21

Karikatür 21'de bağımlılık konusu alkol bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde içi dolu bir kadeh içinden helikopter aracılığı ile çıkarılan (kurtarılan) bir insan figürü yer almaktadır.

Karikatür 21: Hayrettin Oturgan Karikatürü

Karikatür 21’de içi dolu bir kadeh ve bu kadehin içinden helikopter ile çıkarılan bir insan figürü bulunmaktadır. Kadeh ve alkol metonimik olarak bağımlılık kavramı için kullanılmakta ve bağımlı olan bir kişinin yaşadığı deneyim içi sıvı dolu olan bir kaptan kalmak ve çıkamamak deneyimi üzerinden anlamlandırılmaktadır. Bu ilişkilendirme BAĞIMLILIK KAPTIR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Karikatürde kap içinde sıkışma ve çıkamama durumu bu kişiye bir helikopterin yardım etmesi ve bu yardım ile yukarı doğru çekilerek kurtulması üzerinden anlamlandırılmaktadır. Bu deneyim bağımlılıktan da yardım almadan kurtulanamayacağını belirtmektedir. Diğer yandan kadehin aşağıda yer alması ve bağımlı olan kişinin yukarı doğru çekilerek kurtarılması BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR ve BAĞIMLILIKTAN KURTARILMAK YUKARIDIR metaforlarını ortaya çıkarmakta ve olumsuz aşağıdır olumlu yukarıdır kavramlaştırmasını belirtmektedir. Karikatürde yer alan kavramlaştırmalar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 42: Karikatür 21’de yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	BAĞIMLILIK KAPTIR BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR BAĞIMLILIKTAN KURTARILMAK YUKARIDIR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE

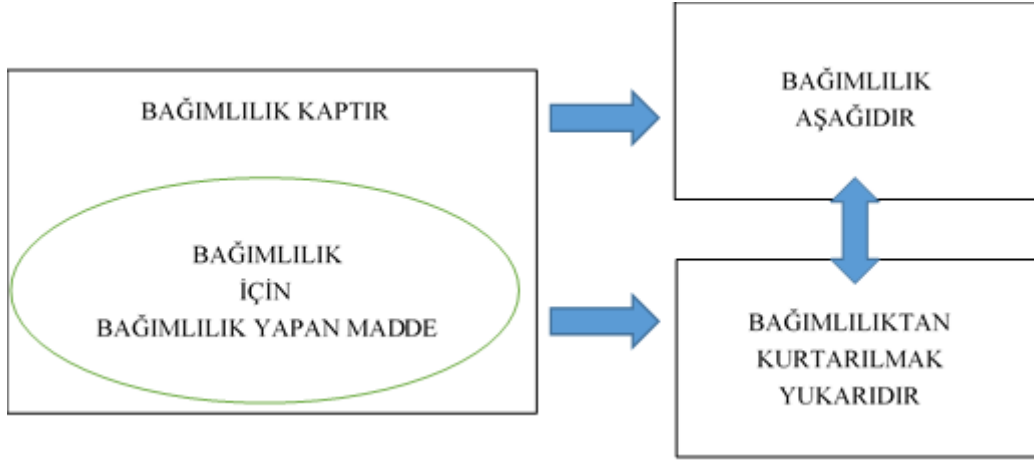
Tabloda yer alan bağımlılık kaptır metaforuna ilişkin eşlemeler aşağıda incelenmektedir.

Tablo 43: BAĞIMLILIK KAPTIR metaforuna ilişkin eşlemeler

Kaynak Alan: KAP	Hedef Alan: BAĞIMLILIK
kabın içindeki sıvı	bağımlılık yapan madde
kabın içinde kalmak	bağımlı olmak
kaptan çıkmak için yardım almak	bağımlılıktan kurtulmak için yardım almak
kaptan çıkmak	bağımlılıktan kurtulmak

Karikatürde yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 22’de gösterilmektedir.

Şekil 22: Karikatür 21'e ait kavramsal ilişki

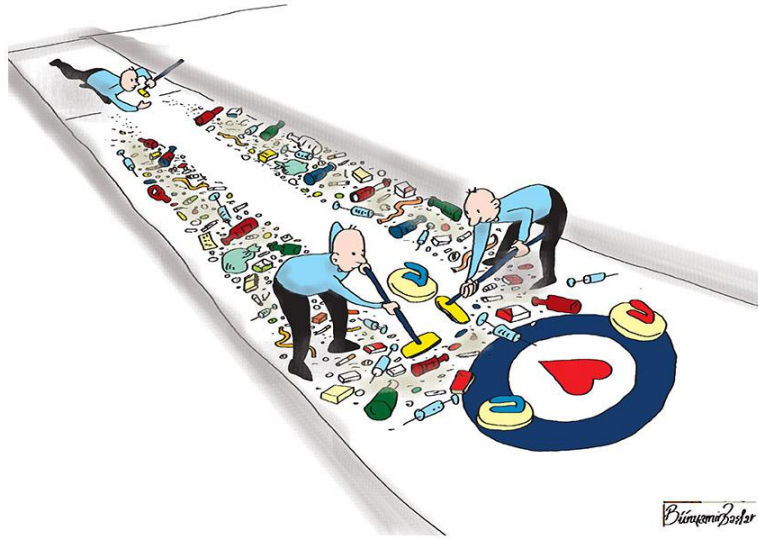
Şekil 22'de Karikatür 21'e ait metaforların ve metoniminin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde BAĞIMLILIK KAPTIR, BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR, BAĞIMLILIKTAN KURTARILMAK YUKARIDIR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi yer almaktadır. BAĞIMLILIK KAPTIR metaforu diğer metaforları güdülemektedir. Kap kaynak alanına ait kavramsal ağ içerisinde bağımlılık kavramı, kabın içinde ve dışında olmak karşıtlığı üzerinden BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR ve BAĞIMLILIKTAN KURTARILMAK YUKARIDIR metaforlarını güdülemektedir. Bu iki metafor karşıtlık ilişkisi oluşturmakta ve karşıtlık yönelimsel olarak aşağı ve yukarı kavramları üzerinden oluşturulmaktadır. Karikatürde yer alan metaforlarda hedef alan olan bağımlılık kavramına ise BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 21'in kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde KAP VE AŞAĞI-YUKARI imge şemalarının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandırıldığını gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise YÖN ve NEDEN_HAREKET çerçevelerinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.22. Karikatür 22

Karikatür 22’de bağımlılık konusu bağımlılığa neden olabilecek pek çok madde üzerinden işlenmektedir. Karikatürde körling oyun sahnesi ve bu oyunu oynayan 3 erkek figürü yer almaktadır. Oyunculardan ikisinin oyun alanı içinde bulunan şırınga, içki şişesi, hap, sigara gibi maddeleri alandan temizlediği görülmektedir.

Karikatür 22: Bünyamin Başlar Karikatürü

Karikatür 22’de körling oyun alanı bulunmaktadır. Alkol şişesi, şırınga, hap, sigara gibi bağımlılığa neden olan maddeler oyun alanında yer almaktadır. Körling oyununun işleyişi düşünüldüğünde amaç oyundaki taşı merkezde bulunan nokta üzerinde durdurmaştır. Karikatürde bağımlılığa neden olan maddelerin taşın ilerleyişi için engel oluşturduğu görülmektedir. Bu noktada yaşam körling oyunu ile ilişkilendirilmekte ve yaşam, körling oyunundaki deneyimler üzerinden anlamlandırılmaktadır. YAŞAM OYUNDUR metaforunun yer aldığı karikatürde, bağımlılık yapan maddeler oyunu kazanmak için bir engel oluşturmaktadır. Bu durum BAĞIMLILIK ENGELDİR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Oyunda amaca ulaşmak yani oyunu kazanmak için fiziksel engel oluşturan bu maddeler, yaşamda da bağımlılık olarak insanların önüne çıkmakta ve amaca ulaşmak için engel

oluşturmaktadır. Karikatürde yer alan bu maddelerin oyun alanından temizlenmesi ve engelin kaldırılması yaşamda da bağımlılıktan kurtulmak ile ilişkilendirilmektedir. Bu doğrultuda BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ENGELLERİ AŞMAKTIR metaforu ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan oyunda oyun taşının merkeze ulaşması gerekmektedir. Karikatürde ise merkezde kalp simgesi yer almaktadır. Metonimik olarak sağlık kavramı için kullanılan kalp simgesi sağlığın merkez olduğunu belirlemektedir. MERKEZ ÖNEMLİDİR ontolojik metaforu ile örtüşen bu durum SAĞLIK MERKEZDİR metaforu olarak ortaya çıkmakta ve sağlığın önemini belirtmektedir. Oyundaki amaç kalp simgesinin üzerinde taşı durdurmakken yaşamdaki amaç sağlıklı olmaktır ilişkilendirilmesi yapılmaktadır.

Tablo 44: Karikatür 22’de yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	YAŞAM OYUNDUR (KÖRLİNG OYUNUDUR) BAĞIMLILIK ENGELDİR BAĞIMLILIĞI AŞMAK OYUNU KAZANMAKTIR SAĞLIK MERKEZDİR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE SAĞLIK İÇİN KALP

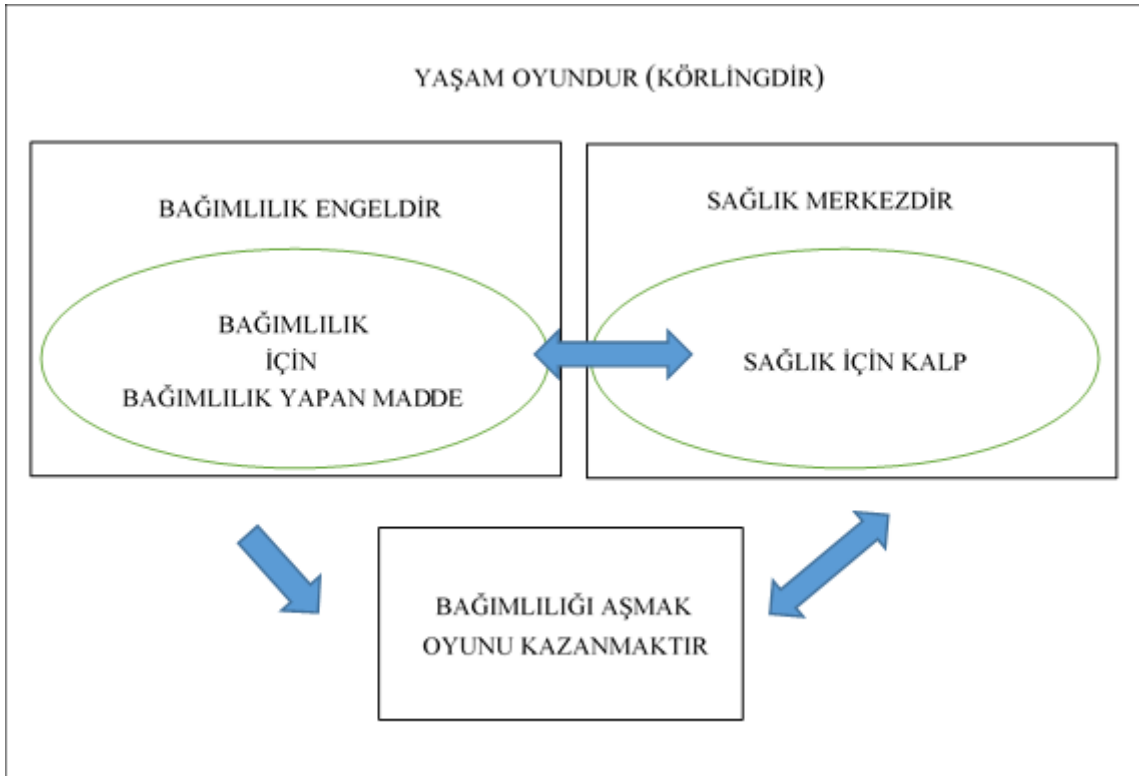
Tablo 44’te Karikatür 22’ye ait metafor ve metonimler yer almaktadır. Tabloda bulunan YAŞAM OYUNDUR (KÖRLİNG OYUNUDUR) metaforuna ilişkin eşlemeler aşağıda incelenmektedir. BAĞIMLILIK ENGELDİR ve BAĞIMLILIĞI AŞMAK OYUNU KAZANMAKTIR metaforlarının YAŞAM OYUNDUR (KÖRLİNG OYUNUDUR) metaforunun eşlemeleri olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 45: YAŞAM OYUNDUR (KÖRLİNG OYUNUDUR) metaforuna ait eşlemeleri

Kaynak Alan: OYUN (KÖRLİNG OYUNU)	Hedef Alan: YAŞAM
oyuncular	insanlar
oyunun amacı	yaşamın amacı
oyundaki önem	yaşamdaki önem
oyundaki engeller	yaşamdaki engeller (bağımlılık)
oyundaki engelleri kaldırmak	bağımlılıktan kurtulmak
oyunu kazanmak	yaşamdaki amaca ulaşmak

Karikatürde yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 23'te gösterilmektedir.

Şekil 23: Karikatür 22'ye ait kavramsal ilişki

Şekil 23'te Karikatür 22'de bulunan karikatüre ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM OYUNDUR (KÖRLİNG OYUNUDUR), BAĞIMLILIK ENGELDİR, BAĞIMLILIĞI AŞMAK OYUNU KAZANMAKTIR, SAĞLIK MERKEZDİR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, SAĞLIK İÇİN KALP metonimileri yer almaktadır. Karikatür 22'de anlam YAŞAM OYUNDUR (KÖRLİNG

OYUNUDUR) metaforu ile oluşmakta ve diğer metaforlar YAŞAM OYUNDUR (KÖRLİNG OYUNUDUR) metaforunun eşlemeleri olarak ortaya çıkmaktadır. BAĞIMLILIK ENGELDİR ve BAĞIMLILIĞI AŞMAK OYUNU KAZANMAKTIR metaforları birbirini güdülemekte ve körling oyununa ait deneyimleri bağımlılık kavramı ile ilişkilendirerek anlamlandırmaktadır. SAĞLIK MERKEZDİR metaforu ise yine körling oyununa ait kavramsal alan içinde yer almakta ve oyunu kazanmak için gerekli hamleyi belirterek BAĞIMLILIK ENGELDİR ve BAĞIMLILIĞI AŞMAK OYUNU KAZANMAKTIR metaforları ile kavramsal ilişki kurmaktadır. Karikatürde bağımlılık kavramına BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi üzerinden ulaşılrken sağlık kavramına ise SAĞLIK İÇİN KALP metonimisi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 22'nin kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde KAYNAK-YOL-HEDEF imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise ERİŞİM_OLANAĞININ_DEĞİŞİMİ ve NEDEN_HAREKET çerçevelerinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.23. Karikatür 23

Karikatür 23'te bağımlılık konusu sigara bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde renk ve çizgileri dolayısıyla koşu yolu olduğu düşünülen bir düzlem üzerinde büyük bir sigara figürü ve bu figürü kazmaya çalışan iki erkek figürü yer almaktadır.

Karikatür 23: Tanju Özkan Karikatürü

Karikatür 23'te bir koşu yolu üzerinde bulunan sigara ve bu sigarayı koşu yolundan kazma ve kürek yardımı ile kaldıran iki kişi bulunmaktadır. Koşu yolu ve bu yoldaki deneyimler yaşam ile ilişkilendirilmektedir. YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunun bulunduğu bu karikatürde yolculuk ile ilişkili unsurlar sigaranın metonimik olarak gönderimde bulunduğu bağımlılık kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Yolculuk bir zemin üzerinde ilerleme ve hedefe ulaşma deneyimlerini içermektedir. Ancak bu yol üzerindeki sigara ilerlemeyi engelleyen fiziksel bir nesne olarak ortaya çıkmaktadır. Yaşamdaki deneyimler düşünüldüğünde ise bağımlılık kavramı yaşantıda insanların önüne bir engel olarak çıkmaktadır. Bu noktada BAĞIMLILIK ENGELDİR metaforu ortaya çıkmaktadır. Hedefe ulaşmak için sigaranın yol üzerinden kaldırılması ise yaşamda bağımlılıktan kurtulmak ile eşleşmektedir. Karikatürde yer alan bu ilişkilendirme BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ENGELİ KALDIRMAKTIR metaforu üzerinden anlamlandırılmaktadır.

Tablo 46: Karikatür 23’te yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	YAŞAM YOLCULUKTUR BAĞIMLILIK ENGELDİR BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ENGELİ KALDIRMAKTIR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE

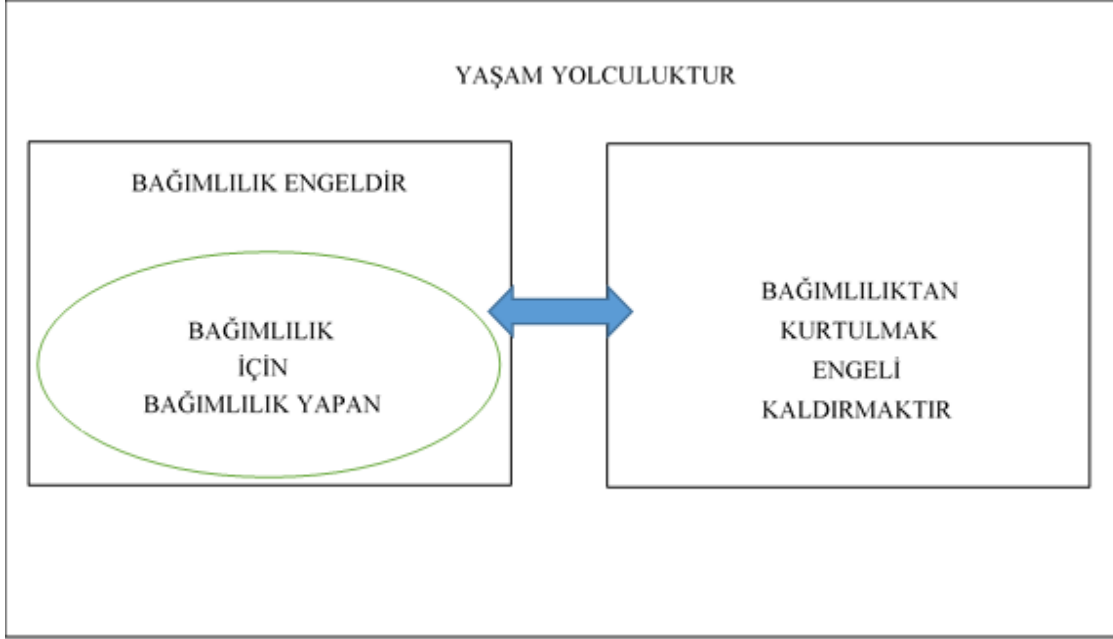
Tablo 46’da Karikatür 23’te yer alan metafor ve metonimler bulunmaktadır. Tabloda yer YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ilişkin eşlemeler aşağıda incelenmektedir. Tablo 46’da gösterilen BAĞIMLILIK ENGELDİR ve BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ENGELİ KALDIRMAKTIR metaforlarının YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunun eşlemeleri olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 47: YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: YOLCULUK	Hedef Alan: YAŞAM
Yolcular	insanlar
yolda karşılaşılan engeller	yaşamdaki engeller (bağımlılık)
engeli kaldırmak	bağımlılıktan kurtulmak

Karikatürde yer alan metafor ve metonimlerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 24’te gösterilmektedir.

Şekil 24: Karikatür 23'e ait kavramsal ilişki

Şekil 24'te Karikatür 23'e ait metafor ve metoniminin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM YOLCULUKTUR, BAĞIMLILIK ENGELDİR, BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ENGELİ KALDIRMAKTIR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi yer almaktadır. Bu karikatürde anlam YAŞAM YOLCULUKTUR metaforu ile oluşturulmakta ve BAĞIMLILIK ENGELDİR, BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ENGELİ KALDIRMAKTIR metaforları YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunun eşlemesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu iki metafor birbirinin tersi durumları ifade etmekte ve aynı kavramsal alan içerisinde yer almaktadır. Karikatürde hedef alan olarak ortaya çıkan bağımlılık kavramına ise BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 21'in kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde KAYNAK-YOL-HEDEF imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlennmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise

ERİŞİM_OLANAĞININ_DEĞİŞİMİ ve NEDEN_HAREKET çerçevelerinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.24. Karikatür 24

Karikatür 24'te bağımlılık konusu alkol ve sigara bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde iki erkek figürü yer almaktadır. Figürlerden birinin sigara içtiği ve cebinde içki şişesi bulunduğu diğerinin ise dik bir şekilde yürüdüğü görülmektedir.

Karikatür 24: Cemalettin Güzeloğlu Karikatürü

Karikatür 24'te yer alan karikatürde anlam alkol ve sigara içen ve içmeyen iki kişinin yolda ilerlemesi üzerinden kurulan karşıtlık ilişkisi üzerinden oluşturulmaktadır. Karikatürde YAŞAM YOLCULUKTUR gömülü metaforu yer almakta ve yolculuk deneyimleri yaşam ile ilişkilendirilmektedir. Bir yol üzerinde ilerleyen kişilerden birinin

cebinde bulunan alkol şişesi ve içtiği sigara metonimik olarak bağımlılık kavramı için kullanılmakta ve bu kişinin bağımlı olduğu düşünülmektedir. Bu kişi aşağı doğru eğilmekte ve gölgesine bakmaktadır. Görselde gölge, bir mezar görüntüsü ile birleştirilmektedir. Mezar görüntüsünün metonimik olarak ölüm için kullanıldığı bu karikatürde yolculuk sırasında bağımlı kişinin önünde bulunan mezar bir engel oluşturmakta ve bu kişinin ilerlemesini engellemektedir. Bu noktada bağımlılık yolda karşılaşılan bir engel olarak görülmekte ve BAĞIMLILIK ENGELDİR (MEZARDIR) metaforu ortaya çıkmaktadır. Yolculukta karşılaşılan bu engel kişinin ilerlemesini mümkün kılmazken, yaşam üzerinden kurulan ilişkilendirmede yaşamın son bulacağını belirtmekte ve bunu da görsel olarak engeli bir mezar ile birleştirerek yapmaktadır. Yolculukta mezara girmek ve ilerleyememek bağımlılığın erken ölüm ile sonuçlandığını belirtmekte ve BAĞIMLI OLMAK ENGELE TAKILMAKTIR (MEZARA GİRMEKTİR) metaforunu belirtmektedir. Diğer taraftan bağımlılık kavramına ilişkin olumsuz içerik bağımlı kişinin aşağı bakması, omuzlarının düşük olması ve mezarın yerde bulunması gibi aşağı bir yönelim içeren görsel unsurlar üzerinden aktarılmaktadır. Bu yönelim BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan bağımlı olmayan kişi dik bir şekilde yürümektedir ve bağımlı kişinin ilerisinde yer almaktadır. Yolculukta ilerlemek hayatta uzun yaşamak ile ilişkilendirilmekte ve BAĞIMLI OLMAMAK İLERLEMEKTİR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Bağımlı olmamak kavramına ilişkin olumlu içerik ise bu kişinin dik duruşu ile belirtilmekte ve BAĞIMLI OLMAMAK YUKARIDIR yönelim metaforu üzerinden anlaşılmaktadır.

Tablo 48: Karikatür 24’te yer alan kavramlaştırmalar

Metafor	YAŞAM YOLCULUKTUR BAĞIMLILIK ENGELDİR (MEZARDIR) BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR BAĞIMLI OLMAK ENGELE TAKILMAKTIR (MEZARA GİRMEKTİR)
---------	---

	BAĞIMLI OLMAMAK İLERLEMektİR BAĞIMLI OLMAMAK YUKARIDIR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE ÖLÜM İÇİN MEZAR

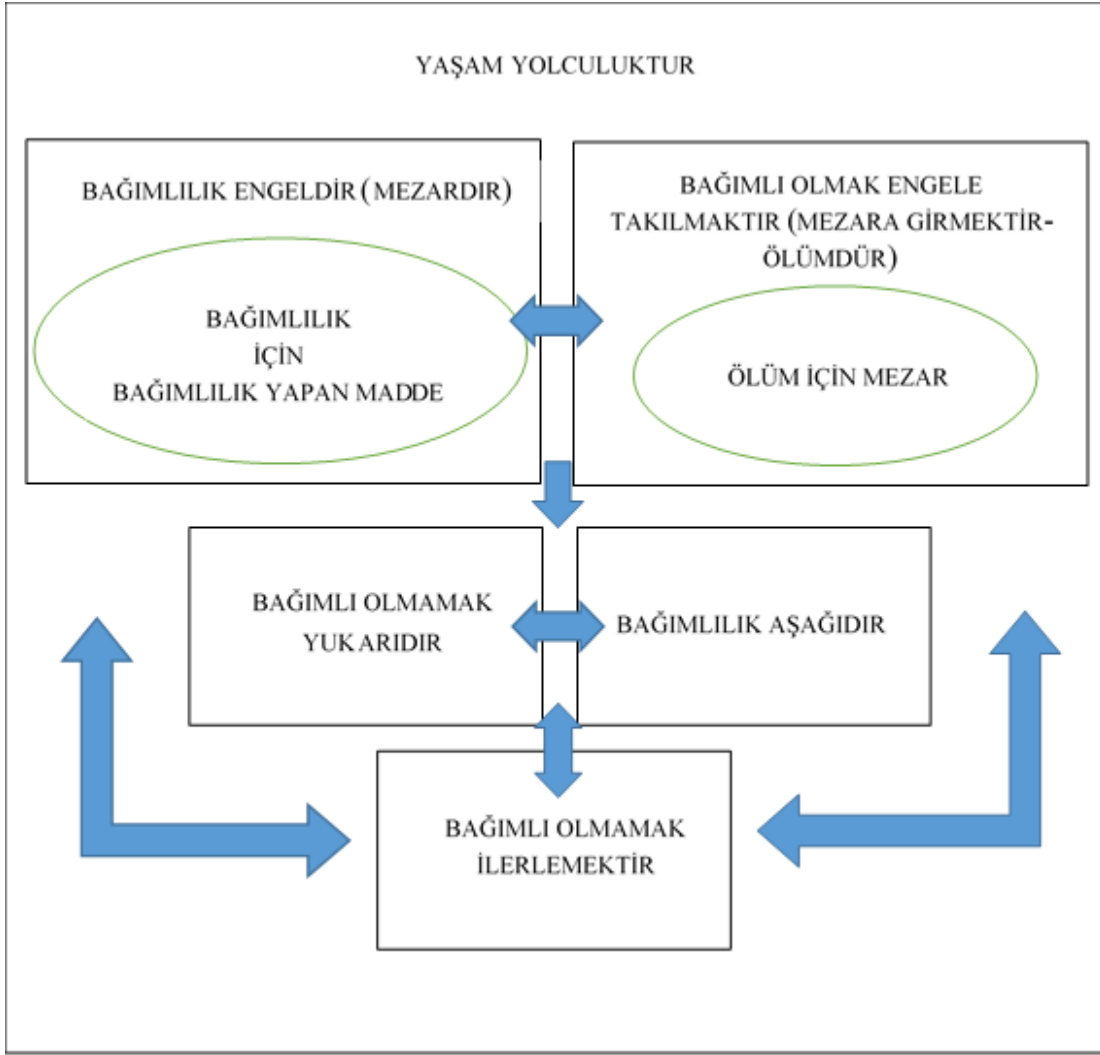
Karikatür 24’te ait metafor ve metonimiler Tablo 48’de gösterilmektedir. Tabloda yer alan BAĞIMLILIK ENGELDİR (MEZARDIR), BAĞIMLI OLMAK ENGELE TAKILMAKTIR (MEZARA GİRMEKTİR) ve BAĞIMLI OLMAMAK İLERLEMektİR metaforlarının YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunun eşlemeleri olarak ortaya çıkmaktadır. YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 49: YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: YOLCULUK	Hedef Alan: YAŞAM
yolcular	insanlar
yolda ilerlemek	yaşamak
yoldakatedilen mesafe	hayatta yaşanan süre
yoldaki engel	bağımlılık
yolda engele takılmak	ölmek

Karikatürde yer alan metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal ilişki Şekil 25’te gösterilmektedir.

Şekil 25: Karikatür 24'e ait kavramsal ilişki

Şekil 25'te Karikatür 24'e ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde YAŞAM YOLCULUKTUR, BAĞIMLILIK ENGELDİR (MEZARDIR), BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR, BAĞIMLI OLMAK ENGELE TAKILMAKTIR (MEZARA GİRMEKTİR), BAĞIMLI OLMAMAK İLERLEMektİR, BAĞIMLI OLMAMAK YUKARIDIR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE, ÖLÜM İÇİN MEZAR metonimileri yer almaktadır. Karikatür 24'te anlam YAŞAM YOLCULUKTUR metaforu ile oluşmakta ve diğer metaforlar yolculuk deneyiminin eşlemeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Bağımlı olmak ve bağımlı olmamak üzerinden işlenen bu karikatürde metaforik ilişkiler karşıtlık üzerinden kurulmaktadır. BAĞIMLILIK ENGELDİR (MEZARDIR) ve BAĞIMLI OLMAK ENGELE

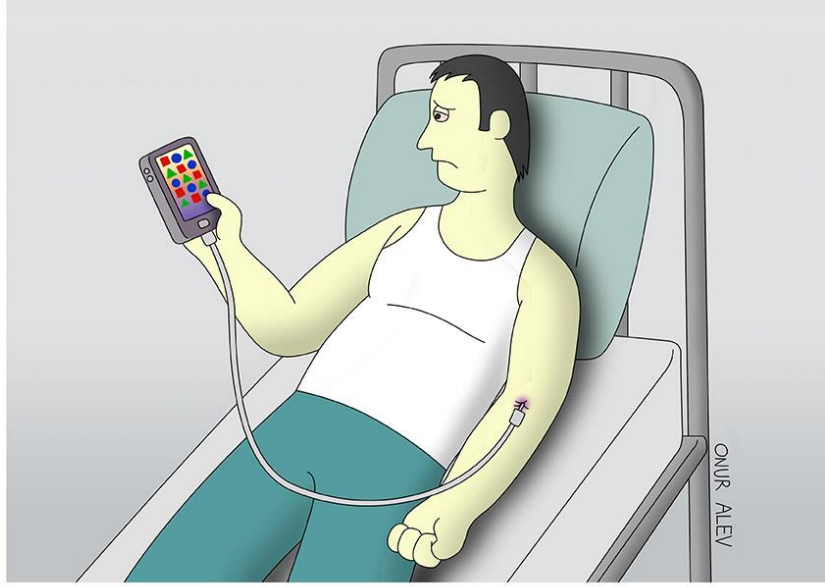
TAKILMAKTIR (MEZARA GİRMEKTİR), metaforları birbirini güdülerken aralarındaki ilişki BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR yönelim metaforunu ortaya çıkarmaktadır. BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR ve BAĞIMLI OLMAMAK YUKARIDIR metaforları ise birbiri ile karşıtlık ilişkisi kurmakta ve karşıtlığı yönelim yolu ile ortaya koymaktadır. Diğer taraftan BAĞIMLI OLMAMAK İLERLEMEKTİR metaforu yine yolculuk kavramsal alanı içerisinde diğer metaforlar ile ilişki kurmakta ve BAĞIMLI OLMAK ENGELE TAKILMAKTIR (MEZARA GİRMEKTİR) metaforunun karşıt durumu olarak ortaya çıkmaktadır. Karikatürde engele takılmak ve mezara girmek kavramları ölüm kavramı ile ilişkilendirilmekte ve yolculukta ilerleyememek olarak görülmektedir. Ölüm kavramı ile kurulan ilişkiye ise ÖLÜM İÇİN MEZAR metonimisi üzerinden ulaşılmaktadır.

Karikatür 24'ün kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde KAYNAK-YOL-HEDEF imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandığı gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise ERİŞİM_OLANAĞININ_DEĞİŞİMİ ve NEDEN_HAREKET çerçevelerinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.1.25. Karikatür 25

Karikatür 25'te bağımlılık kavramı elektronik alet bağımlılığı üzerinden işlenmektedir. Karikatürde hastanede olduğu anlaşılan bir erkek figürü elinde telefon ile yer almaktadır. Telefonun şarj kablosunun bu kişiye bağlı olduğu ve elini sıkması dolayısıyla bu kişinin kan verdiği düşünülmektedir.

Karikatür 25: Onur Alev Karikatürü

Karikatür 25'te mimiklerinden yorgun olduğu anlaşılan bir insan yer almakta ve yatakta yatmaktadır. Karikatürde kan veren bu kişinin bağlı olduğu hortum telefona bağlıdır ve telefonun kan aldığı bu yolla kendi şarjını doldururken bu kişiyi yorgun düşürdüğü görülmektedir. İnsan bedeni makine ile ilişkilendirilmekte ve insanın verdiği kan telefonun şarj edilmesi deneyimi üzerinden anlamlandırılmaktadır. İNSAN MAKİNESİ (ŞARJ CİHAZIDIR-POWERBANK) gömülü metaforunun yer aldığı bu karikatürde telefon metonimik olarak bağımlılık kavramı için kullanılmakta ve telefonu şarj ile doldurma deneyimi kan vermek ile ilişkilendirilmektedir. İnsan bedeni için kanın önemi ve insanı hayatta tutan şeyin kan olması ile telefon için şarjın önemi arasında bir ilişki kurulmaktadır. Telefona bağımlı olmak insanı hayatta tutan şeyi (kanı) yok etmekte ve onu yorgun düşürmektedir. Bu ilişkilendirme BAĞIMLILIK İNSAN KANI İLE TELEFONU ŞARJ ETMEKTİR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Bu metafor çerçevesinde bağımlı bir insanın elektronik aletin şarjını doldurup bu aleti kullanırken kendi enerjisini tüketip yorgun düştüğü anlamı açığa çıkmaktadır. Telefonu insan kanı ile şarj etmesi KAN ŞARJDIR metaforunu ortaya çıkarırken telefonu şarj etmek için kullanılan kablo ile kan verme

hortumu arasında kurulan ilişkilendirme KAN ALMA HORTUMU ŞARJ KABLOSUDUR metaforunu açığa çıkarmaktadır.

Tablo 50: Karikatür 25’te yer alan kavramlaştırmalar

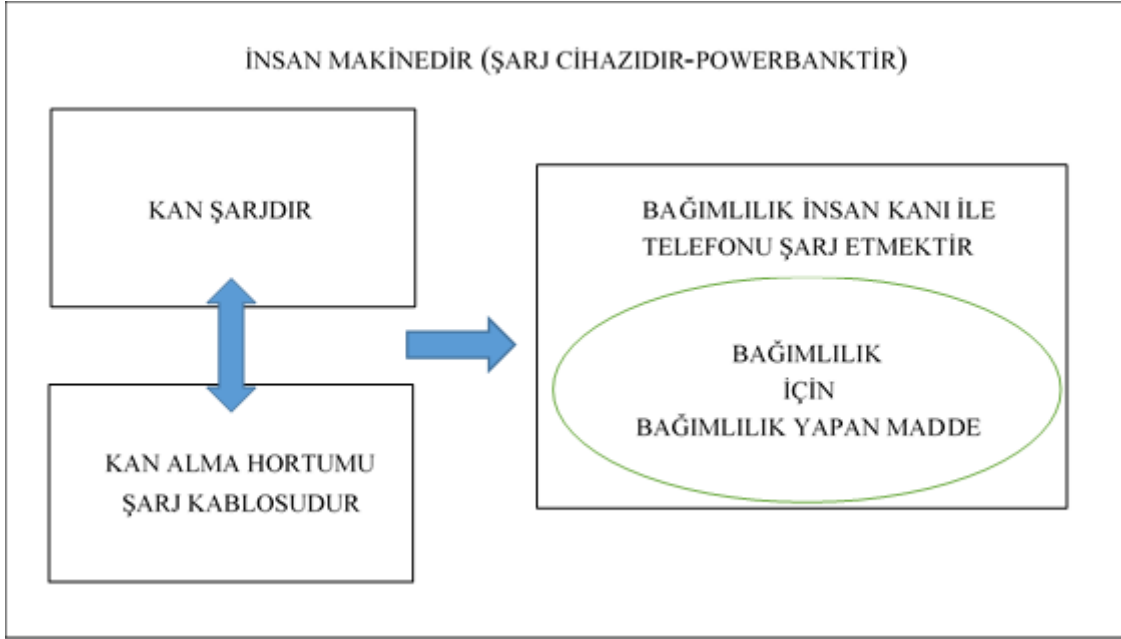
Metafor	İNSAN MAKİNE DİR (ŞARJ CİHAZIDIR-POWERBANK) BAĞIMLILIK İNSAN KANI İLE TELEFONU ŞARJ ETMEKTİR KAN ŞARJDIR KAN ALMA HORTUMU ŞARJ KABLOSUDUR
Metonimi	BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE

Tablo 50’de Karikatür 25’te bulunan metaforlar ve metonimi yer almaktadır. Tabloda yer alan İNSAN MAKİNE DİR (ŞARJ CİHAZIDIR-POWERBANKTİR) metaforuna ait eşlemeler aşağıda incelenmektedir. Tablo 26’da bulunan BAĞIMLILIK İNSAN KANI İLE TELEFONU ŞARJ ETMEKTİR, KAN ŞARJDIR ve KAN ALMA HORTUMU ŞARJ KABLOSUDUR metaforlarının İNSAN MAKİNE DİR (ŞARJ CİHAZIDIR-POWERBANKTİR) metaforuna ait eşlemeler yolu ile ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo 51: İNSAN MAKİNE DİR (ŞARJ CİHAZIDIR-POWERBANKTİR) metaforuna ait eşlemeler

Kaynak Alan: MAKİNE (ŞARJ CİHAZIDIR-POWERBANKTİR)	Hedef Alan:İNSAN
şarj cihazı	bağımlı olan insan
verilen şarj	verilen kan
şarj kablosu	kan verme hortumu
şarj cihazının şarjının azalması	kan veren insanın yorgun düşmesi

Şekil 26: Karikatür 25'e ait kavramsal ilişki

Şekil 26'da Karikatür 25'te bulunan karikatüre ait metafor ve metonimilerin oluşturduğu kavramsal zincir yer almaktadır. Karikatürde İNSAN MAKİNESİDİR (ŞARJ CİHAZIDIR-POWERBANKTİR), BAĞIMLILIK İNSAN KANI İLE TELEFONU ŞARJ ETMEKTİR, KAN ŞARJDIR, KAN ALMA HORTUMU ŞARJ KABLOSUDUR metaforları ve BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi yer almaktadır. Karikatür 25'te anlam İNSAN MAKİNESİDİR (ŞARJ CİHAZIDIR-POWERBANKTİR) metaforu üzerinden oluşmakta ve diğer metaforlara İNSAN MAKİNESİDİR (ŞARJ CİHAZIDIR-POWERBANK) metaforunun eşlemeleri üzerinden ulaşılmaktadır. Karikatürde KAN ŞARJDIR, KAN ALMA HORTUMU ŞARJ KABLOSUDUR metaforları birbiri ile ilişki kurmakta ve birbirini güdülemektedir. Bu iki metafor arasındaki ilişki BAĞIMLILIK İNSAN KANI İLE TELEFONU ŞARJ ETMEKTİR metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Hedef alan olan bağımlılık kavramına ise BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi üzerinden ulaşılmaktadır.,

Karikatür 25'in kavramsal çatısının kurulmasında üst düzeyde NESNE imge şemasının belirleyici olduğu, bu kavramlaştırmayı UZAM ve NESNE alanlarının ayrıntılandırıldığını gözlenmektedir. Yaratıcı kavramlaştırmaların ise ERİŞİM_OLANAĞININ_DEĞİŞİMİ çerçevesinde yer alan varlıklar ve olaylarla ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

4.2 DEĞERLENDİRME

Tezin bu bölümünde çözümlenen karikatürlerde yer alan metaforik ifadeler ve metonimilere ait ortak alanlar belirlenmiş ve dağılımları saptanmıştır. Karikatürlerin 11 tanesinde sigara, 7 tanesinde bağımlılık yapan birçok maddenin (sigara, alkol, kumar, hap, uyuşturucu(şırınga)) bir arada bulunması, 3 tanesinde alkol, 2 tanesinde elektronik cihaz-sosyal medya platformu, 1 tanesinde uyuşturucu bağımlılığının işlendiği belirlenmiştir. Karikatürlerden 1 tanesinde ise bağımlılık kavramına ilişkin görsel unsur sunulmamakta bu kavram karşıtı olarak anlamlandırılan sağlık kavramı ile işlenmiştir.

Çözümlenen karikatürlerde 64 tane gömülü metafor, 33 tane bağımlılık kavramının hedef alan olduğu metafor ve 22 tane bağımlılık kavramı ile karşıtlık ilişkisi kuran kavramların hedef alan olduğu metafor saptanmıştır. Görsel veri tabanında 46 tane metonimik ifade belirlenmiştir. Karikatürlerde yer alan metafor ve metonimler, Veri Tabanında Yer Alan Kavramsal Gömülü Metaforlar, Bağımlılık Kavramına İlişkin Hedef Alana Sahip Metaforlar ve Bağımlılık Kavramı ile Karşıtlık İlişkisi Oluşturan Hedef Alana Sahip Metaforlar ve Veri Tabanında Yer Alan Metonimler olmak üzere 4 başlık üzerinden incelenmiştir. Veri Tabanında Yer Alan Kavramsal Gömülü Metaforlar Bölümünde veri tabanında yer alan anlam üretiminde temel rol oynayan kavramsal gömülü metaforlara, bu metaforların sıklıklarına, eşlemelerinin sayısal değerlerine ve küme dağılımlarına yer verilmiştir. Bağımlılık Kavramına İlişkin Hedef Alana Sahip Metaforlar ve Bağımlılık Kavramı ile Karşıtlık İlişkisi Oluşturan Hedef Alana Sahip Metaforlar Bölümlerinde ise bağımlılık kavramı ve bu kavram ile karşıtlık ilişkisi oluşturan kavramların sıklıklarına yer verilmiş ve bu metaforların karikatürlerde oluşturduğu anlam ayrıntılı olarak incelenmiştir. Son olarak Veri Tabanında Yer Alan Metonimler Bölümünde karikatürlerde yer alan metonimik ifadelerin sıklıkları belirtilmiş ve metonimik ilişkiler ayrıntılı olarak incelenmiştir.

4.2.1 Veri Tabanında Yer Alan Kavramsal Gömülü Metaforlar

Görsel ve çok-düzlemlî metafor çalışmalarında yapısal, ontolojik ve yönelimsel metaforlar gömülü metaforlar (kavramsal metaforlar) olarak tanımlanmaktadır (Forceville,2008). Tablo 52’de bağımlılık temalı karikatürlerde yer alan ve bağımlılık kavramına ilişkin metaforları güdüleyen gömülü kavramsal metaforlar yer almaktadır. Bu metaforlar karikatürlerde anlam oluşumunda temel rol oynamakta ve karikatürlerdeki anlam bu metaforların eşlemeleri yolu ile belirlenmektedir. Karikatürlerde yer alan kavramsal gömülü metaforların eşlemeleri olarak ortaya çıkan metaforlar tablonun dışında tutulmuş ancak bu metaforlara tablonun “eşlemeler” sütununda sayısal olarak yer verilmiştir. Tabloda, veri tabanında yer alan karikatürlerde bulunan metaforların temsil gücünün ve belirginliğinin ortaya konması için metaforların sayılarının sıklıkları, eşlemeleri ve küme dağılımları hesaplanmıştır (Kövecses ve diğerleri, 2015).

Tablo 52: Veri Tabanında Yer Alan Kavramsal Gömülü Metaforların Dağılımları

METAFOR	SAYI	SAYI %	EŞLEME	EŞLEME %	KÜME DAĞILIMI
YAŞAM YOLCULUKTUR	10	15,62	15	14,56	30,18
BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR	7	10,93	1	0,97	11,9
SAĞLIK YUKARIDIR	6	9,37	1	0,97	10,34
BAĞIMLILIK FELAKETTİR	5	7,81	7	6,79	14,6
SİYAH KÖTÜDÜR	5	7,81	1	0,97	8,78
YAŞAM OYUNDUR	4	6,25	13	12,62	18,87
AİLE BAĞDIR	2	3,12	3	2,91	6,03
İNSAN MAKİNE DİR	2	3,12	8	7,76	10,88
BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR	2	3,12	2	1,94	5,06
YEŞİL İYİDİR	2	3,12	1	0,97	4,09
YAŞAM İP ÜZERİNDE AKROBASİDİR	1	1,56	6	5,82	7,38
YOL KAĞITTIR	1	1,56	5	4,85	
İNSAN BEDENİ KAPTIR	1	1,56	5	4,85	6,41
BAĞIMLILIK KAPTIR	1	1,56	5	4,85	6,41
BAĞIMLILIK ÖLÜMDÜR	1	1,56	5	4,85	6,41
İNSAN BOMBADIR	1	1,56	4	3,88	5,44
BAĞIMLILIK ÇÖPTÜR	1	1,56	4	3,88	5,44
BAĞIMLILIK TESLİM OLMAKTIR	1	1,56	4	3,88	5,44
BAĞIMLILIK YIKICI/DAĞITICI GÜÇTÜR	1	1,56	3	2,91	4,47
İNSAN TÛTÜNDÜR	1	1,56	1	0,97	2,53
GÜÇ BÜYÜKTÜR	1	1,56	1	0,97	2,53
GÜCSÜZ KÜÇÜKTÜR	1	1,56	1	0,97	2,53
SAĞLIK GÜÇTÜR	1	1,56	1	0,97	2,53
SAĞLIK MERKEZDİR	1	1,56	1	0,97	2,53
KORKULUK İNSANLARI KORUYAN İNSANDIR	1	1,56	1	0,97	2,53
CANLI RENKLER İYİDİR	1	1,56	1	0,97	2,53
SİGARA SİLAHTIR	1	1,56	1	0,97	2,53
BAĞIMLILIKTAN KURTARILMAK YUKARIDIR	1	1,56	1	0,97	2,53
BAĞIMLI OLMAMAK YUKARIDIR	1	1,56	1	0,97	2,53
TOPLAM	64	100	103	100	200

Veri tabanında yer alan karikatürler incelendiğinde karikatürlerdeki anlamın oluşmasında etkin rol oynayan ve diğer metaforların belirlenmesini sağlayan 29 farklı gömülü metafora rastlanmıştır. Bu metaforların eşlemeleri karikatürlerde yer alan diğer metaforları ortaya çıkarmakta ve metaforlara ilişkin ortaya çıkan kavramsal ilişkide temel rol oynamaktadır. Tablo 52 göz önünde bulundurulduğunda YAŞAM YOLCULUKTUR (10, %15,62) metaforu en sık rastlanan kavramsal metafor olarak ortaya çıkmaktadır. Karikatürler incelendiğinde YAŞAM YOLCULUKTUR metaforuna ait 13 farklı eşlemenin

çok-düzlemlili olarak yer aldığı saptanmıştır. Karikatürlerde bu eşlemelerin, yolculuğu yapan kişi, yolculukta katedilen mesafe, katedilen mesafenin uzun ve kısa olmasının etkisi, yolculukta seçilen araç ve bu aracın zarar görmesi, yolculukta takip edilen yol, yolculukta yanlış yolda ilerleme, yolculukta dış uyaranlara kapalı olma, yolculukta bir engel ile karşılaşma, yolculukta engele takılma/düşme, engele takılan kişilerin ve engeli aşan kişilerin durumu, yolculuğun hedefe ulaşmadan son bulması gibi bilgileri görsel olarak içerdiği saptanmıştır.

Tablo 52’de ikinci ve üçüncü sırada yer alan BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR (7, %10,93) ve SAĞLIK YUKARIDIR (6, %9,37) metaforları ise bağımlılık kavramına ve bağımlılık kavramı ile karşıtlık ilişkisi oluşturan sağlık kavramına ilişkin yönelim metaforları olarak ortaya çıkmakta ve bu kavramlara ilişkin olumsuz ve olumlu kavramlaştırmayı aşağı, yukarı yönleri üzerinden belirtmektedir. Veri tabanında yer alan karikatürlerde olumsuz içeriğe sahip bağımlılık kavramının aşağı bir yönelim gösterdiği ve olumlu içeriğe sahip sağlık kavramının ise yukarı doğru bir yönelim sergilediği görülmektedir.

Tabloda dördüncü sırada ise BAĞIMLILIK FELAKETTİR (5,%7,81) metaforu yer almaktadır. Bir felaket senaryosunun görselleştirilmesi ve bağımlılık yapan kavramların bu senaryo içine yerleştirilmesi ile ortaya çıkan BAĞIMLILIK FELAKETTİR kavramsal metaforunda bağımlılık kavramı felaket kavramı ile kurduğu ilişki üzerinden anlamlandırılmaktadır. Boğulmak, Titanik Faciası, Nuh Tufanı, girdap, bomba fitilinin ateşlenmesi gibi durumlar ve olaylar bir felaket olarak kavramlaştırıldığı ve bağımlılık kavramının etkisinin bu olayların ve durumların etkileri ile ilişkilendirildiği saptanmıştır. Karikatürler incelendiğinde BAĞIMLILIK FELAKETTİR metaforuna ait 7 farklı eşlemenin olduğu belirlenmiştir. Bu eşlemeler; felaketin etkisi, felaketi yaşayanlar, felaketten olumsuz etkilenenler, felaketten kurtulanlar, felaketten kurtaran araç, felaketten kurtaran kişi ve felaketin sonucu metaforik ilişkilendirmeleri içermektedir. Tablo 52’de beşinci sırada ise

SİYAH KÖTÜDÜR metaforu yer almaktadır. Bu metaforun bir renk ile olumsuz bir kavram içeriğini ilişkilendirdiği belirlenmiştir. Siyah rengi bağımlılık kavramına ilişkin olumsuz anlamı ortaya koymaktadır. Bir diğer sık rastlanan kavramsal metafor ise HAYAT OYUNDUR (4,%6,25) metaforudur. Bu metafor tabloda altıncı sırada yer almasına karşın eşlemelerinin sayısal değeri (13,%12,62) metaforun belirginliğini ve gücünü artırmaktadır. hayat oyundur metaforunda hayat ve oyun kavramları arasında ilişki kurulmakta ve hayat farklı oyun dalları ile ilişkilendirilmektedir. HAYAT OYUNDUR metaforuna ait eşlemeler; oyunu oynayan kişi, oyunun amacı, oyundaki önem, oyundaki rakip, rakibin oyundaki taşları, oyundaki taşın önemi, oyunda kullanılan araç, oyunu kazanmak için sarf edilen güç, oyunu kazanmak için yapılması gerekenler, oyunda yer alan engeller, engelleri kaldırmak, oyunu kazanmak ve kaybetmek olarak saptanmıştır. Tabloda sekizinci sırada yer alan ve küme dağılımı yüksek olan bir diğer metafor ise İNSAN MAKİNE DİR metaforudur. Bu metafor veri tabanında yer alan 2 karikatürde belirlenmiştir ve 8 farklı eşlemeye sahiptir. Bu metafora ait eşlemeler, makinenin şarj cihazı, cihazın kablosu, şarjın azalması, şarj doldurmak, makinenin bataryası, bataryanın dolu ve boş olması olarak saptanmıştır.

4.2.2 Bağımlılık Kavramına İlişkin Hedef Alana Sahip Metaforlar

Bağımlılık temalı karikatürlerin incelendiği bu çalışmada karikatürler, bu temaya ilişkin kavramlaştırmaları ortaya koymaktadır. Bu noktada karikatürlerde bağımlılık kavramının hedef alan olarak görüldüğü metaforlar yer almaktadır.

Tablo 53'te bağımlılık kavramına ilişkin metaforlar ve bu metaforların sıklıkları yer almaktadır. Tabloda yer alan metaforlarda bağımlılık kavramı hedef alan olarak ortaya

çıkarmakta ve karikatürlerde bağımlılık kavramına ilişkin kavramlaştırmaları belirtmektedir.

Tablo 53: Bağımlılık Kavramına İlişkin Hedef Alana Sahip Metaforların Dağılımları

METAFOR	SAYI	SAYI %
BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR	7	21,21
BAĞIMLILIK ENGELDİR	5	15,15
BAĞIMLILIK FELAKETTİR	5	15,15
BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR	2	6,06
BAĞIMLILIK DIŞ UYARANLARA KAPALI OLARAK YANLIŞ YOLDA İLERLEMEDİR	1	3,03
BAĞIMLILIK DENGEYİ BOZAN UNSURDUR	1	3,03
BAĞIMLILIK BATARYANIN TÜKENMESİDİR	1	3,03
BAĞIMLILIK ÇÖPTÜR	1	3,03
BAĞIMLILIK İNSAN KANI İLE TELEFONU ŞARJ ETMEKTEDİR	1	3,03
BAĞIMLILIK KAPTIR	1	3,03
BAĞIMLILIK KOŞU BANDI PALETİDİR	1	3,03
BAĞIMLILIK OYUNDAKİ RAKİPTİR	1	3,03
BAĞIMLILIK ÖLÜMDÜR	1	3,03
BAĞIMLILIK TESLİM OLMAKTIR	1	3,03
BAĞIMLILIK YIKICI/DAĞITICI GÜÇTÜR	1	3,03
BAĞIMLI OLMAK ENGELE TAKILMAKTIR	1	3,03
BAĞIMLI İNSAN (BEYİN) ÇÖPLÜKTÜR	1	3,03
BAĞIMLILIK SIKIŞTIRILMIŞ BİR KAPTAKİ MADDEDİR (PATLAYICI MADDEDİR)	1	3,03
TOPLAM	33	100

Tablo 53'te bağımlılık kavramına ilişkin metaforlar yer almaktadır. Tablo göz önünde bulundurulduğunda hedef alanı bağımlılık olan BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR (7,%21,21) BAĞIMLILIK ENGELDİR (5,%15,15) ve BAĞIMLILIK FELAKETTİR (5,%15,15) metaforlarının veri tabanında en sık karşılaşılan metaforlar olduğu görülmektedir. Bu metaforlar ve metaforlar üzerinden bağımlılık kavramı aşağıda ayrıntılı olarak incelenmektedir.

4.2.2.1 “Aşağı” Yönelim Olarak Bağımlılık Kavramı

Çok-düzlemli karikatür çözümlemesi sonucunda bağımlılık kavramına ilişkin metaforlar göz önünde bulundurulduğunda bu kavramın aşağı bir yönelim sergilediği ve BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR yönelim metaforunu ortaya çıkardığı görülmektedir (Karikatür 8, Karikatür 9, Karikatür 16, Karikatür 17, Karikatür 19, Karikatür 21, Karikatür 24).

Yönelim metaforları bir kavramı diğer kavram ile ilişkilendirmek yerine, birbirine göre bütün bir kavramsal sistemi düzenleyen metaforik yapılanmadır. Bu metaforların uzamsal yönelim ile ilişkisi bulunmakta ve bu yapılanma insanların sahip oldukları beden ve bu bedenlerin fiziksel çevrede gördükleri işlevden kaynaklanmaktadır. Yönelim metaforları nedensiz görülmemekte ve fiziksel kültürel deneyim ile ilişkilendirilmektedir. Aşağı- yukarı şeması da böyle bir yapılanma oluşturmaktadır. Yönelim metaforları kültürden kültüre farklılık gösterse de İYİ YUKARIDIR/KÖTÜ AŞAĞIDIR yönelim metaforu evrensel görülmektedir. Olumlu kavramların yukarı bir yönelim olumsuz kavramların ise aşağı bir yönelim sergilediği düşünülmektedir (Lakoff ve Johnson, 1980, 1999 ; Kövecses, 2003, 2010; Godfrey, 2011).

Karikatürler göz önünde bulundurulduğunda Karikatür 8 ve Karikatür 16’da bağımlılık kavramı sigara bağımlılığı üzerinden işlenmekte ve sigaranın diğer görsel unsurlara göre aşağıda çizilerek ayaklar altında kaldığı dikkat çekmektedir. Karikatür 21’de bağımlılık kavramı bağımlılığa neden olacak bir çok kavram üzerinden işlenmekte ve bağımlılık girdap ile ilişkilendirilmektedir. Bu noktada bağımlılığa neden olan maddelerin aşağıda yer aldığı görülmektedir. Karikatür 17’de sigara üzerinden işlenen bağımlılık konusu aşağı yönelimi bağımlı insanların engele takılarak yere düşmesi üzerinden işlemektedir. Karikatür 19’da alkol bağımlılığı üzerinden işlenen bağımlılık konusu ip üzerinde akrobasi yapan bir insan figürü ile aktarılmakta ve alkol şişesi ipten aşağıda konumlandırılmaktadır. Karikatür 21’de ise yine alkol bağımlılığı üzerinden

işlenen bağımlılık kavramı alkol şişesi ile resimleştirilmekte ve diğer unsurlara göre aşağıda konumlandırılmaktadır. Bir diğer örnek ise Karikatür 24'te yer alan BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR metaforudur. Bu örnekte aşağı yönelim bedensel olarak resmedilmekte, bağımlı olan kişinin aşağı doğru bir yönelim (eğiklik) ile görselleştirildiği dikkat çekmektedir. Bu kavramlaştırmalar KÖTÜ AŞAĞIDIR yönelim metaforu ile anlamlandırılmakta ve bağımlılık kavramı kötü, olumsuz bir kavramlaştırma sergilemektedir.

4.2.2.2 Bir “Engel” Olarak Bağımlılık Kavramı

Çok-düzlemlili karikatür çözümlemesi sonucunda bağımlılık kavramına ilişkin metaforlar göz önünde bulundurulduğunda bu kavramın en sık ENGEL kavramı ile ilişkilendirildiği saptanmıştır (Karikatür 17, Karikatür 20, Karikatür 22, Karikatür 23, Karikatür 24). BAĞIMLILIK ENGELDİR metaforunun HAYAT YOLCULUKTUR (MARATONDUR, KAYAK YAPMAKTIR), HAYAT OYUNDUR(KÖRLİNG OYUNUDUR) kavramsal metaforlarının eşlemeleri olarak ortaya çıktığı görülmüştür. Bu kavramsal metaforlar göz önünde bulundurulduğunda her bir karikatür için Kaynak-Yol-Hedef Şemasının bulunduğunu söylemek mümkündür. İmge şemaları bedensel hareketler ve algısal etkileşimler yoluyla ortaya çıkan anlamlı yapılar olarak görülmekte ve uzamsal yapı ile kavramsal yapı arasında eşlemeler yaparak algısal deneyimin yeniden tanımlanması olarak görülmektedir (Johnson, 1987). Yol şeması, insan düşüncesindeki en önemli yapılardan biridir (Johnson 1987, Lakoff 1993). Yol şeması bir süreci belirtmektedir ve bir başlangıç noktası (KAYNAK) bir de bitiş noktası (HEDEF) içermektedir. Bu şema kendini hareket ile göstermektedir. Bir insan, C yörüngesi (YOL) aracılığıyla, A noktasından (KAYNAK) başka bir B noktasına (HEDEF) koşar, sürünür, zıplar, uçar, yelken açar vb. (Forceville ve Jeulink, 2011). Karikatürler göz önünde bulundurulduğunda Karikatür 17, Karikatür 20 ve Karikatür 23'te HAYAT YOLCULUKTUR metaforu yer almakta ve yol şeması; kayak yapmak, maratonda koşmak ve koşu yolunda ilerlemek görsel unsurları üzerinden ortaya

çıkılmaktadır. Bu karikatürlerde bağımlılık kavramı yola yerleştirilen bir ENGEL olarak görülmekte ve bağımlı olduğunda (engele takıldığında) hedefe ulaşmayı, ilerlemeyi mümkün kılmamaktadır. Karikatür 22’de ise hayat kavramı oyun kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Oyun bir hedef içermekte ve bu hedef oyunu kazanmak olarak görülmektedir. Karikatürde oyunun kazanılması için bağımlılık yapacak maddelerden uzak durulması gerekmektedir. Karikatürde HAYAT OYUNDUR metaforu bulunmakta ancak oyunun (körling oyunu) içsel özellikleri yol şemasını içermektedir. Düz bir zemin üzerinde taşların ilerlemesi ve hedefe ulaşması gerekmektedir ancak bağımlılık bu zemin üzerindeki ENGEL olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bağımlılık kavramı hem oyunun kazanılması hem de yolda ilerlemek için bir ENGEL olarak görülmektedir. Karikatür 24’te HAYAT YOLCULUKTUR metaforu yer almakta ve bağımlılık kavramının yolda bulunan bir mezar olduğu ve engeli bir çukur olarak oluşturduğu bu nedenle hedefe ulaşmayı mümkün kılmadığı görülmektedir.

4.2.2.3 Bir “Felaket” Olarak Bağımlılık Kavramı

Çok-düzlemlili karikatür çözümlemesi sonucunda “bağımlılık” kavramına ilişkin metaforlar göz önünde bulundurulduğunda bu kavramın kimi örneklerde felaket olarak kavramlaştırıldığı görülmektedir (Karikatür 1, Karikatür 3, Karikatür 4, Karikatür 9, Karikatür 12). Felaket sözcüğü Türk Dil Kurumu Sözlüğünde; “Büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum, yıkım, bela” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım göz önünde bulundurularak, felaket kavramı ile ilişkili metaforlar bu başlık altında toplanmaktadır. Karikatür 1’de BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOĞULMAKTIR) metaforu görülmektedir. Bağımlılık boğulmak ile ilişkilendirilmekte ve bir felaket olarak kavramlaştırılmaktadır. Karikatür 3’te bağımlılık kavramı Nuh Tufanı ile ilişkilendirilmekte ve BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TUFANDIR) metaforu bulunmaktadır. Bu

metafora göre; bağımlılık kaçılması kurtulunması gereken bir felaket olarak görülmektedir. Karikatür 4'te bağımlılık kavramı Titanik Faciası üzerinden işlenmiş ve Titanik Faciası ile ilişkilendirilmiştir. BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TİTANİK FACİASIDIR) metaforunun yer aldığı Karikatür 4'te bağımlılık kavramının ölüme yol açabilecek bir kavram olarak görüldüğü dikkat çekmektedir. Karikatür 9'da bağımlılık kavramı bir girdap ile ilişkilendirilmekte ve BAĞIMLILIK FELAKETTİR (GİRDAPTIR) metaforu yer almaktadır. Bu karikatüre göre bağımlı olan kişiler büyük zarar görmekte ve girdap içinde yok olmaktadır. Karikatür 12'de ise İNSAN BOMBADIR, SİGARA BOMBA FİTİLİDİR ve BAĞIMLILIK FELAKETTİR (BOMBANIN FİTİLİNİ ATEŞLEMektir) metaforları yer almaktadır. Yaratıcı bir metafor olarak ortaya çıkan bu metaforda bağımlılık kavramı bombanın patlaması ile ilişkilendirilmekte ve bir felaket olarak görülmektedir. Her ne kadar farklı senaryolar üzerinden görselleştirilmiş olsa da metaforlar göz önünde bulundurulduğunda bağımlılık kavramının büyük kayıplara ve yıkıma yol açan bir durum ya da olay olarak kavramlaştırıldığını söylemek mümkündür.

4.2.3 Bağımlılık Kavramı ile Karşıtlık İlişkisi Oluşturan Metaforlar

Veri tabanında yer alan karikatürler bağımlılık temasını işlemektedir ancak karikatürlerde bu kavram ile karşıtlık ilişkisi kuran kavramlar üzerinden anlam üretimleri de gerçekleştirilmiştir. Bu noktada veri tabanında yer alan karikatürlerde bağımlılık kavramı ile karşıt anlama sahip olan kavramların da hedef alan olarak ortaya çıktığı metaforlar saptanmıştır.

Tablo 54'te bağımlılık kavramı ile karşıtlık ilişkisi kuran kavramlara ilişkin metaforlar yer almaktadır. Bu metaforlar bağımlılık durumunun olmadığı ya da insanların bağımlılıktan kurtulduğu durumların nasıl kavramlaştırıldığını ortaya koymaktadır.

Tabloda bağımlılık kavramı ile karşıtlık ilişkisioluşturan metaforlar ve bu metaforların sıklıkları yer almaktadır.

Tablo 54: Bağımlılık Kavramı ile Karşıtlık İlişkisi Oluşturan Metaforların Dağılımları

METAFOR	SAYI	SAYI %
SAĞLIK YUKARIDIR	6	27,27
SAĞLIK ENGELİ AŞMAKTIR	2	9,09
YEŞİLAY KURTARICIDIR	2	9,09
BAĞIMLILIKTAN KURTARILMAK YUKARIDIR	1	4,54
BAĞIMLI OLMAMAK YUKARIDIR	1	4,54
SAĞLIK MERKEZDİR	1	4,54
SAĞLIK OYUNU KAZANMAKTIR	1	4,54
SAĞLIK TEHLİKEDEDEN KURTULMAKTIR	1	4,54
SAĞLIK Dengeyi Sağlayan Unsurdur	1	4,54
SAĞLIK BATARYANIN DOLU OLMASIDIR	1	4,54
SAĞLIK GÜÇTÜR	1	4,54
BAĞIMLILIĞI AŞMAK OYUNU KAZANMAKTIR	1	4,54
BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ÇÖPÜ TEMİZLEMektir	1	4,54
BAĞIMLILIKTAN KURTULMAK ENGELİ KALDIRMAKTIR	1	4,54
BAĞIMLI OLMAMAK İLERLEMektir	1	4,54
TOPLAM	22	100

Tablo 54'te bağımlılık kavramının ile karşıtlık ilişkisi oluşturulan metaforlar yer almaktadır.

Tablo incelendiğinde çok-düzlemli karikatür çözümlemesi sonucunda bağımlılık kavramını konu alan karikatürlerin, bu kavramın hedef alan olduğu metaforlar dışında farklı kavramların da hedef alan olarak ortaya çıktığı metaforları içerdiği görülmektedir.

İncelenen karikatürlerde sık rastlanan kavramlardan biri SAĞLIK kavramıdır. Tablo 54'te görüldüğü gibi sağlık kavramına ilişkin en rastlanan metafor SAĞLIK YUKARIDIR (6, %27,27) metaforudur. Bu metafor sağlık kavramına ilişkin olumlu kavramlaştırmayı yönelimsel olarak ortaya koymakta ve BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR metaforu ile karşıtlık oluşturmaktadır. Sağlık kavramı, bağımlılığın olmadığı bir durum için kullanılmakta ve bağımlılığın olumsuzluğuna karşı olumlu bir içerik taşımaktadır (Karikatür 8, Karikatür 9, Karikatür 14, Karikatür 16, Karikatür 17, Karikatür 19). Sık rastlanan bir diğer metafor ise SAĞLIK ENGELİ AŞMAKTIR (2,%9,09) metaforudur. Bağımlılık kavramının bir engel olarak görülmesine karşı sağlık bu engeli aşmak olarak kavramlaştırılmaktadır.

Karikatür 17 ve Karikatür 20’de yer alan bu metafor HAYAT YOLCULUKTUR metaforunun eşlemesi olarak görülmekte ve yolculukta karşılaşılan engeli aşmak ile sağlık arasında ilişkilendirme sağlamaktadır. Tablo 54’te görüldüğü üzere sıklık sıralamasında üçüncü sırada YEŞİLAY KURTARICIDIR metaforu yer almaktadır. İncelenen karikatürler Yeşilay bağımlılık konulu karikatürlerden oluşmakta ve kimi karikatürlerde Yeşilay kavramına da yer verilmektedir (Karikatür 3, Karikatür 4). Yeşilay, “sigara, alkollü içki ve diğer uyuşturucu gibi alışkanlıklar ile mücadele eden ve bütün zararlı alışkanlıklardan halkın ve bilhassa gençlerin korunması için yaptığı çalışmalarla kamuya hizmet veren bu sebeple de “Kamuya Yararlı Cemiyetler” arasında yer alan bir kurumdur” (Wikipedia, 2021). Bu kuruma ilişkin metafor eşlemeleri göz önünde bulundurulduğunda, Karikatür 3’te BAĞIMLILIK FELAKETTİR (TUFANDIR) metaforu üzerinden ulaşıldığı görülmektedir. Tufan insanlara zarar veren ve insanların kaçıp kurtulması gereken bir kavram olarak görülmektedir. Yeşilay ise Nuh’un Gemisi olarak çizilmekte (gemi üzerinde Yeşilay logosu ile) ve insanların felaketten kurtulmasını sağlayan bir araç olarak görülmektedir. Bu noktada YEŞİLAY KURTARICIDIR (NUH’UN GEMİSİDİR) metaforundan söz etmek mümkündür. Diğer taraftan Karikatür 4’te bir deniz yolculuğu senaryosu yer almaktadır. HAYAT YOLCULUKTUR gömülü metaforunun bulunduğu bu karikatürde Yeşilay filika olarak (filika üzerinde Yeşilay logosu ile) resmedilmekte ve YEŞİLAY KURTARICIDIR (FİLİKADIR) metaforunu ortaya çıkarmaktadır. Bu karikatürde de Yeşilay’ın kurtarıcı olarak kavramlaştırıldığı görülmektedir.

4.2.4 Veri Tabanında Yer Alan Metonimiler

Metonimi bir kavramın aynı kavramsal alana sahip bir başka kavram ile anlamlandırıldığı bilişsel bir yapılanmadır. İncelenen karikatürlerde belli bir kavramı belirtmek için kavramsal daralma, neden sonuç ilişkisi ve parça-bütün ilişkisinin yer aldığı metonimler saptanmıştır.

Tablo 55’te veri tabanında yer alan karikatürlerde bulunan metonimler ve bu metonimlerin sıklık değerleri yer almaktadır.

Tablo 55: Veri Tabanında Yer Alan Metonimlerin Dağılımları

METONİMİ	SAYI	SAYI %
BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE	23	50
SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ	7	15,21
SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI YİYECEKLER	2	4,34
SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ/HAYVAN	2	4,34
BAĞ İÇİN TEMAS	2	4,34
ÖLÜM İÇİN MEZAR	2	4,34
KURUM İÇİN LOGO	2	4,34
BAĞIMLILIK İÇİN SOSYAL MEDYA PLATFORMLARI İÇİN LOGO	1	2,17
SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI ORGAN	1	2,17
SAĞLIK İÇİN KALP	1	2,17
İNSAN İÇİN BEYİN	1	2,17
YANLIŞ YOL İÇİN YOL GÖSTERİCİ İÇİN AYAK İZİ	1	2,17
DIŞ UYARANA KAPALILIK İÇİN GÖZÜ/KULAĞI KAPALI OLMAK	1	2,17
TOPLAM	46	100

Tablo 55 göz önünde bulundurulduğunda veri tabanında yer alan toplam 46 metonimi olduğu ve en sık rastlanan metoniminin BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE (23, %50) olduğu görülmektedir (Karikatür 1, Karikatür 2, Karikatür 3, Karikatür 4, Karikatür 5, Karikatür 8, Karikatür 9, Karikatür 10, Karikatür 11, Karikatür 12, Karikatür 13, Karikatür 14, Karikatür 15, Karikatür 16, Karikatür 17, Karikatür 18, Karikatür 19, Karikatür 20, Karikatür 21, Karikatür 22, Karikatür 23, Karikatür 24, Karikatür 25). Metonimler insanların kavramsal sisteminde merkezi bir rol oynayan, aynı kavramsal alan içinde eşlemeler yapan bir yapı olarak görülmektedir. Veri setinde yer alan karikatürler incelendiğinde BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisinde

kavramların neden sonuç ilişkisi üzerinden metonimik bir ilişki kurduğu saptanmıştır. Bağımlılık, belli bir maddenin kullanımı ile ortaya çıkmaktadır, incelenen karikatürlerde ise bu kavram için bağımlılığa neden olan . sigara, alkol, hap, şırınga (uyuşturucu) gibi maddelerin görsel olarak yer aldığı belirlenmiştir. Tablo 30’da ikinci sırada ise SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ (7,%15,21) metonimisi yer almaktadır. Karikatür 8, Karikatür 9, Karikatür 1, Karikatür 14, Karikatür 16, Karikatür 17 ve Karikatür 20’de bulunan SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ metonimik ifadesinde spor malzemeleri spor kavramı için ve spor kavramı ise sağlık kavramı için kullanıldığı saptanmıştır. Bu örneklerde üst kavram için o kavram ile aynı kavramsal alan içinde olan alt bir kavram kullanılmakta ve bu örnekler metonimik alan daraltma sergilemektedir. Tablo 55’te yer alan sıklık değerleri göz önünde bulundurulduğunda SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI YİYECEKLER (2,%4,34), SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ/HAYVAN (2,%4,34), BAĞ İÇİN TEMAS (2,%4,34), ÖLÜM İÇİN MEZAR (2,%4,34), KURUM İÇİN LOGO (2,%4,34) metonimik ifadelerinin aynı sıklık değerine sahip olduğu görülmektedir. SAĞLIK İÇİN SAĞLIKLI YİYECEKLER metonimisi Karikatür 14 ve Karikatür 19’dayer almaktadır. Bu örneklerde yer alan metonimik ifadelerin soyut bir kavram olan sağlık kavramı için sağlıklı olarak bilinen yiyeceklerin görselleştirilmesi yolu ile bu kavramı ifade ettiği belirlenmiştir. Karikatür 8 ve Karikatür 10’da yer alan SAĞLIK İÇİN DOĞA İÇİN BİTKİ/HAYVAN metonimisinde ise hayvan ve bitki kavramlarının doğa için doğanın ise sağlık kavramı için kullanıldığı belirlenmiştir. Metonimik alan daraltmanın görüldüğü bu örneklerde üst kavram için o kavram ile aynı kavramsal alan içinde olan alt kavramların kullanıldığı saptanmıştır.

Karikatür 1 ve Karikatür 13’te yer alan BAĞ İÇİN TEMAS metonimisinde ise aile bireyleri arasındaki ilişki bağının fiziksel temas yolu ile ortaya konduğu saptanmıştır. Karikatür 7 ve Karikatür 24’te ise aynı kavramsal alanda yer alan mezar ve ölüm kavramları arasındaki ilişki ÖLÜM İÇİN MEZAR metonimisini ortaya çıkarmıştır. Bu örneklerde bağımlılık kavramının neden olduğu ölüm, mezar görseli ile ortaya konmuştur. KURUM İÇİN LOGO

metonimisi ise Karikatür 3 ve Karikatür 14’te saptanmıştır. Bu örneklerde Yeşilay Kurumu bu kuruma ait logo kullanımını ile görselleştirilmiştir.

4.3. Metaforun düzeylerine göre bağımlılık teması

Karikatürler çözümlenirken bağımlılık kavramına ilişkin kavramlaştırmalarda ortaklıklar dikkat çekmiştir. Bu nedenle, çok-düzlemli metaforların çözümlenmesinin ardından, karikatürlere metaforun düzeyleri açısından da bakılmıştır (Kövecses, 2017). Bu çerçevede karikatürler metaforların dört düzeyine göre ele alındığında belirli imge şemaları, alanlar ve çerçevelerle kavramlaştırıldığı; farklılıkların zihinsel boşluklar düzeyinde çıktığı gözlemlenmiştir. Öyle ki, karikatürlerdeki yaratıcı boyut da bu aşamada ortaya çıkmaktadır.

Veri tabanında yer alan karikatürlerde birinci düzey olan imge şemalarında en sık sırasıyla güç, kaynak-yol-hedef ve kap ile karşılaşmıştır. İkinci düzeyi ise alanlar oluşturmaktadır ve imge şemaları alanlar ile anlam kazanmaktadır. Bu düzeyde uzam ve nesne alanları her bir karikatürde yer almaktadır. Üçüncü düzeyi çerçeveler oluşturmaktadır. Çerçeveler karikatürde yer alan alan matrislerini ayrıntılandırmaktadır. Bu düzeyde ise sırasıyla en sık NEDEN HAREKET, ERİŞİM OLANAĞININ DEĞİŞİMİ, GÜCÜN DÜZEYİ, AİLE İLİŞKİLERİ, KENDİ KENDİNE HAREKET ETMEK, ÖLÜM, TAKİP EDİLEN YOL, YOLDA İLERLEMEK ve TEHLİKELİ DURUM çerçeveleri ile karşılaşmıştır. Dördüncü düzey ise bireysel düzeydir ve karikatürlerdeki yaratıcı anlamı ortaya koymaktadır. Bu düzeyde çerçevelerde yer alan varlıklar ve olaylar ortaya çıkmaktadır. Bu düzeyde en sık bağımlılık kavramının ENGEL, FELAKET VE TEHLİKE olarak görüldüğü ve bu kavramlaştırmanın yaratıcı olarak spor faaliyetleri (kayak, koşu, maraton), oyunlar (makine oyunları,satranç, körling) ve bilinen senaryolar (Titanik faciası, Nuh Tufanı) içine yerleştirilerek ortaya çıktığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak, karikatürler metaforların düzeyleri çerçevesinde ele alındığında bağımlılık kavramına ilişkin algoritmik bir ilişki dikkat çekmektedir. Öyle ki, imge-şeması düzleminde en sık güç, kaynak-yol-hedef ve kap metaforlarının kullanıldığı; bu şemaların uzam ve nesne alanlarına ilişkin ayrıntılandırmalarla GÜÇLÜKLER HAREKETİN ENGELLERİDİR kavramsal metaforuyla kavramlaştırıldığı gözlenmiştir. Bu ayrıntılandırma en sık NEDEN HAREKET, ERİŞİM OLANAĞININ DEĞİŞİMİ, GÜCÜN DÜZEYİ gibi çerçevelerle kavramlaştırılmaktadır. Bu kavramlaştırmalarda zihinsel boşluklar düzeyinde yaratıcı kullanımları getirmektedir. Söz konusu zihinsel boşluklar karikatürlerde sıklıkla, engel, felaket ve tehlike kavramlarıyla oluşturulmaktadır. Karikatürlerdeki bu tutarlı hiyerarşik ilişki kavramsal düzeyde algoritmik bir ilişkiyi düşündürmektedir.

5. SONUÇ

Yeşilay-Bağımlılık teması üzerine çizilen karikatürlerde çok-düzlemlî metaforların ve metonimilerin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada bağımlılık kavramının kavramlaştırılmasında, belirli kavramsal metaforların ve metonimilerin öne çıktığı gözlemlenmiştir. YAŞAM YOLCULUKTUR, YAŞAM OYUNDUR, YAŞAM YARIŞMADIR, SİYAH KÖTÜDÜR, AİLE BAĞDIR, YEŞİL İYİDİR gibi sık rastlanan gömülü metaforların karikatürlerde bağımlılık kavramının anlamlandırılmasında önemli bir yer tuttuğu saptanmıştır. Bu metaforların gömülü olarak yer aldığı ve insanların deneyimleri ile kurduğu ilişki çerçevesinde ortak bir yapılanma sunduğu düşünülmektedir. Bireyler üstü bir yapılanma sunan bu metaforlar yaşamın yolculuk, oyun, yarışma ile ilişkilendirildiğini; siyah renginin olumsuz bir anlam taşıırken yeşil renginin olumlu bir anlam taşıdığını ve ailenin bağ ile ilişkilendirildiğini göstermektedir. Bu noktada gömülü metaforlar, türk kültüründe ve bu coğrafyada, insanların yaşamı nasıl deneyimlediğini ve ortak olarak karikatüristlerin ve karikatüristlerin muhataplarının (Türkiye’de yaşayan insanların ve yarışma jürilerinin) zihinlerinde nasıl bir kavramlaştırma sunduğunun göstergesi olarak düşünülebilir. Karikatüristlerin kendi zihinsel dünyasını ortak metaforlar ile sunması ve bunun karşısında muhatapları tarafından anlaşılmasının ortak bir çerçeve oluşturduğunu ve bu noktada kültürel bir yapılanmaya işaret ettiğini söylemek mümkündür.

Diğer taraftan incelenen karikatürlerde bağımlılık kavramının hedef alan olduğu gömülü metaforlar da yer almaktadır. BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR, BAĞIMLILIK, FELAKETTİR, BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR gibi gömülü metaforlarda, bağımlılık kavramının yaşamda daha önce deneyimlenen tehlikeli durum, felaket gibi kavramlar ile ilişkilendirildiğini ve aşağı

yönelimin olumsuz bir anlama sahip olduğunu, bu nedenle bağımlılık kavramına ilişkin olumsuzluğun aşağı yönelim ile ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Veri tabanında en sık rastlanan metafor (YAŞAM YOLCULUKTUR) göz önünde bulundurulduğunda yaşamın bir yolculuk olarak deneyimlendiğini söylemek mümkündür. Daha yaratıcı bir boyutta karşılaşılan bağımlılık kavramının hedef alan olduğu, BAĞIMLILIK ENGELDİR, BAĞIMLILIK YANLIŞ YOLDA İLERLEMektir metaforlarında ise bu kavramın olumsuzluğunun yolculuk deneyiminde karşılaşılan olumsuzluklar ile ilişkilendirildiği görülmüştür. Yaşam bir yolculukken bu yolculuktaki engel bağımlılık olarak görülmekte ve bağımlı olmanın, yaşamın devamını zorlaştırdığını ya da mümkün kılmadığını göstermektedir.

Bağımlılık kavramının hedef alan olduğu BAĞIMLILIK Dengeyi Bozan Unsurdur, BAĞIMLILIK BATARYANIN TÜKENMESİDİR, BAĞIMLILIK OYUNDAKİ RAKİPTİR, BAĞIMLILIK TESLİM OLMAKTIR gibi yaratıcı düzeydeki metaforların gömülü metafor olan YAŞAM OYUNDUR, YAŞAM YARIŞMADIR, İNSAN MAKİNE DİR metaforlarının eşlemeleri olarak ortaya çıktığı görülmüştür.

Çizim amaçları göz önünde bulundurulduğunda karikatürlerin; bir iletişim amacı taşıyan, gerçekliği vurgulayan ve yaşamın belli bir konuya ilişkin politik, sosyal, kültürel yönünü temsil eden bir iletişim türü olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra incelenen veri tabanında yer alan karikatürlerin bir yarışma çerçevesinde oluşturulduğu göz önünde bulundurulduğunda, amaç hem konuyu çarpıcı bir şekilde işlemek hem de üretilen anlamın karşı taraf için en iyi şekilde anlaşılmasını sağlamak olacaktır. Araştırmadaki bulgular, karikatüristlerin çizim amacı ve karikatürlerin tür özelliği çerçevesinde ele alındığında çok-düzlemli inceleme nesnelерinde yaratıcı metaforlarla daha sık karşılanması beklentisine karşın, incelenen veri tabanında neden gömülü metaforlar ile sık karşılaşıldığına ilişkin bir cevap oluşturabilmektedir.

Karikatürlerde yer alan metaforlar incelendiğinde sağlık kavramının bağımlılık kavramı ile karşıt ilişki kurduğu belirlenmiştir. Bağımlılık kavramının olumsuz olarak görüldüğü karikatürlerde sağlık karşıt bir konumda yer almış ve bağımlı olmamak, sağlıklı olmak ile ilişkilendirilmiştir. YAŞAM YOLCULUKTUR metaforunda bağımlılık bir engel olarak görülürken, sağlık bu engeli aşmak olarak kavramlaştırılmıştır. HAYAT OYUNDUR, HAYAT YARIŞMADIR gömülü metaforlarında; bağımlılık oyunu ve yarışı kaybetmek ile ilişkilendirilirken sağlık bu oyunu ve yarışı kazanmak olarak anlamlandırılmıştır. Karikatürlerde sağlıklı olmak spor yapmak ile ilişkilendirilerek spor yapan ve bağımlı olmayan insanların sağlıklı olduğuna ilişkin ortak bir anlamlandırma olduğu saptanmıştır. Karikatürlerin Yeşilay karikatürleri olması Yeşilay kurumunun da bu karikatürlerde yer almasına neden olmuş ve YEŞİLAY KURTARICIDIR metaforu ile insanların bağımlılıktan Yeşilay ile kurtulabileceği anlamı üretilmiştir. Sağlık kavramı karikatürlerde spor, spor malzeleleri ve yeşil renk ile görünür kılınmış ve adında da yer alan yeşil rengi Yeşilay kurumunun bulunduğu karikatürlerde de olumlu anlamı ile dikkat çekmiştir. Karikatürlerde yer alan olumlu içerikler için renk tercihlerinin (yeşil, canlı renkler), spor tercihlerinin (koşu, maraton gibi) seçimi kültürel bir anlamlandırma olarak görülebilir.

“Bağımlılık” kavramına ilişkin metonimler incelendiğinde en sık neden-sonuç (BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE) metonimisi ile karşılaşılmış ve bağımlı olmanın, bağımlısı olunan söz konusu madde ile temsil edildiği görülmüştür. Veri tabanında yer alan karikatürlerde en sık sigara bağımlılığı işlenmiş ve bağımlılık kavramı için sigara görseli kullanılmıştır. İncelenen karikatürlerde alan daraltma (SAĞLIK İÇİN SPOR İÇİN SPOR MALZEMELERİ) metonimleri ile karşılaşılmış ve sağlıklı olmak sağlıklı olmayı sağlayacak eylemler üzerinden görselleştirilmiştir. Diğer taraftan KURUM-

KURULUŞ İÇİN LOGO metonimleri çok-düzlemlı temsillerde logonun belli bir kurum ve kuruluşa gönderimde bulunmak için tercih edilen bir yapı olduğu saptanmıştır.

Metonimilerin anlamlandırılırken (BAĞİMLİLİK İÇİN BAĞİMLİLİK YAPAN MADDE) “bağımlılık” sözcüğünün tercih edilmesi ise yine veritabanında yer alan karikatürlerin tür özelliği ve çiziliş amaçları ile ilişkilidir. Karikatürde yer alan sigara görsel unsurunun bir “sigara” olarak anlamlandırılması yerine “bağımlılık” olarak anlamlandırılması; karikatürlerin bu temayı işleme si ve aynı zamanda tek bir sigaranın yaratacağı olumsuz etkiden çok “sigara içmek, sürekli içmek ve bu maddeye bağımlı olmak” durumunun karikatürlerde yer alan olumsuz anlamı ve metaforların olumsuz eşleme rini belirtmesinden kaynaklanmaktadır. Araştırmanın veri tabanında yer alan karikatürlerde sigara, alkol, hap gibi görsel unsurlar metonimik olarak bağımlılık kavramı için kullanılırken bir başka görsel ve çok-düzlemlı veri tabanında bu kavram ile anlamlandırılmayabilir. Bu durum, incelenen karikatürlerin amacının ve konusunun metonimik kavramlaştırmayı ve adlandırmayı da etkileyeceğini ve farklı düzlemlerde aynı görselin farklı anlamlarda ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla , görsel ve çok-düzlemlı veri tabanında, inceleme nesnesinin tür özellikleri ve üretilme amacı göz önünde bulundurulmadan, inceleme nesnesinde yer alan metafor ve metonimilerin birbiri ile kurduğu ilişkisi belirlenmeden imgesel anlam çözümlenmesi yapmanın anlamı belirlemede eksik kalabileceğini söylemek mümkündür.

6. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmada bağımlılık temalı karikatürlerde çok düzlemlî metafor ve metonimiler incelenmiştir. Tezin başlığında da yer alan “çok düzlemlî” kavramı kendi içinde bir tartışma konusu oluşturmaktadır. Alanyazında genel tanımını ile çok düzlemlî metaforlar hedefi ve kaynağı her biri ayrı veya ağırlıklı olarak farklı düzlemlerde temsil edilen metaforlar olarak tanımlanmaktadır (Forceville, 2006). Bu noktada düzlem kavramının tanımının ayrıntılı olarak yapılması ve düzlem ulamlarının belirlenmesi gerekmektedir. Forceville (2006)’ya göre düzlemleri ulamlara ayırmak zor olsa da; bunları (1) resimli işaretler; (2) yazılı işaretler; (3) sözlü işaretler; (4) jestler; (5) sesler; (6) müzik (7) koku (8) tat (9) dokunma gibi ulamlara ayırmaktadır. Tezin veri tabanında yer alan karikatürler göz önünde bulundurulduğunda bu ulamlar dışında algısal düzlemin de yer alması gerektiği düşünülmektedir. Karikatürlerde YAŞAM YOLCULUKTUR gibi bir metafor ile karşılaşıldığında yolculuk kavramına ilişkin görsel işaretler yer almasına karşın yaşam kavramını tam olarak karşılayacak görsel işaretlerin seçilmesi oldukça güçtür. Bu noktada deneyimsel ve algısal bir yol ile bu kavramların sözelleştirildiğini söylemek mümkündür. İncelenen nesne görsel veri tabanı olduğunda, görsel üzerinde yer alan kişilere ait mimiklerin, hareketlerin, nesnenin konumlandırılışının (aşağı-yukarı gibi), deneyimler yolu ile oluşturulan kavramlaştırmaların sözelleştirilmesi farklı düzlemlerin bir arada olduğunu gösterebilir. Bu durum anlam üretiminde düzlemlerin rolü için önemli ve geniş bir çalışma alanı oluşturmaktadır.

Veri tabanı incelendiğinde dikkat çeken ve göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülen bir konu da anlam oluşumunun veri tabanının özellikleri ve tür özellikleri doğrultusunda gerçekleşmesidir. Metaforlar ve bu metaforların özellik eşlemeleri, metonimiler ve bu metonimilerin hangi sözcükler ile ifade edilmesi gerektiği hem tür özellikleri hem de veri tabanının içsel özellikleri dahilinde belirlenmektedir. Bu durum metafor ve metonimi

alışmalarında tür özelliklerinin betimlenmesi ve türün metaforik ve metonimik anlamlandırmaya etkileri konusunda ayrıntılı incelemelerin yapılması için ileri bir çalışma nerisi olabilir.

KAYNAKÇA

- Akkök, E. A. (2017). Turkish metaphors of anger. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 57(1), 302-326.
- Akkök, E. A. (2019). Fala İnanma Falsız Da Kalma: Türkçede Fal Kavramına İlişkin Metaforların Görünümleri. *Dil Dergisi*, 170(1), 27-39.
- Akkök, E., & Uzun, G. L. (2017). Türkçe Sosyal Bilimler Metinlerindeki Savlarda Kullanılan Kavramsal Metaforların Görünümleri. *Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri*, 77-84.
- Aksan, Y., & Kantar, D. (2008). No wellness feels better than this sickness: Love metaphors from a cross-cultural perspective. *Metaphor and Symbol*, 23(4), 262-291.
- Aksan, Y., & Aksan, M. (2009). A corpus-based analysis of conceptual love metaphors. In *Proceedings of the Corpus Linguistics Conference* (pp. 20-23).
- Alousque, I. N. (2013). Visual metaphor and metonymy in French political cartoons. *Revista española de lingüística aplicada*, (26), 365-384.
- Alousque, I. N. (2014). Pictorial and verbo-pictorial metaphor in Spanish political cartooning. *CÍRCULO de Lingüística Aplicada a la Comunicación*, (57), 59-84.
- Andriessen, D., Kliphuis, E., McKenzie, J., & Van Winkelen, C. (2009). Pictures of Knowledge Management, Developing a Method for Analysing Knowledge Metaphors in Visuals. *Electronic Journal of Knowledge Management*, 7(4), 405-414
- Barcelona, A. (Ed.). (2003). *Metaphor and metonymy at the crossroads: A cognitive perspective*. de Gruyter.
- Baş M. (2018). Gazete Köşe Yazılarında 'Demokrasi' Kavramına İlişkin Metaforlarar: Derlem Temelli Bir Eleştirel Metafor Çözümlemesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(2), 1390-1411.
- Baş, M. (2021). Tat-Eyleminin Anlam Genişlemesi Üzerine Bir İnceleme. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(2), 1538-1557.
- Black, M. (1962). Metaphor. In M. Black, *Models and metaphors*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Cann, R. (1993). *Formal semantics: an introduction*. Cambridge University Press.

- Carroll, N. (1994). Visual metaphor. In *Aspects of metaphor*, 189-218. Springer, Dordrecht.
- Carroll, N. (1996). A note on film metaphor. *Journal of pragmatics*, 26(6), 809-822.
- Chomsky, N. A. (1981). *Lectures in government and binding*. Dordrecht: Foris.
- Chomsky, N. 1995. *The Minimalist Program*. MIT Press, Cambridge, MA.
- Çelik, Ü. A. E. (2021). Halk Türkülerinde “Gönül” Düğüm Sözcüğünün Metaforik Görünümleri: Bilişsel Anlambilim Çerçevesinde Bir Çözümleme. *Milli Folklor*, 33(129)
- Deignan, A. (2005). *Metaphor and corpus linguistics* (6). John Benjamins Publishing.
- De Mendoza Ibáñez, F. J. R., & Velasco, O. I. D. (2002). Patterns of conceptual interaction. *Metaphor and metonymy in comparison and contrast*, 489-532.
- Efeoğlu, E., & Işık-Güler, H. (2017a). Siyasal Bir Varlık Olarak Türkiye: Türk, İngiliz ve Amerikan Siyasi Gazete Haberleri Söylemlerindeki Vücut Metaforlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 28 (1), 57-77.
- Efeoğlu, E., & Işık-Güler, H. (2017b). Siyasi Söylemlerde Canlı Bir Varlık Olarak Türkiye: Türkçe ve İngilizce Gazetelerde Metaforik Kavramsallaştırmalar. *Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri*, 103.
- Evans, V. (2006). *Cognitive linguistics*. Edinburgh University Press.
- Forceville, C. (1994). Pictorial metaphor in advertisements. *Metaphor and symbol*, 9(1), 1-29.
- Forceville, C. (1995). (A) symmetry in metaphor: the importance of extended context. *Poetics Today*, 677-708.
- Forceville, C. (1996): *Pictorial metaphor in advertising*. London: Routledge.
- Forceville, C. (2002a). The identification of target and source in pictorial metaphors. *Journal of pragmatics*, 34(1), 1-14.
- Forceville, C. (2002b). *Pictorial metaphor in advertising*. Routledge.
- Forceville, C. (2006). Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitivist framework: Agendas for research. *Applications of Cognitive Linguistics*, 379-402.

- Forceville, C. (2007). Multimodal metaphor in ten Dutch TV commercials. *public Journal of Semiotics*, 1(1), 19-51.
- Forceville, C. (2008). Metaphor in pictures and multimodal representations. *The Cambridge handbook of metaphor and thought*, 462-482.
- Forceville, C. (2009). Metonymy in visual and audiovisual discourse. In *The world told and the world shown*, 56-74. Palgrave Macmillan, London.
- Forceville, C., & Urios-Aparisi, E. (Eds.). (2009). *Multimodal metaphor* (11). Walter de Gruyter.
- Forceville, C., & Jeulink, M. (2011). The flesh and blood of embodied understanding: The source-path-goal schema in animation film. *Pragmatics & Cognition*, 19(1), 37-59.
- Forceville, C. (2012): Creativity in pictorial and multimodal advertising metaphors. In R. Jones (ed.). *Discourse and creativity* (pp. 113-132). Harlow Person: Longman.
- Forceville, C. J., & Renckens, T. (2013). The good is light and bad is dark metaphor in feature films. *Metaphor and the Social World*, 3(2), 160-179.
- Forceville, C. (2015). Visual and multimodal metaphor in film: charting the field. In *Embodied metaphors in film, television, and video games* (pp. 17-32). Routledge.
- Forceville, C. (2016). 10. Pictorial and Multimodal Metaphor. *Handbuch Sprache im multimodalen Kontext*, (7), 241-260. Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- Forceville, C. (2017). Visual and multimodal metaphor in advertising: Cultural perspectives. *Styles of Communication*, 9(2), 26-41.
- Gibbs Jr, R. W. (1994). *The poetics of mind: Figurative thought, language, and understanding*. Cambridge University Press.
- Gibbs, R. W. (1999). Researching metaphor. *Researching and applying metaphor*, 29-47.
- Gibbs Jr, R. W. (2011). Evaluating conceptual metaphor theory. *Discourse processes*, 48(8), 529-562.
- Gibbs Jr, R. W. (2014). Conceptual metaphor in thought and social action.

- Gibbs, R. W., & Ortony, A. (2008). Metaphor and thought. *The Cambridge handbook of metaphor and thought*, 3.
- Gkiouzevas, L., & Hogg, M. K. (2011). Articulating a new framework for visual metaphors in advertising. *Journal of Advertising*, 40(1), 103-120.
- Goatly, A. (1997) *The Language of Metaphors*. London: Routledge.
- Godfrey, H. K. (2011). Conceptual metaphors of emotion in spoken language: Good is up in semantics and prosody. Master's thesis, Victoria University of Wellington, New Zealand.
- Johnson, Mark. (1987). *The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. Chicago: University of Chicago Press
- Kaplan, S. (2005). Visual metaphors in print advertising for fashion products. *Handbook of visual communication: Theory, methods, and media*, 167-177. Routledge.
- Kennedy, J. M. (1982). Metaphor in pictures. *Perception*, 11(5), 589-605.
- Kennedy, J.M., Green, C.D. and Vervaeke, J. (1993) 'Metaphoric Thought and Devices in Pictures', *Metaphor and Symbolic Activity* 8(3): 243–55.
- Kennedy, J. M. (2008). Metaphor and art. *The Cambridge handbook of metaphor and thought*, 447-461.
- Knowles, M., & Moon, R. (2004). *Introducing metaphor*. Routledge.
- Kövecses, Z. (1986). *Metaphors of anger, pride and love: A lexical approach to the structure of concepts*. John Benjamins Publishing.
- Kövecses, Z. (1991). Happiness: A definitional effort. *Metaphor and Symbol*, 6(1), 29-47.
- Kövecses, Zoltan and Gunter Radden (1998) 'Metonymy: developing a cognitive linguistic view', *Cognitive Linguistics*, 37–77.
- Kövecses, Z. (2003). *Metaphor and emotion: Language, culture, and body in human feeling*. Cambridge University Press.
- Kövecses, Z. (2005). *Metaphor in culture: Universality and variation*. Cambridge University Press.
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A practical introduction*. Oxford University Press.

- Kövecses, Z. (2012). The scope of metaphor. In *Metaphor and Metonymy at the Crossroads* (pp. 79-92). De Gruyter Mouton.
- Kövecses, Z. (2016). A view of “mixed metaphor” within a conceptual metaphor theory framework. *Mixing metaphor*, 6, 1.
- Kövecses, Z. (2017). Levels of metaphor. *Cognitive linguistics*, 28(2), 321-347.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). The metaphorical structure of the human conceptual system. *Cognitive Science*, 4, 195–208.
- Lakoff, G. (1987). *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G. (1993). The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and Thought*, 2nd ed., 202-250. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Lakoff, G., Johnson, M., & Sowa, J. F. (1999). Review of Philosophy in the Flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought. *Computational Linguistics*, 25(4).
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2008). *Metaphors we live by*. University of Chicago press.
- Langacker, Ronald. 1987. *Foundations of cognitive grammar*. Stanford: Stanford University Press.
- Li, X. (2010). A Comparative Analysis of English and Chinese Idioms-From the Perspective of Conceptual Metaphor of "Happiness". *Journal of Language Teaching and Research*, 1(4), 473-476.
- Low, G., Deignan, A., Cameron, L., & Todd, Z. (Eds.). (2010). *Researching and applying metaphor in the real world* (26). John Benjamins Publishing.
- Mandler, Jean (2004) *The Foundations of Mind: Origins of Conceptual Thought*. Oxford: Oxford University Press.
- McNeill, D. (1992). *Hand and mind: What gestures reveal about thought*. Chicago: University of Chicago Press.

- McQuarrie, E., & Phillips, B. J. (2004). Beyond visual metaphor: A new typology of visual rhetoric in advertising. *Marketing theory*, 4(1/2), 113-136.
- Mittelberg, I., & Waugh, L. R. (2009). Metonymy first, metaphor second: A cognitivesemiotic approach to multimodal figures of thought in co-speech gesture. In *Multimodal metaphor* (pp. 329-356). Walter de Gruyter.
- Montague, Richard: (1970a). English as a Formal Language, in Visentini *et al.*, 189–224.
- Montague, Richard (1970b). Universal grammar. *Theoria* 36:373-398. Reprinted in Montague (1974), 222-246.
- Montague, R. (1973). The proper treatment of quantification in ordinary English. In *Approaches to natural language*, 221-242. Springer, Dordrecht.
- Muller, C. (2004). Metaphors, dead and alive, sleeping and waking: A cognitive approach to metaphors in language use Habilitationsschrift, Freie Universitat Berlin, Germany.
- Müller, C., & Kappelhoff, H. (2018). *Cinematic metaphor: experience–affectivity–temporality* (4). Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- Negro, I. (2017). The Role of Visual Metaphor in Visual Genres. *EPiC Series in Language and Linguistics*, 2, 119-126.
- Ortony, A., & Andrew, O. (Eds.). (1993). *Metaphor and thought*. Cambridge University Press.
- Özavşar, R. (2021). Ölümü Kavramsallaştırma Ya Da Anlamlandırma: Ölümle ilgili Deyimlerde Kavramsal Metafor ve Metonimiler. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 108-120.
- Özer, S. (2017). Türkçede Vücut Organ Adı Olarak “Kulak” Sözcüğünün Kavramsal İçeriğine Bilişsel Yaklaşım. *Electronic Turkish Studies*, 12(7).
- Phillips, B. J. (2003). Understanding visual metaphor in advertising. In *Persuasive Imagery*, 304-317. Routledge.
- Qiu, Y. (2013). Interaction of multimodal metaphor and metonymy in public service advertising: A case study. *Theory and Practice in Language Studies*, 3(9), 1584.
- Radden, G. (2002). How metonymic are metaphors? In R. Dirven & R. Pörings (Eds.),

- Metaphor and metonymy in comparison and contrast* (pp. 407–433). Berlin, Germany and New York, NY: Mouton de Gruyter.
- Refaie, E. E. (2003). Understanding visual metaphor: The example of newspaper cartoons. *Visual communication*, 2(1), 75-95.
- Refaie, E. (2009). Metaphor in political cartoons: Exploring audience responses. In *Multimodal metaphor* (pp. 173-196). De Gruyter Mouton.
- Refaie, E. (2014). Appearances and dis/dys-appearances: A dynamic view of embodiment in Conceptual Metaphor Theory. *Metaphor and the Social World*, 4(1), 109-125.
- Richards, I. A. (1936). *The philosophy of rhetoric*. London: Oxford University Press.
- Rosch, Eleanor. 1978. Principles of categorization. Eleanor Rosch & Barbara B. Lloyd (eds.), *Cognition and categorization*, 27–48. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum
- Sarı, Ceyhun.(2016), “Deyimlerde Aşağı/Yukarı Yönelim Metaforu”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. (9)44, 212-216.
- Schenck, K. (2013). So What's a Meta For?. *InterAction-The Journal of Solution Focus in Organisations*, 5(2), 35-53.
- Schilperoord, J., & Maes, A. (2009). Visual metaphoric conceptualization in editorial cartoons. *Multimodal metaphor*, 11, 213-240.
- Sobrino, P. P. (2016). Multimodal metaphor and metonymy in advertising: A corpus-based account. *Metaphor and symbol*, 31(2), 73-90.
- Sobrino, P. P. (2017). *Multimodal metaphor and metonymy in advertising* (Vol. 2). John Benjamins Publishing Company.
- Šorm, E., & Steen, G. J. (2018). Towards a method for visual metaphor identification. *Visual metaphor: Structure and process*, 18, 47.
- Spivey, J. M. (1988). *Understanding Z: a specification language and its formal semantics* (Vol. 3). Cambridge University Press.
- Teng, N. Y. (2009). Image alignment in multimodal metaphor. In *Multimodal Metaphor*, 197-212. De Gruyter Mouton.

- Teng, N. Y., & Sun, S. (2002). Grouping, simile, and oxymoron in pictures: A design-based cognitive approach. *Metaphor and Symbol, 17*(4), 295-316.
- Turner, M., & Lakoff, G. (1989). *More than cool reason: A field guide to poetic metaphor*. Journal of Women s Health.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 06. 05. 2021
- Whittock, T. (1990). *Metaphor and film*. Cambridge University Press.
- Wikipedia katılımcıları (2021). Yeşilay. *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*. Erişim tarihi 06,05,2021
<url://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Ye%C5%9Filay&oldid=26049059>.
- Wikipedia katılımcıları (2021). Tufan. *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*. Erişim tarihi 21,11,2021 <url://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=Tufan&oldid=26544532>.
- Wollheim, R. (1993). Metaphor and painting. In *Knowledge and language* (pp. 113-125). Springer, Dordrecht.
- Van Fraassen, B. C., & Fraassen, V. (1971). *Formal semantics and logic* (Vol. 214). New York: Macmillan.
- Yu, N. (1995). Metaphorical expressions of anger and happiness in English and Chinese. *Metaphor and symbol, 10*(2), 59-92.
- Yu, N. (1998). *The contemporary theory of metaphor: A perspective from Chinese* (1). John Benjamins Publishing.
- Yu, N. (2008). Metaphor from body and culture. *The Cambridge handbook of metaphor and thought, 247-261*.

ÖZET

Bilişsel temelli çalışmalarda metafor farklı kavramsal alanlara sahip bir kavramın diğer kavram üzerinden anlamlandırıldığı bilişsel bir süreç olarak, metonimi ise bir kavramın aynı kavramsal alan içinde başka kavram ile anlamlandırıldığı bilişsel bir yapılanma olarak görülmektedir. Bilişsel dilbilim bakış açısına göre metafor ve metonimler dilden bağımsız bir şekilde düşünce sisteminin temelinde yer almaktadır. Dolayısıyla metafor ve metonimler dilsel düzlemde olduğu gibi farklı modaliteler üzerinde de yer almaktadır. Bu tezde 4. Uluslararası Yeşilay Karikatür Yarışması Sanal Sergisi arşivinden seçilen “bağımlılık” temalı 25 karikatürde yer alan metaforik ve metonimik ifadeler Bilişsel dilbilim bakış açısı çerçevesinde incelenmiş ve karikatür türüne ait özellikler göz önünde bulundurularak çözümlenmiştir. Karikatürlerde bağımlılık kavramına ilişkin imgesel anlam oluşumu metafor ve metonimi etkileşimi kapsamında incelenmiş ve görsel ve çok-düzlemlerle temsillerde metafor ve metonimlerin görünüşleri ortaya konmuştur. İncelenen karikatürlerde en sık HAYAT YOLCULUKTUR, BAĞIMLILIK AŞAĞIDIR, SAĞLIK YUKARIDIR, BAĞIMLILIK ENGELDİR, BAĞIMLILIK FELAKETTİR ve BAĞIMLILIK TEHLİKEDİR metaforları ile karşılaşmıştır. Temayı oluşturan bağımlılık kavramına ise görsel olarak yer alan BAĞIMLILIK İÇİN BAĞIMLILIK YAPAN MADDE metonimisi üzerinden ulaşılmış ve bu metonimik ifadenin veri tabanında sıklığı en yüksek olan metonimi olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: *bağımlılık, karikatür, görsel metafor, çok-düzlemlerle metafor, metonimi*

ABSTRACT

In cognitive-based studies, metaphor is seen as a cognitive process in which a concept with different conceptual fields is interpreted through another concept, while metonymy is seen as a cognitive construction in which a concept is interpreted through another concept within the same conceptual field. From the cognitive linguistics point of view, metaphors and metonymys are at the base of the system of thought independent of language. Therefore, metaphors and metonymys take place on different modalities as they do on the linguistic plane. In this thesis, metaphorical and metonymic expressions in 25 cartoons with the theme of "addiction" selected from the archive of the 4th International Green Crescent Cartoon Contest Virtual Exhibition were examined within the framework of cognitive linguistics and analysed considering the characteristics of the cartoon type. The figurative meaning formation of the concept of addiction in cartoons was examined within the scope of interaction of metaphor and metonymy, and the appearances of metaphors and metonymy in visual and multimodal representations were put forward. In the cartoons examined, the metaphors LIFE IS A JOURNEY, ADDICTION IS DOWN, HEALTH IS UP, ADDICTION IS AN OBSTACLE, ADDICTION IS DISASTER and ADDICTION IS DANGER were encountered the most. The concept of addiction was reached through the visually included ADDICTIVE SUBSTANCE FOR ADDICTION metonymy, and it was also found that this metonymic expression was the most frequent metonymy in the database.

Keywords: addiction, cartoon, visual metaphor, multimodal metaphor, metonymy